

Den danske velfærdsstat i Den Europæiske Union

En analyse af principielle og reelle problemer for en universel velfærdsmodel i en åben union med fri bevægelighed.

Cand.ling.merc. europæiske studier & engelsk

Speciale

15-05-2017

Marie Møller Simonsen

Vejleder: Morten Jarlbæk Pedersen

Antal sider: 76

Antal anslag: 174.299

1. Abstract in English

The Danish welfare state in the European Union

The Danish welfare state is a unique model and differentiates from the welfare states in other member countries. It is a universal welfare model which is financed through taxes, and the redistribution is therefore a heavy obligation on the state. A tax financed universal welfare state, like the Danish welfare state, is bound to be challenged by the Single European Market and the free movement of workers. The Danish welfare state requires a social contract between citizen and state, and it is anticipated that citizens live their whole lives in Denmark each and everyone contributing to society. For the universal welfare model to work it is necessary, that as many citizens as possible work and only few live on public benefits. It is beneficial for the welfare state that citizens from all over Europe can live and work in Denmark and contribute to the welfare society. However, due to regulation 883/04 which lays down the principles of social security rights for persons moving within the European Union, the welfare system is challenged, when foreign workers can demand welfare benefits on equal terms.

When looking at social security benefit and child benefit in Denmark, benefits that can be achieved without any accrual principle, it ought to show whether there is a financial pressure on the Danish welfare society. The Danish child benefit is not causing any financial problems to the welfare state, and the proposed indexing of the Danish child benefit is a matter of principle rather than a financial matter to the welfare state. Furthermore, social security benefits do not show any larger financial problems with EU citizens, as there are no statistics that distinguish EU citizens from Danish citizens. But employees in three different municipalities argue that integration is a problem due to lacking language proficiency and lack of education.

Looking at the overall picture of the Danish welfare state in the European Union, it is obvious that it is very beneficial for the Danish society to be part of the European Union. Most of the EU citizens living in Denmark during their working age contribute a lot more to the welfare state than they receive from it. The pressure on the Danish welfare state is not only a matter of financial impact, it is also a matter of sociology and transparency within in the European Union. The sociological aspect is a matter of different welfare state models within the European Union and the strong solidarity there is within the universal model. Furthermore, it is a matter of different systems of democracy and lack of understanding for one another. The different democracy models lead to different understanding of the court of justice, which plays different roles in Denmark and in the EU respectively.

All these aspects of welfare states, democracy, and role of the court of justice play a large role in the opinions on EU and the pressure it puts on the Danish welfare state. A final aspect is the transparency

within in the EU, where the media play a large role in communicating information to the citizens, and therefore they also have great influence on which information is passed on and how it is passed on. Media can thereby be an important factor in the attitude to the EU that people adopt.

Indholdsfortegnelse

1. Abstract in English	2
The Danish welfare state in the European Union	2
2. Oversigt over figurer	7
3. Indledning	9
3.1 Emnevalg	9
3.2 Motivation	9
3.3 Problemformulering	10
3.4 Afgrænsning	10
3.5 Metode	10
3.6 Tese	12
3.7 Specialets struktur	13
3.8 Begrebsafklaring	14
4. Teori	15
4.1 Indledning	15
4.2 Velfærdsmodeller	15
4.2.1 Den liberale velfærdsmodel	16
4.2.2 Den konservative velfærdsmodel	16
4.2.3 Den universelle velfærdsmodel	16
4.3 Demokratiformer	18
4.3.1 Konsensusdemokrati og majoritetsdemokrati	19
4.3.2 Flertalsdemokrati	19
4.3.3 Konstitutionelt demokrati	20
4.4 Policymaking og EU-Domstolens virke	21
4.4.1 Indledning:	21
4.4.2 Policymaking og EU-Domstolens virke	21
4.5 Diskussion af teorier	22
5. Det indre marked	24
5.1 Indledning	24
5.2 Oprindelse og udvikling	24
6. Forordning 883/04 og optjeningsprincippet	26
6.1 Indledning	26
6.2 Forordning 883/04	26

6.3 Optjeningsprincippet.....	27
6.4 Analyse af optjeningsprincippet.....	27
6.5 Delkonklusion	29
7. Børnechecken	30
7.1 Indledning.....	30
7.2 Baggrund.....	30
7.3 Analyse af Børnechecken	31
7.4 Diskussion af analyse af børnechecken	35
7.5 Indeksering af børnechecken	36
7.6 Delkonklusion	37
8. Debatten i medierne.....	37
8.1 Indledning.....	37
8.2 Levakovic-sagen.....	38
8.3 Satomi Kobayash-sagen.....	38
8.4 Har EU en fremtid? – Topmøde på DR2	39
8.5 Diskussion af mediedebatterne.....	40
8.6 Delkonklusion	42
9. Kontanthjælp	43
9.1 Indledning.....	43
9.2 Baggrund.....	43
9.2.1 Grupper af kontanthjælpsmodtagere	44
9.3 Kontanthjælpsreformer	46
9.3.1 Indledning.....	46
9.3.2 Kontanthjælpsreformen 2014	46
9.4 Analyse af kontanthjælpen.....	49
9.4.1 Indledning.....	49
9.4.2 Analyse	50
9.5 Delkonklusion	55
10. Et helhedsbillede af ikke-danske unionsborgeres indflydelse på den danske velfærdsstat.	56
10.1 Indledning.....	56
10.2 Ikke-danske unionsborgeres indflydelse på den danske velfærdsstat.....	57
10.3 Diskussion om presset på den danske velfærdsstat.....	62
10.4 Delkonklusion	63

11. Specialets tese	63
11.1 Indledning	63
11.2 Diskussion	64
11.3 Delkonklusion	65
12. Konklusion	66
13. Perspektivering	69
14. Litteraturliste	71
15. Bilag	77
15.1 Bilag 1: Indvandring fordelt på alle EU-medlemslande	77
15.2 Bilag 2: Notater fra telefoninterview med Linda Tistrup, beskæftigelsesrådgiver ved Uddannelseshuset i Esbjerg Kommune	78
15.3 Bilag 3: Transskription af interview med Julie Amdi, Faglig koordinator ved Ydelsesservice København	81
15.4 Bilag 4: Notater fra telefoninterview med Margit Svensson, afdelingsleder i jobcenter Vejle	88
15.5 Bilag 5: Transskription af interview med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen	91
15.6 Bilag 6: Transskription af interview med skatteordfører for Venstre Louise Schack Elholm	99

2. Oversigt over figurer

Figur 1: Oversigt: Kapitel 3	9
Figur 2: Metode	12
Figur 3: Oversigt: Struktur	13
Figur 4: Begrebsafklaring	14
Figur 5: Oversigt: Kapitel 4	15
Figur 6: Velfærdsmodeller	17
Figur 7: Forsørgelsestrekanten	18
Figur 8: Oversigt: kapitel 5	24
Figur 9: Oversigt: Kapitel 6	26
Figur 10: Oversigt: Kapitel 7	30
Figur 11: Børneydelse Danmark	31
Figur 12: Børnetilskud Rumænien	31
Figur 13: Skøn for samlet udbetaling af børnepenge til EU/EØS-borgere i slutningen af 2013	32
Figur 14: Oversigt: Kapitel 8	37
Figur 15: Oversigt: Kapitel 9	43
Figur 16: Kontanthjælpsydelse	44
Figur 17: Uddannelseshjælp	45
Figur 18: Visitation	45
Figur 19: Kontanthjælps- og uddannelsesmodtagere fordelt på alder	47
Figur 20: Offentlige udgifter til kontanthjælp og uddannelseshjælp	48
Figur 21: Kontanthjælpsmodtagere fordelt på ydelsestype	49
Figur 22: Kontanthjælpsmodtagere fordelt efter visitation	50
Figur 23: Indvandring fra medlemslandene i EU	52
Figur 24: Nettobidrag fra indvandrere	54
Figur 25: Oversigt: Kapitel 10	56
Figur 26: Skattemæssig effekt fordelt efter år siden immigration.....	58
Figur 27: Indvandreres økonomiske indflydelse fordelt på alder	59
Figur 28: Unionsborgere i Danmark	60
Figur 29: Unionsborgere i Danmark fordelt på det gamle EU og det nye EU	60
Figur 30: Nettobidrag fordelt på alder	61
Figur 31: Oversigt: Kapitel 11	63

Figur 32: Oversigt: Kapitel 12 66

Figur 33: Oversigt: Kapitel 13 69

3. Indledning

EU har siden oprettelsen udviklet sig til at være en tættere og tættere union med flere lande og et stærkt udvidet samarbejde. Et samarbejde, som indtil nu primært har samlet folk i EU-landene. EU, eller som det oprindeligt hed, Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab, skulle binde landene økonomisk sammen og dermed også skabe fred mellem lande, som havde været i krig igennem flere årtier (Kelstrup m.fl. 2012). Men den union, der netop blev lavet for at samle folk, splitter nu befolkningen i flere af medlemslandene. Årsagen til det skal blandt andet findes i de fælles rettigheder unionsborgerne har fået. Den frie bevægelighed, som er en af EU's grundsten, giver unionsborgere ret til at arbejde i alle medlemslandene. Med tiden er der dog også kommet lovgivning omkring yderligere rettigheder, herunder rettigheder til sociale ydelser, som en såkaldt vandrende arbejdstager har, når denne tager arbejde i et andet EU-land.

Dette speciale tager sit udgangspunkt i den danske velfærdsstat i EU-samarbejdet, med fokus på den universelle velfærdsstats overlevelse i en tiltagende globaliseret verden. Hvordan ser fremtiden ud for den danske velfærdsstat i et EU-samarbejde, der bliver mere og mere snævert? Har velfærdsstaten fulgt med tiden, eller er udviklingen af velfærdsstaten blevet glemt i farten, mens alle fokuserede på globalisering og samarbejde på tværs af grænser? Måske en revidering af velfærdsstaten er nødvendig, men hvordan skal det gribes an? For at forstå baggrunden for disse spørgsmål må man først afklare, hvorfor problemerne opstår.

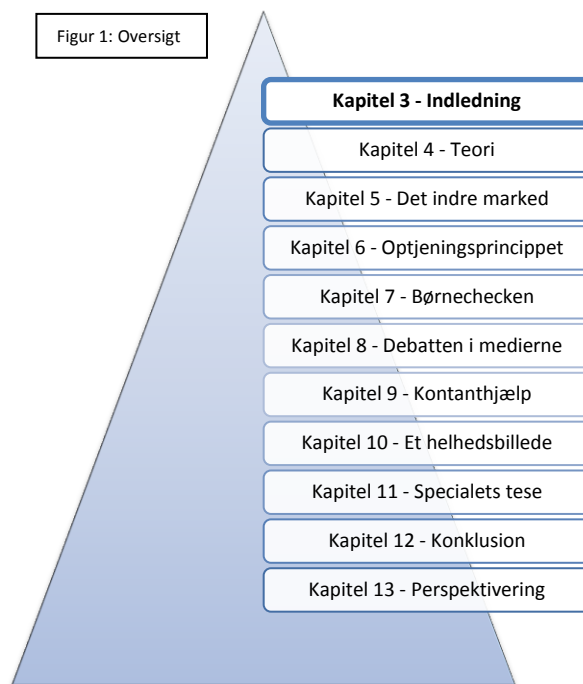
3.1 Emnevalg

Den danske velfærdsstat i Den Europæiske Union.

3.2 Motivation

EU's udvikling og de senere års ændring af den generelle holdning til EU, og herunder den stigende mistillid til det europæiske samarbejde, som fører til mere nationalisme i flere medlemslande, gør det til et interessant emne at undersøge nærmere. Velfærdsstaten er et væsentligt omdrejningspunkt i det danske samfund og også ofte grundlag for politiske og offentlige debatter. Det er derfor oplagt at se på den danske velfærdsstat i EU-samarbejdet og på problematikker, som opstår, fordi det er den åbne universelle

Figur 1: Oversigt

velfærdsmodel, der benyttes i Danmark. Det er ikke kun danske statsborgere, der frit kan drage nytte af det danske velfærdssamfund, det kan vandrende arbejdstagere fra andre EU-lande også. Det er derfor interessant at se nærmere på unionsborgeres rettigheder til sociale ydelser, ikke mindst for at be- eller afkræfte, om det er et reelt problem i forhold til velfærdsstaten, at flere får samme rettigheder til ydelserne.

3.3 Problemformulering

Ud fra ovenstående søger specialet at besvare nedenstående problemformulering.

Problemformulering:

- Hvorledes udfordres den danske velfærdsstat af EU-samarbejdet?

3.4 Afgrænsning

Det vil være interessant at se på de forskellige velfærdsstatsmodeller, der er inden for EU, og de forskellige problematikker, der opleves i de respektive velfærdsstater, og derudfra at lave en komparativ analyse. Men grundet specialets begrænsede omfang vil fokus være på Danmark og den danske velfærdsstat i EU-samarbejdet. Den danske velfærdsstat er i sig selv meget unik og derfor meget interessant at undersøge nærmere i EU-sammenhæng. Da velfærdsstaten som helhed er et meget omfattende emne, har jeg valgt at tage udgangspunkt i to universelle kontante ydelser, nemlig kontanthjælpen og børne- og ungedyden, sidstnævnte herefter benævnt børnechecken. Årsagen, til at valget er faldet på disse to ydelser, er først og fremmest, at de begge er universelle ydelser, det er således ikke ydelser, som man skal optjene retten til, lige som man eksempelvis skal med dagpenge og SU. Derudover har begge ydelser været meget omdiskuteret i både den politiske og i den offentlige debat. Det gør det yderst relevant, og ydermere så er der over de senere år sket store ændringer i reglerne for både kontanthjælpen og børnechecken. Dernæst er begge ydelser også en del af den store debat om velfærdsturisme, og det er derfor interessant at se på, om den kontante værdi af disse ydelser har nogen effekt på, hvor mange ikke-danske unionsborgere, der kommer til Danmark.

3.5 Metode

Specialet tager udgangspunkt i den hermeneutiske tilgang til problemstillingen, idet jeg som forfatter har en for-forståelse, der gør, at jeg antager, at den danske velfærdsstat ikke er holdbar i et EU-samarbejde, der til stadighed bliver mere snævert. Årsagen til dette er, at min for-forståelse gør, at jeg ikke ser det som en realistisk mulighed, at man i en velfærdsstat som den danske kan betale universelle ydelser til et

stigende antal indvandrere, uden at det har økonomiske konsekvenser for velfærdsstaten, hvorfor jeg tager fat i netop børnechecken og kontanthjælpen. For at bekræfte eller afkræfte min antagelse må jeg derfor udvide min forståelse af dette problem, og det gøres blandt andet ved hjælp af kvalitative interviews med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen, der skal give mig en bedre forståelse af det politiske perspektiv, ligesom det også skal give mig hans bud på min antagelse. Jeg søger ligeledes svar på de samme spørgsmål hos skatteordfører for Venstre Louise Schack Elholm. Begge interviews er semi-strukturerede, fordi det var vigtigt at stille interviewpersonerne så åbne spørgsmål som muligt og lade deres svar afgøre det næste spørgsmål for dermed bedst muligt at få deres personlige billede af virkeligheden, som qua deres jobtitler naturligvis også har en politisk for-forståelse. Det har således været hensigten at få et indblik i deres forståelse af min problemstilling for dermed at kunne analysere problemstillingen med flere forskellige synspunkter. Udover den hermeneutiske tilgang har jeg også valgt at inddrage kritisk teori, idet den har en begrænset realistisk ontologi, hvilket betyder, at selv om der er adgang til mange data, så er det ikke muligt at få oplyst alle faktiske tal. Eksempelvis er det ikke muligt helt præcist at vide, hvilken effekt ikke-danske unionsborgere har på den danske velfærdsstat, fordi der er enormt mange forbehold, som skal tages i forhold til diverse udregninger. Det hænger sammen med den for-forståelse, som forfatterne af rapporterne og artiklerne har. Gennem den kritiske teoris epistemologi søges at oplyse om den objektive virkelighed, der er ved ikke-danske unionsborgeres adgang til den danske velfærdsstat, gennem forskellige analyser og diskussioner om børnechecken, kontanthjælpen, mediedebatter og om helhedsbilledet. Til at belyse den objektive virkelighed benyttes kvantitative metoder så som statistikker over indvandringen til Danmark og udviklingen i antallet af unionsborgere, der modtager henholdsvis børnechecken og kontanthjælpen. Den kritiske teoris kvalitative metodologi bindes sammen med den hermeneutiske gennem interviews, der skal søge at afdække den politiske vinkel af problemstillingen (Presskorn-Thygesen 2012).

Figur 2: Metode	Ontologi	Epistemologi	Metodologi
Hermeneutik	<i>Begrænset realistisk:</i> Videnskabens genstande skal ses i sammenhæng med menneskets forståelse af dem, men er ikke direkte skabt af den menneskelige erkendelse. Videnskabens primære genstand er andre menneskers forståelse.	<i>Subjektiv:</i> Viden er altid bundet til en bestemt subjektiv forståelse af verden, og derfor består erkendelse i at udvide ens forståelse.	<i>Kvalitativ:</i> Kvalitative metoder såsom interviews og deltagerobservation kan afdække andre forståelseshorisonter. Målet er gensidig forståelse imellem mennesker.
Kritisk teori	<i>Begrænset realistisk:</i> Videnskabens genstande eksisterer uafhængigt af den videnskabelige iagttagelse, men opfattelsen af dem er ofte forvrænget af implicite værdier. Virkeligheden består både af objektive materielle forhold og subjektive opfattelser.	<i>Modificeret objektivt:</i> Hvis videnskaben er kritisk nok, kan den opnå en objektiv viden om de mekanismer, der styrer samfundet.	<i>Kvantitativ og kvalitativ:</i> Kvalitative og historiske metoder kombineres med indsamling af kvantitative data. Målet er oplysning, og at gøre samfundet mere retfærdigt igennem videnskabelig og politisk kritik.

Kilde: Presskorn-Thygesen 2012: 28-29

3.6 Tese

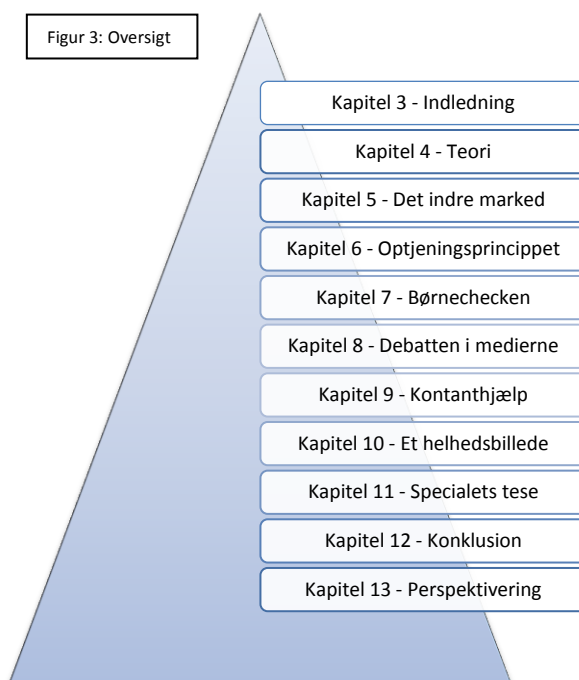
Til specialet er nedenstående tese opstillet på baggrund af mine tanker om EU-samarbejdet, og hvad jeg formoder, også er andres tanker. Årsagen, til at jeg har dette indtryk, er præget af, hvad jeg har læst om EU, og det er også, hvad jeg ofte hører, når jeg for eksempel snakker med medstuderende, undervisere og andre. Når man danner sig et sådant indtryk, så hænger det sammen med hvilke informationer, der bliver kommunikeret ud til den danske befolkning, og hvordan de bliver udlagt fra politikere så vel som fra medier. Tesen skal sammen med problemformuleringen være essensen af specialet, og besvarelsen af problemformuleringen skal hjælpe til at be- eller afkræfte min tese.

Tese:

- Den danske velfærdsstat er ikke holdbar i en europæisk union, der bliver mere og mere snæver.

3.7 Specialets struktur

For at skabe en forståelse for udviklingen af EU er det nødvendigt at forstå de forskellige demokratiformer, der findes i medlemslandene, lige som det også er nødvendigt at have en forståelse for de forskellige velfærdsmodeller, der benyttes. Kapitel 4, 5 og 6 består derfor af et teoriafsnit, et afsnit om det indre marked og et afsnit om optjeningsprincippet. Sammen skal de tre kapitler danne en baggrundsforståelse for resten af specialet. Anden del af opgaven består af kapitel 7, 8 og 9 og går i dybden med den danske børnecheck, som bliver udbetalt til alle forældre, uanset i hvilket land børnene er bosat. Der ses på de debatter, der er i medierne, og kontanthjælpskapitlet ser på, hvorvidt der er et problem med antallet af ikke-danske unionsborgere på kontanthjælp i Danmark. Ydermere bliver der kigget på, om de mange kontanthjælpsreformer reelt har en indflydelse på, om folk kommer i arbejde, eller om det blot er regeringens måde at vise, at de tager hånd om sagen. Sociale ydelser, der udbetales til ikke-danske unionsborgere, er generelt et ømt punkt for danskere, ikke mindst for den nye generation, og det er derfor interessant at se på, om der er reelle problemer for den danske velfærdsstat. Kapitel 10 diskuterer ud fra de foregående tre kapitler og ud fra et økonomisk synspunkt, om velfærdsstaten reelt er under pres. Dernæst vil en diskussion af tesen finde sted i sidste del af opgaven. Til sidst vil der være en opsamling på analyserne og et konkluderende afsnit, som besvarer specialets problemformulering. For bedst muligt at bevare overblikket gennem opgaven vil nedenstående figur 3 ved hvert kapitel give læseren en oversigt over, hvor i opgaven læseren er. Sammen med kapitlernes indledninger skal det give sammenhæng i opgaven og binde kapitlerne sammen, således at der er en rød tråd gennem hele opgaven.

3.8 Begrebsafklaring

I dette afsnit vil der i figur 4 kort blive redegjort for forskellige begreber, som bruges gentagne gange i specialet, og som derfor er vigtige for forståelsen af opgaven.

Figur 4: Begrebsafklaring

Begreb	Definition
Vandrende arbejdstager	En person, der har en indtægt ved faktisk og reelt arbejde med underordningsforhold i et andet end eget medlemsland ¹
Unionsborger	Enhver person, der er statsborger i en medlemsstat. ²
Polycymaking	Forholdet mellem politik og jura i EU-Domstolens retspraksis. ³
Forholdstalsvalg	Flere mandater i hver valgkreds. Alle stemmer får indflydelse. ⁴
Flertalsvalg	Et mandat i hver valgkreds. Kun vinderens stemmer får indflydelse. ⁵
Negativ parlamentarisme	Det er ikke et krav, at en regering har et flertal bag sig, den må bare ikke have et flertal imod sig. ⁶
Positiv parlamentarisme	Der skal være flertal bag regeringen. ⁷
Mistillidsvotum	Hvis et flertal ikke længere har tillid til en minister, skal denne træde af. ⁸
Præjudicielle spørgsmål	Spørgsmål til EU-Domstolen om fortolkning eller gyldighed af EU-retten. ⁹
Flexicurity	Udtryk for fleksibiliteten på det danske arbejdsmarked, social sikkerhed og aktiv arbejdsmarkedspolitik. ¹⁰
Formålsfortolkning	Formålet med Unionens lovgivning prioriteres højere end national rets ordlyd. ¹¹
Forordning	Forordninger er bindende i alle medlemsstater efter vedtagelse. ¹²

¹ EUR-Lex, Access to European Union Law 4. Juni 2014.

² Den Europæiske Unions Tidende 30. april 2004.

³ Rasmussen 2008:192

⁴ Nedergaard 2010:105

⁵ Nedergaard 2010:104

⁶ Folketinget 3. marts 2016.

⁷ Knudsen, Tim 23. juli 2001.

⁸ Folketinget 10. januar 2013.

⁹ EUR-Lex, Access to European Union Law 15. Januar 2014.

¹⁰ Beskæftigelsesministeriet 14. juni 2005:9

¹¹ Nielsen 2015:284-286

¹² Nedergaard 2004:173

4. Teori

4.1 Indledning

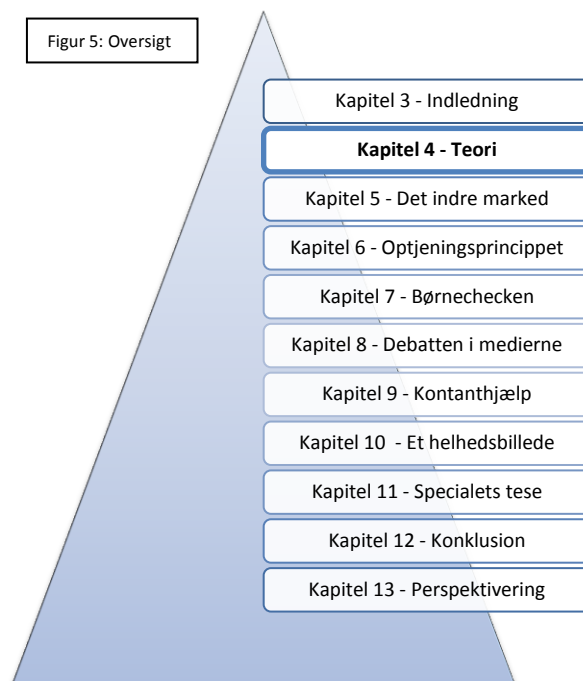
Formålet med dette kapitel er at præsentere de valgte teorier, som bruges i analysen i de efterfølgende kapitler. Først og fremmest gives en beskrivelse af Gøsta Esping-Andersens velfærdsmodeller, som sammen med Sven Bislevs forsørgertrekant skal klargøre, hvorfor den danske velfærdsstat oplever problemer i EU samarbejdet. For at tage teorien op på EU niveau er det nødvendigt at se nærmere på demokratiformer, hvorfor teoretikeren Mogens Herman Hansen inddrages, fordi han beskæftiger sig med demokratiformer og definitionen af et demokrati.

Det har betydning for, hvordan man ser på beslutningsprocesserne i EU. Udover Mogens Herman Hansens definition og kritik af majoritetsdemokrati og konsensusdemokrati, så inddrages også flertalsdemokrati og konstitutionelt demokrati for at klargøre problemstillingerne i EU. Afslutningsvis inddrages teoretikeren Hjalte Rasmussen, fordi han beskæftiger sig meget med policymaking, hvilket er særlig interessant for denne opgave, da der kan argumenteres for, at EU-Domstolen er politisk såvel som juridisk i dens afgørelser. Det er således interessant at se på nogle af EU-Domstolens afgørelser, som har påvirket unionsborgernes ret til sociale ydelser, og som dermed åbner op for ydelser fra den danske velfærdsstat.

4.2 Velfærdsmodeller

For at finde ud af om den danske velfærdsmodel udfordres af EU-samarbejdet, er det nødvendigt at kende de forskellige velfærdsmodeller, der findes, og som de forskellige lande i EU bygger på. Det skal give en baggrundsforståelse for velfærdsstatens betydning for borgerne og for EU-samarbejdet. For en bedre forståelse tages der derfor udgangspunkt i Gøsta Esping-Andersens tre idealtyper af velfærdsmodeller, som er: Den liberale velfærdsmodel, den konservative velfærdsmodel og den socialdemokratiske velfærdsmodel. En kort beskrivelse af alle tre modeller ses nedenfor, og de skal hjælpe med at afklare de problemer, der ses i EU, og også med at afklare, hvorfor nogen er mere kritiske end andre overfor det stigende antal rettigheder unionsborgere får. For forståelsen af denne opgave er det den socialdemokratiske velfærdsmodel, der er vigtigst. Den socialdemokratiske velfærdsmodel kaldes også den universelle velfærdsmodel, hvilket er det navn, som vil blive brugt videre i opgaven.

Figur 5: Oversigt

4.2.1 Den liberale velfærdsmodel

Den liberale velfærdsmodel benyttes blandt andet i Storbritannien, USA og Canada, og kendetegnet ved denne model er få og lave universelle ydelser. Det er typisk den lavtlønnede arbejderklasse, der kan få adgang til fordele fra staten. Det er en velfærdsstat, der er præget af en meget liberal arbejdsmoral, og derfor er tilbøjeligheden til at vælge velfærdsydelser frem for arbejde meget lille. Derudover er det ikke velset at modtage offentlige midler (Esping-Andersen 1990). Årsagen til de meget lave sociale ydelser er, at man vil have, at folk sikrer sig selv ved at have et arbejde og dermed muligheden for at spare op. Det er således en måde at tilskynde folk til at arbejde og være en del af samfundet. Samtidig vil lande med denne model være et klassesdelt samfund (Bislev 2011).

4.2.2 Den konservative velfærdsmodel

Den konservative model ses blandt andet i Italien, Tyskland og Frankrig. Det afgørende i denne velfærdsmodel er bevarelsen af statusforskelle, og derfor er rettigheder knyttet til status og klasse. Lande, som benytter denne velfærdsmodel, er ofte formet af kirken og har dermed også stærke familiebånd. Det vil sige, at staten først yder støtte, når familien ikke længere kan forsørge sig selv og hinanden. Der gives derfor heller ikke tilskud til dagpleje, hjemmegående mødre eller lignende, som vi ser det i Danmark, da det er i familien, man skal forsørge hinanden (Esping-Andersen 1990). Det er denne model, man ser flest steder i Europa, og den bygger på princippet, om at jo mere man betaler til socialforsikringen, jo mere modtager man også, hvis behovet for at modtage sociale ydelser opstår. Det betyder, at klasseforskellene bevares, og der kræves ikke den samme solidaritet, som for eksempel er nødvendig i den universelle velfærdsmodel (Bislev 2011).

4.2.3 Den universelle velfærdsmodel

Den universelle velfærdsmodel bygger på universelle sociale reformer. Det er den model, som de skandinaviske lande, heriblandt også Danmark, er bygget op omkring. Hvor der i de to andre modeller er store klasseforskelle, så spiller lighed efter højeste standard en stor rolle i den universelle velfærdsmodel. Det betyder lige og høje sociale ydelser til alle, og det kræver en høj grad af solidaritet over for velfærdsstaten. Alle skal kunne få hjælp gennem velfærdsstaten, ligesom alle også skal betale til den gennem skatten. Hvor de andre modeller støtter, når folk ikke mere er i stand til at forsørge sig selv, så går den universelle velfærdsmodel ind og støtter undervejs. Det vil sige, at der er tilskud til dagpleje, skole og ældrepleje, således at kvinder også kan tage et arbejde og ikke behøver at blive hjemme og tage sig af familien. Samfundet hjælper dermed hele familien, så flere via skatten kan yde til samfundet ved at tage et arbejde. Et system, der er bygget op omkring denne model, kræver som nævnt, at alle er solidariske, at så mange som muligt arbejder, og at så få som muligt er afhængige af sociale ydelser (Esping-Andersen 1990).

Det er de bredeste skuldre, der bærer mest i et sådant system, og det kræver en stor offentlig sektor, hvorfor den politiske debat også vil handle meget om denne og om den høje skat, som det kræver at have velfærd på højt niveau. Men modsat de andre modeller så lægger denne model op til mere ligestilling, idet den gør det nemmere for kvinder at komme ud på arbejdsmarkedet, fordi de bliver aflastet i forhold til de jobs, man tidligere så som kvindens, nemlig at tage sig af børn, hus og de ældre (Bislev 2011).

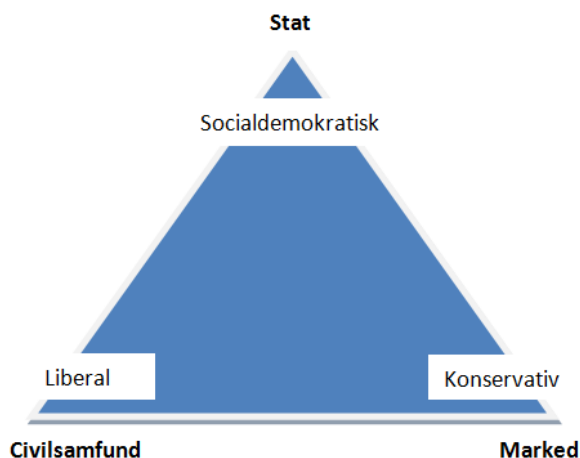
Nedenfor ses i figur 6 en oversigt over ligheder og forskelle for de tre idealtyper af velfærdsmodeller.

Figur 6: Velfærdsmodeller	Den universelle model	Den liberale model	Den konservative model
Primært formål	At sikre alle	At sikre de svageste	At sikre efter fortjeneste
Primær ansvarsplacering	Det offentlige	Individet (gennem markedet)	Arbejdsmarkedet og sociale relationer (familier)
Finansiering af sociale ydelser	Finansieret gennem skatten	Finansieret af private forsikringer og i begrænset omfang det offentlige	Finansieret via obligatoriske sociale bidrag
Primære ydelsesmodtagere	Alle har lige adgang til ydelser	Kun de svageste borgere kan få velfærdsydelser, og ydelserne er lave	Personer (inkl. familie), der har eller har haft tilknytning til arbejdsmarkedet, er bedst dækket
Hvem tilgodeser modellen?	Personer med lavest indkomst og ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet	Personer med høj indkomst pga. det lave skatteniveau	Personer (inkl. familier) med tilknytning til arbejdsmarkedet
Den sociale omfordeling	Stor	Lille	Mellem
Centralt element	Staten	Markedet	Arbejdsgiveren/familien

Kilde: Udvalg om Udlændinges ret til velfærdsydelser 2011:23

Lige som Esping-Andersen har tre modeller, som han deler landes velfærd ind efter, så har Svend Bislev også tre modeller. Han kalder dem dog socialpolitikmodeller. Socialpolitikken har eksisteret i flere årtier, før velfærdsstatsbegrebet blev til (Larsen & Møller 2016). Det er interessant at se på Bislevs forsørgelsestrekant, som visuelt sætter hans modeller i perspektiv. I teorien minder de meget om Esping-Andersens velfærdsmodeller. Forsørgelsestrekanten fokuserer på tre forskellige aktører som værende forsørgere, og man kan ud fra denne placere de forskellige socialpolitikmodeller (Bislev 2011).

Figur 7: Forsørgelsestrekanten

Kilde: Bislev 2011:123

Forsørgelsestrekanten kan bruges til at placere forskellige socialpolitikker i forhold til, hvem der bærer forsørgerbyrden, men den kan også bruges til at placere de forskellige velfærdsmodeller efter hvilket område, der er mest dominerende. Den universelle velfærdsmodel ligger nærmest statsområdet med en stor offentlig sektor, hvor alle har ret til lige sociale ydelser, og alle bidrager gennem skatten. Den konservative model ligger tættere på markedsområdet, fordi den er præget af socialforsikringer, og borgerens erhverv har stor betydning, for hvilke beløb der udbetales. Den liberale model er nærmest civilsamfundsområdet, fordi man her først får hjælp fra staten, når alle andre muligheder er opbrugte, og hjælpen er meget begrænset. Man kan som nævnt også placere socialpolitikområder i forsørgelsestrekanten, og med fokus på opgavens to sociale ydelser så vil de begge skulle placeres ved staten, fordi det er skattefinansierede ydelser, hvor staten står for tildelingen. Esping-Andersen har videreudviklet teorien bag forsørgelsestrekanten, og derudfra skrevet om de tre her gennemgåede velfærdsmodeller, som specialet tager udgangspunkt i. Esping-Andersen går mere i dybden med forholdet mellem stat, samfund og individ, hvor man netop i den universelle velfærdsmodel har visse rettigheder som individ, og det er statens opgave at skabe rammerne om et godt samfund (Ibid.).

4.3 Demokratiformer

Med de forskellige velfærdsmodeller på plads har vi en forståelse for, hvordan systemet fungerer, særligt i Danmark. Eftersom EU ikke har en velfærdsmodel, er det nødvendigt at forstå de forskellige demokratiformer, der findes i EU. Demokratiformerne er således med til at give specialet det EU-retlige perspektiv.

4.3.1 Konsensusdemokrati og majoritetsdemokrati

Mogens Herman Hansen beskæftiger sig med demokratiformer. Han kritiserer den generelle definition af demokrati som flertalsstyre. Kritikken begrundes af ham med, at det ofte er flertallet af et mindretal, der beslutter noget og ikke flertallet af den samlede befolkning. I Danmark er det f.eks. et flertal af de folkevalgte, der beslutter noget, nemlig Folketinget. Det er altså netop flertallet af et mindretal, som repræsenterer befolkningen, der tager beslutningerne i Danmark. Hansen argumenterer dermed for, at demokrati kan defineres som et flertal af folket, der styrer, i stedet for flertalsstyre (Hansen 2010).

Hansen beskriver demokratiformerne: konsensusdemokrati og majoritetsdemokrati. Her peger han på Danmark som det typiske eksempel på et konsensusdemokrati. I Danmark benyttes forholdstalsvalg, ligesom i de fleste andre konsensusdemokratier. Det har den betydning, at der ofte vil være mange små partier i parlamentet, lige som der netop også er i Folketinget. Det er mindretalsregeringer og ofte koalitionsregeringer, der ses i Danmark, eftersom intet parti har stemmer nok til udelukkende at kunne føre sin egen politik. Folketinget står stærkt overfor regeringen, eftersom regeringen ikke kan vedtage noget uden opbakning fra et flertal i Folketinget. Forhandlinger og kompromisser spiller således en stor rolle i dansk politik. Modsat konsensusdemokrati så har majoritetsdemokrati et flertal i parlamentet og kan derfor føre egen politik uden at skulle forhandle og gå på kompromis med oppositionen. Et eksempel på et majoritetsdemokrati i Europa er England, hvor der er to store partier, som skiftevis har regeringsmagten. Ifølge Hansen kan et givent demokrati bestemmes ud fra valgordningen. Hvis der føres flertalsvalg, er det et majoritetsdemokrati og hvis der føres forholdstalsvalg er det et konsensusdemokrati (Ibid.).

4.3.2 Flertalsdemokrati

Et flertalsdemokrati karakteriseres ved, at magten ligger hos flertallet af befolkningen, som er repræsenteret gennem valg til parlamentet. Suveræniteten ligger således hos de valgte repræsentanter, som agerer på vegne af flertallet af borgere. Det har den betydning, at parlamentet ofte bliver forvekslet med regeringen, fordi ministrene også er en del af parlamentet, som det for eksempel ses i Danmark. For at kunne lovgive skal der altid være et flertal i parlamentet, og da regeringens ministre også selv sidder i parlamentet, så har de stor indflydelse på den lovgivende magt, som i Danmark er Folketinget. Folketinget i Danmark, som det fungerer i dag, er suveræn magthaver, idet ingen er over Folketinget, og ingen er ved siden af. Der er en generel holdning, til at det, som flertallet i Folketinget har bestemt, skal ingen føre kontrol med. Derfor bliver det danske system også kritiseret for at være et flertalsvælde, hvor det altid antages, at flertallet har ret (Baron m.fl. 2011).

Ideen om Folketinget som suveræn magthaver i Danmark styrkes også, idet man har negativ parlamentarisme. Det vil sige, at en regering altid vil kunne væltes, hvis den har et flertal imod sig, hvilket

giver mere magt til partierne i Folketinget, som i alliance med hinanden kan gå imod regeringen, ligesom de også kan stille et mistillidsvotum. Den negative parlamentarisme kritiseres dog også for ikke at være demokratisk, når befolkningen ikke inddrages i hvilken politik, der bliver ført, eller hvilken statsminister, der vælges, da det besluttet internt i partierne. Befolkningen har således ingen mulighed for at have direkte indflydelse på den førte politik, man overlader det i stedet til det parti eller den person, de stemmer ind i Folketinget ved et folketingsvalg (Ibid.).

4.3.3 Konstitutionelt demokrati

Det konstitutionelle demokrati har med tiden ændret fokus fra borgerrettigheder til menneskerettigheder. Det er folkets og nationens suverænitet, der er udgangspunktet i et konstitutionelt demokrati og også det, der danner grundlaget for styret. Modsat er det som nævnt den parlamentariske suverænitet, der er grundlaget i flertalsdemokratier. Tyskland er et godt eksempel på et konstitutionelt demokrati, hvor det netop handler om at respektere og beskytte menneskerettighederne, så ingen fristes til at krænke disse rettigheder. Det er derfor skrevet meget klart ind i den tyske Grundgesetz fra 1949, hvor der blandt andet i artikel 1., 1 står: *"At respektere og beskytte den (=menneskets værdighed) er en forpligtelse for al statsmagt"* (Baron m.fl. 2011:62). Det er Tysklands krigshistorie, der har gjort det nødvendigt for tyskerne at skrive dette ind i deres Grundgesetz. Respekt for lighed, rettigheder og frihed er således tre nøgleord for politiske institutioner i det konstitutionelle demokrati. En forfatningsdomstol, der overvåger alle politiske institutioner, er nødvendig i et konstitutionelt demokrati og skal sikre borgernes rettigheder, som kun kommer mere i fokus. Derfor passer opbygningen af EU med EU-Domstolen som en meget aktivistisk aktør i Unionen med fokus på unionsborgerne godt på det konstitutionelle demokrati (Baron m.fl. 2015).

Hansen argumenterer også for at EU mere og mere ligner en forbundsstat, og at den udvikling vil fortsætte, da det allerede i EF-traktaten blev gjort klart, at det både er et fællesskab af stater og af folk. At EU-Domstolen ligeledes agerer som en forfatningsdomstol er med til at give dette indtryk. For borgerne betyder det også, at de både har et unionsborgerskab samt et statsborgerskab i det land, hvor de bor, i lighed med at borgere i en forbundsstat også har dobbelt borgerskab, nemlig et i den stat, hvor de bor, og det, der er gældende for hele landet. Fælles valuta er ligeledes med til at give et indtryk af en forbundsstat, selv om nogle lande ikke er en del af den fælles valutapolitik, herunder Danmark. Sidst, men ikke mindst har EU en fast formand, der er EU's repræsentant i internationale sammenhænge, lige så vel som en statsminister eksempelvis repræsenterer sit eget land (Hansen 2010).

4.4 Policymaking og EU-Domstolens virke

4.4.1 Indledning:

Som demokratiformerne tydeligt beskriver, så er domstolens funktion ikke den samme i de respektive demokratiformer. Det er derfor nødvendigt at se nærmere på EU-Domstolens virke, da den har en væsentlig større betydning i EU-systemet, end Højesteret har i det danske system. Det er netop en af de kontroversielle forskelle på Danmark og EU og derfor yderst relevant for den videre diskussion og analyse af problemstillingen i denne opgave.

4.4.2 Policymaking og EU-Domstolens virke

Hjalte Rasmussen beskæftiger sig med policymaking, som er forholdet mellem politik og jura. Ud fra Rasmussens optik er policymaking desuden måden, hvorpå EU-Domstolen er aktivistisk, eksempelvis når den dømmer ud fra en ide om mest mulig effektiv gennemførelse af EU-retten, ligestilling for mænd og kvinder, mere magt og indflydelse til Europa Parlamentet og forbud mod restriktioner for den fri bevægelighed. Alle er de eksempler på nogle af EU-Domstolens politikker (Rasmussen 2008). Mere enkelt sagt er politiske overvejelser i høj grad med i EU-Domstolens sager, hvilket man ikke ville se ved domstolen i Danmark. Rasmussen argumenterer således for, at EU-Domstolen vægter ikke blot jura, men også politik højt i dens afgørelser. Det kan være et stort problem, set med danske øjne, eftersom en domstol i Danmark udelukkende må dømme ud fra juridiske fakta og altså ikke må blive politiske i dens afgørelser. Der er altså en væsentlig forskel på systemerne, som kan føre til store diskussioner (Ibid.). EU-Domstolen formålsfortolker domme, hvilket vil sige, at den ikke kun dømmer ud fra lovens tekst, men også ud fra hvad der skønnes bedst for Unionen (Ibid.). Rasmussen nævner flere ting, som EU-Domstolen dømmer ud fra, herunder retningslinjerne i dens policymaking, som for eksempel ligestilling, mest mulig effektiv gennemførelse af EU-retten i medlemslandene og forøgelse af Europa Parlamentets indflydelse. Det er alt sammen en del af EU-Domstolens policymaking og har således stor indflydelse på de domme, der er blevet afsagt gennem tiden, og på hvordan det skal have en videre effekt på Unionens udvikling.

EU-Domstolen handler ud fra tanken om, at det er medlemslandenes formål at skabe en snævrere union, og hvis ordlyden i EU-lovgivningen ikke peger mod mere EU-samarbejde, så vil EU-Domstolen formålsfortolke mod en snævrere union (Ibid.). Rasmussen påpeger, at årsagen, til at EU-Domstolen får lov til at være så aktivistisk, som den er, er fordi der er en generel holdning til, at man ikke kritiserer den dømmende magt. Tidligere statsminister i Danmark, Anders Fogh Rasmussen, og tidligere statsminister i Østrig, Wolfgang Schüssel, har dog i 2006 udtrykt bekymring vedrørende EU-Domstolens aktivisme, fordi de mente, at EU-Domstolen tog mere suverænitet fra medlemslandene, end de i realiteten havde skrevet under på i EF-traktaten. Årsagen kan også være, at der er en tendens til, at man kun ser på én dom ad

gangen og ikke ser på det større billede. Problemerne virker derfor ofte ikke så store, når der i den offentlige debat kun ses på enkelte domme (Ibid.). EU-Domstolen som retsskabende instans har udviklet sig siden 1960'erne. Den er blevet mere og mere aktivistisk, og gennem domme har den taget mere og mere suverænitæt fra medlemsstaterne. Rasmussen forklarer imidlertid også, at hvis ikke EU-Domstolen havde spillet så vigtig en rolle, så havde EU måske ikke været en lige så stærk union, som den er i dag (Ibid.).

4.5 Diskussion af teorier

Ovenstående beskrivelser af teorier bliver herunder diskuteret for at underbygge valget af teori og teoretikernes relevans for denne opgave. Det skal fremhæve teoriernes ligheder og forskelle og føre til en forståelse for den videre brug af teorierne.

Hansen argumenterer for at EU mere og mere ligner en forbundsstat, og at den udvikling vil fortsætte, hvilket også kan være en konsekvens af EU-Domstolens formålsfortolkning. Det kan netop kobles sammen med den policymaking, som Rasmussen arbejder med. Hansens argument bygger på, at EU-Domstolen dømmer ud fra, at det er medlemsstaternes ønske at få en snævrere union. Der er mange afgørelser fra EU-Domstolen, der har betydet lovændringer i medlemslandene, herunder også i Danmark. I flæng kan nævnes Costa mod Enel-dommen fra 1964, som afgjorde, at EU-retten har forrang over national ret (Pind 10. august 2016), SU-dommen fra 2013, som fastslog, at ikke-danske unionsborgere også har ret til at modtage SU på lige fod med danske studerende, såfremt de også er arbejdstagere (Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser 2. april 2013), Chassart-dommen fra 2013 (InfoCuria – Domstolens praksis. 21. februar 2013) og Bergström-dommen fra 2011 (InfoCuria – Domstolens praksis 15. december 2011), som begge pointerede sammenlægningsprincippet effekt ved udbetaling af sociale ydelser. Alle dommene har tvunget Danmark til at ændre i den danske lovgivning, således at den stemmer overens med EU-lovgivningen, der som bekendt har forrang for national ret. Der kan derfor argumenteres for, at Hjalte Rasmussen har ret i sin argumentation, om at EU-Domstolen handler politisk og ikke kun ud fra et juridisk grundlag. Derudover kritiserer Rasmussen også EU-Domstolen for ikke at være demokratisk, idet valget af dommere er regeringernes ansvar i de forskellige medlemsstater, og dermed er de ikke valgt af et flertal af folket (Rasmussen 2008). EU-Domstolen som en retsskabende institution, der har forrang over national ret, og som har taget mere og mere af medlemslandenes suverænitæt til sig, uden at medlemslandene reelt har givet den fra sig, har betydet, at jura bliver til politik, og derfor er den meget mere aktivistisk end andre forfatningsdomstole (Ibid.). De mange domme, som har medført ændringer i lovgivningen i medlemslandene, er klare eksempler på det.

Mogens Herman Hansen fokuserer mere på demokratiformer end policymaking. I hans arbejde skelner han mellem konstitutionelt demokrati, konsensusdemokrati og majoritetsdemokrati. Konsensusdemokrati, som

det danske, benytter forholdstalsvalg, så alle valgstemmer får indflydelse. Modsat i flertalsdemokratier, som eksempelvis det engelske, hvor man anvender flertalsvalg, og hvor de stemmer, der ikke falder på vinderen, går tabt. Hansen kritiserer det konstitutionelle demokrati, som EU er bygget omkring, for at have det udgangspunkt, at enhver form for magtudøvelse kan misbruges og derfor bør kontrolleres, når ingen fører kontrol med den meget aktivistiske EU-Domstol. Derudover kritiserer han også EU-Domstolen for at opfatte sig selv som den institution, der skal beskytte borgerne mod egne nationale lovgivninger. Han mener, at det er for langt fra den danske tanke om demokratiet, hvor det er et flertal af de folkevalgte i Folketinget, der har den rolle. Hansen mener derfor, at en af årsagerne til den manglende tillid fra danske unionsborgere skal findes i, at demokratiformen i sig selv er uforståelig, og særligt fordi EU-Domstolen kan underkende den danske lovgivning (Hansen 2010).

Irene Baron er enig i Hansens opfattelse af, at de forskellige demokratiformer skaber problemer, og hun siger ligeledes, at årsagen, til at mange er kritiske overfor EU-Domstolen, er, at unionsborgere er vokset op med forskellige opfattelser af demokrati (Baron m.fl. 2015). Irene Baron er mere EU orienteret i sin definition på demokratiformerne og er ikke ligeså kritisk overfor flertalsdemokrati, som Hansen er. Baron undlader at diskutere, at man i Danmark har forholdstalsvalg i modsætning til EU, hvilket betyder at alle stemmer tæller i Danmark, og ingen går tabt. Derudover undlader hun også at fortælle, hvor stor en rolle EU-Domstolen spiller i det konstitutionelle demokrati, som EU er bygget op omkring, hvilket er en væsentlig faktor i sammenligningen med det danske system. Både Hansen og Rasmussen pointerer den markante forskel, der er på lovgivningen i henholdsvis Danmark og EU og betydningen heraf for danske unionsborgere. Debatten om EU-Domstolens rolle er særlig vigtig for forståelsen af problematikkerne i dette speciale, hvor flere domme har haft indflydelse på den danske lovgivning.

Rasmussen, Hansen og Baron har således hver deres tilgang til EU samarbejdet, og alle deres perspektiver er interessante for en fyldestgørende besvarelse af dette speciale.

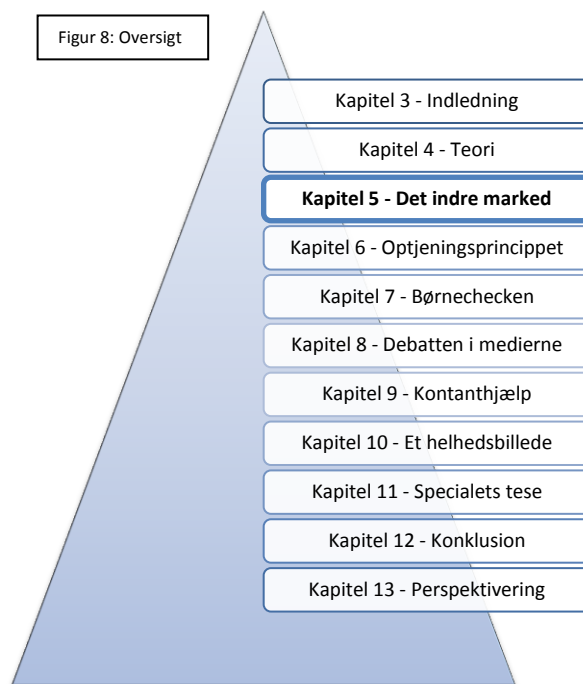
Velfærdsmodellerne viser de store forskelle, der er på systemerne i EU's medlemslande. Med en skattefinansieret model, som den danske universelle model, er det svært at blive ved med at sikre alle med de højeste standarder. Det er en model, som fungerer i et lukket system, hvor solidariteten er stor, men med den stigende indvandring og de forskellige lovgivninger i EU, som Danmark er underlagt, så er det svært at bevare den samme funktionelle model. Et system som den universelle velfærdsmodel kan typisk tiltrække flere mennesker, som er tilbøjelige til at gøre krav på sociale ydelser. Derfor er det indre marked og globaliseringen en udfordring for det danske velfærdssamfund (Udvalg om Udlændinges ret til velfærdsydelser marts 2011). Det er således interessant at se på, hvor stor en byrde kontanthjælpen og børnechecken er for det danske velfærdssamfund.

5. Det indre marked

5.1 Indledning

Det foregående kapitel har forklaret nogle af teorierne bag de problemer, der ses i forbindelse med den danske velfærdsstat i dag. I dette kapitel gives en kort beskrivelse af det indre marked, som er et kerneelement i det europæiske samarbejde. Den udvikling, der har været vedrørende arbejde og velfærd på tværs af grænser i det indre marked, ligger til grund for de problematikker, der ses i dag. Det er derfor vigtigt at have denne baggrundsviden for at kunne bruge teorierne fra kapitel 4 til en senere analyse af problematikkerne.

Figur 8: Oversigt

5.2 Oprindelse og udvikling

Ideen om det indre marked startede allerede med etableringen af det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF), hvor der blevet lavet et fælles marked for kul og stål, som blandt andet skulle skabe fred, forbedre økonomien og skabe bedre arbejdsvilkår for borgerne i medlemslandene (Frankrig, Vesttyskland, Italien, Nederlandene, Belgien og Luxembourg) (EUR-Lex, Access to European Union Law. 15. oktober 2010). Schuman-erklæringen fra 9. maj 1950 pointerer netop starten på EU *"Fælles kul- og stålproduktion vil øjeblikkeligt sikre tilvejebringelsen af et fælles grundlag for økonomisk udvikling – første etape mod den europæiske føderation."* (Kelstrup m.fl. 2012:57).

Det var dog først i 1985, at planerne for det indre marked reelt blev iværksat, og Kommissionen fremlagde 279 lovgivningsinitiativer, som satte rammerne for det indre marked med fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, personer og kapital. I 1987 trådte traktaten om Den Europæiske Fællesakt i kraft. Traktaten indebar planerne om implementeringen af den frie bevægelighed, men også planer om en fremtidig monetær union, samt udenrigspolitiske og sociale dimensioner (Kelstrup m.fl. 2012).

I 1991 blev traktaten om Den Europæiske Union (Maastricht-traktaten) præsenteret og sendt til godkendelse i medlemslandene. Ved folkeafstemningen i Danmark blev der dog ikke stemt for denne beslutning. Det krævede lange forhandlinger, hvor Danmark fik lavet en særaftale, Edinburghaftalen, bestående af Danmarks fire forbehold: ØMU'ens tredje fase, unionsborgerskabet, retlige og indre anliggender og den forsvarspolitiske dimension. Det var, for Danmark, et spørgsmål om at gå på kompromis

eller at melde sig helt ud af EU-samarbejdet, men med Edinburghaftalen kunne Maastricht-traktaten træde i kraft i 1993 (Kelstrup m.fl. 2012; Baron m.fl. 2011). Maastricht-traktatens artikel 1 lyder *”...Denne traktat udgør en ny fase i processen hen imod en stadig snævrere union mellem de europæiske folk, hvor beslutningerne træffes så åbent som muligt og så tæt på borgerne som muligt”*(Baron m.fl. 2011:165). Denne artikel kan måske netop forklare, hvorfor EU-Domstolen dømmer ud fra tanken om en snævrere union. Det kan dog siges, at beslutningerne ikke træffes så åbent og tæt på borgerne som muligt, eftersom flere domme afsagt af EU-Domstolen har trukket lovgivning ned over hovederne på medlemslandene, og det har til tider været til stor fortvivlelse for borgerne. Eksempler på dette kan ses i kapitel 6-9, hvor flere EU-domme har haft en konsekvens for dansk lovgivning.

Det indre marked med fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer har således åbnet op for mange muligheder for EU's medlemslande. Det er og har været frugtbart for virksomheder, der frit kan bevæge sig inden for Unionens grænser og skaffe den arbejdskraft, der er behov for. For borgerne betyder det ligeledes en frihed til at arbejde og studere på tværs af grænserne i EU. Ydermere har det også betydet en positiv udvikling i økonomien, som for eksempel kan mærkes i Danmark, hvor hotel og restaurationsbranchen samt detailhandlen nyder godt af den svenske arbejdskraft i hovedstadsområdet, lige som østeuropæiske håndværkere bidrog positivt til den økonomiske vækst i 00'erne (DR2 27. februar 2017).

Der er således mange positive sider ved den frie bevægelighed i EU-samarbejdet. Men med udviklingen af EU er alle unionsborgerne også blevet ligestillet i forhold til velfærdsydelser. Der må således ikke diskrimineres på grund af nationalitet. Det betyder, at alle unionsborgere, der er arbejdstagere i Danmark, har samme rettigheder til skoler, børnehaver, læge, hospital, kontanthjælp, børnecheck med flere, som danske statsborgere har. Dette vil blive diskuteret og analyseret nærmere i kapitel 6, hvor der netop ses et eksempel på den danske velfærdsstats forsøg på at beskytte det danske velfærdssamfund.

6. Forordning 883/04 og optjeningsprincippet

6.1 Indledning

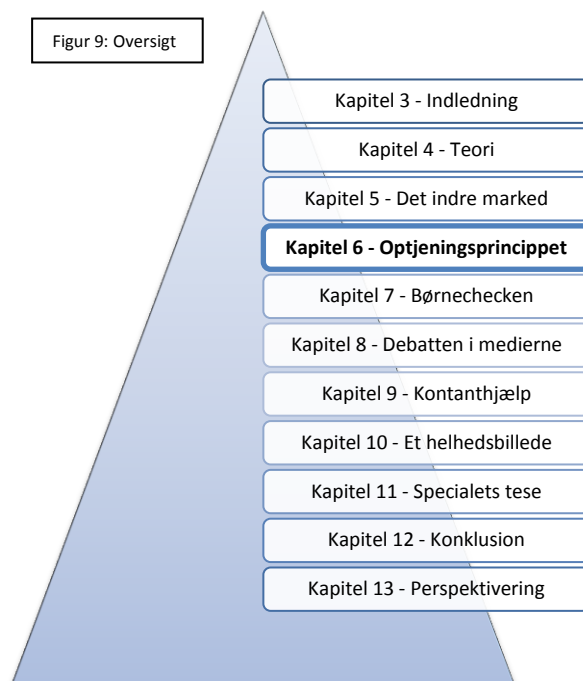
Forrige kapitel præsenterede det indre marked med den frie bevægelighed. Dette kapitel har til formål at præsentere et eksempel på den problematik, der er for velfærdsstaten i forbindelse med denne frie bevægelighed. EU består af adskillige traktater, forordninger og direktiver. For forståelse af problemstillingen i specialet er det særligt vigtigt at kende forordning 883/04, idet den har betydning for, hvem der er berettiget til at modtage sociale ydelser, og den er følgelig med til at lægge et pres på den danske velfærdsstat. Der gives således en beskrivelse af forordning 883/04 i dette afsnit. Derefter analyseres optjeningsprincippet, som blev indført i Danmark for at beskytte den danske velfærdsstat, et princip, som hurtigt blev trukket tilbage igen.

6.2 Forordning 883/04

I EU arbejder man både med ligebehandlingsprincippet, sammenlægningsprincippet og eksportabilitetsprincippet. Førstnævnte blev slået fast i Rådets forordning 1612/68 EØF, hvor der står, at al forskelsbehandling mellem medlemsstaters arbejdstagere skal afskaffes (EUR-Lex 15. oktober 1968). Senere er forordning 883/04 blevet slået fast, og den danner rammen om fire grundprincipper, som skal sikre sociale sikringsydelser på tværs af medlemslandene. Et af grundprincipperne i forordning 883/04 er netop ligebehandlingsprincippet, som også er beskrevet i EU's art.18. Det skal sikre, at en unionsborger ligestilles med de statsborgere, der er i det medlemsland, som denne befinder sig i, dvs. får de samme sociale ydelser.

Sammenlægningsprincippet, som er det andet grundprincip i forordning 883/04 og artikel 48 i TEUF, skal sikre, at en unionsborger ikke mister sine rettigheder til sociale ydelser, hvis denne flytter til et andet medlemsland. Det vil sige, at når man i Danmark skal vurdere, om en person er berettiget til sociale ydelser, så skal man medregne unionsborgerens forsikringsperiode, beskæftigelsesperiode og bopælsperiode i andre EU-medlemslande. Det går altså mod det danske optjeningsprincip, som beskrives i følgende afsnit. Det tredje grundprincip i forordning 883/04 er eksportabilitetsprincippet, som ligeledes stammer fra artikel 48 TEUF. Dette princip omhandler muligheden for, at sociale ydelser kan udbetales overalt i Unionen, som

Figur 9: Oversigt

det eksempelvis ses med børnechecken, som også udbetales til borgere, hvis børn bor uden for Danmark. Det fjerde grundprincip er Pro rata temporis princippet, men da det primært omhandler pension, er det ikke relevant for denne opgave og vil derfor ikke blive gennemgået nærmere (Udvalg om Udlændinges ret til velfærdsydelser marts 2011).

6.3 Optjeningsprincippet

Et optjeningsprincip skal forstås som nogle givne kriterier, en person skal opfylde for at gøre sig berettiget til at modtage velfærdsydelser i Danmark. Det kan både være selve adgangen til ydelsen, men også andre kriterier, som skal afgøre, hvor stort et beløb en person kan modtage i ydelse. Det kan eksempelvis være kriterier som bopælspligt og beskæftigelse, der skal opfyldes (Udvalg om Udlændinges ret til velfærdsydelser marts 2011). Optjeningsprincippet kan også afgøre, hvor længe en person er berettiget til en ydelse (Beskæftigelsesministeriet 6. april 2011).

Den danske velfærdsmodel bygger som nævnt på solidaritet, høje skatter og en stor offentlig sektor. Særligt solidariteten er vigtig, fordi den har stor betydning borgerne imellem og mellem borgerne og staten (Udvalg om Udlændinges ret til velfærdsydelser marts 2011). Det er netop denne solidaritet, der udfordres, når flere får mulighed for at gøre krav på sociale ydelser, som de ikke på samme måde som danskerne solidarisk har bidraget til via skatten, og det er netop det, der er med til at skabe den offentlige debat.

6.4 Analyse af optjeningsprincippet

Ordet velfærdsstat blev først udbredt i årene efter 2. Verdenskrig. Siden da har indholdet og forståelsen af en velfærdsstat udviklet sig meget. Velfærdsstaten, som man kender den i dag, indebærer alt fra arbejdsløshedsunderstøttelse, børnepasning, sygehusvæsen, skat og meget mere (Larsen & Møller 2016). Fælles for dem alle er, at de hele tiden er under udvikling, og netop derfor diskuteres kontanthjælpen og børnechecken i denne opgave. Det er nemlig to sociale ydelser, der jævnligt reformeres.

I forbindelse med Danmarks medlemskab af EU er den danske velfærdsstat kommet endnu mere i fokus, især hos danskerne selv. Årsagen til dette er blandt andet det indre marked, hvor unionsborgere frit kan bevæge sig rundt inden for Unionens grænser og søge arbejde, men også kan gøre krav på sociale ydelser. Det er forordning 492/11, der slår fast, at vandrende arbejdstagere har ret til samme sociale fordele som danske arbejdstagere, baggrunden herfor er at sikre, at unionsborgere har reelle muligheder for at bevæge sig på tværs af EU's landegrænser uden at miste retten til sociale ydelser (Skatteministeriet 2014a). Ligebehandlingsprincippet har sørget for, at alle unionsborgere skal behandles ens, og der må ikke diskrimineres på baggrund af nationaliteter.

For at beskytte den danske velfærdsstat indførte VK-regeringen i år 2010 ved lov nr. 1609 et optjeningsprincip. Optjeningsprincippet blev vedtaget, uden at der blev taget forbehold for sammenlægningsprincippet i forordning 883/04 (Skatteministeriet 2014b). Intentionen med optjeningsprincippet var, at unionsborgere skulle optjene retten til visse ydelser. Det betød, at de skulle have arbejdet i Danmark i to år, før de var berettiget til at modtage børnechecken. Det blev vurderet, at der på daværende tidspunkt var 1900 borgere, der var omfattet af optjeningsprincippet, og at staten ville spare 15 millioner kroner årligt ved at have vedtaget optjeningsprincippet (Ritzau 24. februar 2014).

Optjeningsprincippet trådte i kraft 1. januar 2012, men allerede et halvt år senere måtte regeringen revurdere optjeningsprincippet, eftersom en tysk statsborger, med status som vandrende arbejdstager, i Danmark gjorde krav på børnechecken og ikke kunne få den. Han gjorde gældende, i samarbejde med Region Sønderjylland-Slesvig, at det var i strid med EU-reglerne. Det blev i første omgang afvist af skatteministeriet, som herefter modtog en henvendelse fra EU-Kommissionen vedrørende sagen. EU-Kommissionen fastslog, at optjeningsprincippet var i strid med sammenlægningsprincippet. EU-Domstolen havde i 2011 og i 2013 afgjort to præjudicielle domme vedrørende sociale ydelser, og begge fastslog, at unionsborgere har ret til sociale ydelser i andre medlemslande (Ritzau 27. februar 2014). Det var de tidligere nævnte domme: Bergström-dommen 2011 og Chassart-dommen 2013, som der her var tale om. Bergström-dommen vedrørte en kvindelig svensk statsborger, som havde boet og arbejdet i Schweiz. Efter at hun havde født sit første barn, flyttede hun tilbage til Sverige med mand og barn. Hendes mand begyndte at arbejde, og hun søgte om forældreydelse på baggrund af det arbejde, hun havde haft i Schweiz, så hun kunne være hjemmegående med datteren. Den svenske Försäkringskassan mente, at hun kun var berettiget til at modtage en grundsats, idet hun ikke havde haft arbejde i Sverige i 240 dage op til datterens fødsel. Sagen endte som et præjudicielt spørgsmål til EU-Domstolen, som gjorde det klart, at sammenlægningsprincippet var gældende (InfoCuria – Domstolens praksis 15. december 2011). Ligeledes afgjorde EU-Domstolen også, at Chassart-dommen var modstridende med sammenlægningsprincippet. Chassart-dommen vedrørte en belgisk statsborger, som havde boet og arbejdet i Frankrig. Efter mandens død valgte konen at flytte tilbage til Belgien sammen med parrets søn, hun fik arbejde, men blev allerede efter en måned arbejdsløs. Hvorefter hun søgte om børnetilskud og børnetillæg som eneforsørger, hvilket i første omgang blev godkendt, men senere trukket tilbage igen, da man i Belgien ikke mente, at hun opfyldte kravene for at modtage ydelserne, fordi hendes afdøde mand havde været førtidspensionist. Her slog EU-Domstolen igen fast, at sammenlægningsprincippet skulle være gældende, og at den belgiske domstol derfor skulle medregne arbejde, der var blevet udført i Frankrig af både hende og hendes afdøde mand (InfoCuria – Domstolens praksis 21. februar 2013).

Med disse to domme gjorde EU-Domstolen det således klart, at ingen medlemslande kan kræve, at beskæftigelsesperioder er optjent i eget land. Derfor måtte SRSF-regeringen i 2014 erkende, at optjeningsprincippet måtte trækkes tilbage, da unionsborgere har ret til sociale ydelser i andre medlemslande på grund af sammenlægningsprincippet (Skatteministeriet 2014b; Ritzau 27. februar 2014). Den danske lovgivning blev således undermineret af EU-lovgivningen, fordi EU-retten har forrang for national ret. Dermed ses en af konsekvenserne ved EU-medlemskabet. Det danske parlament, Folketinget, kan ikke lovgive om noget, der går imod EU-retten, og optjeningsprincippet er i strid med sammenlægningsprincippet. Hjalte Rasmussens teori om EU-Domstolen som aktivistisk domstol bliver bekræftet ved disse to domme. Ligeledes bekræfter det også Mogens Herman Hansens beskrivelse af det konstitutionelle demokrati, som EU er bygget op om, fordi det i begge domme tydeligt ses, at EU-Domstolen værner om menneskerettighederne, eftersom den i begge domme dømte til fordel for borgerne. Ud fra eksemplerne kan det diskuteres, hvorvidt EU-Domstolen er for aktivistisk, og hvorvidt den skal være mindre lovgivende.

Det, at EU-Domstolen er retsskabende, er netop et af de punkter, hvor EU-systemet er helt anderledes end det danske system. Grundet magtens tredeling i Danmark, er Højesteret ikke retsskabende. Det skaber derfor problemer, når EU-Domstolen agerer som en lovgivende magt, idet dommerne ikke er demokratisk valgt. De er i stedet udvalgt på baggrund af juridiske kvalifikationer af medlemsstaternes regeringer (Kelstrup m.fl. 2012). Man kan således kritisere EU-Domstolen for manglende demokratisk proces i valget af dommere, fordi de ikke er folkevalgte.

6.5 Delkonklusion

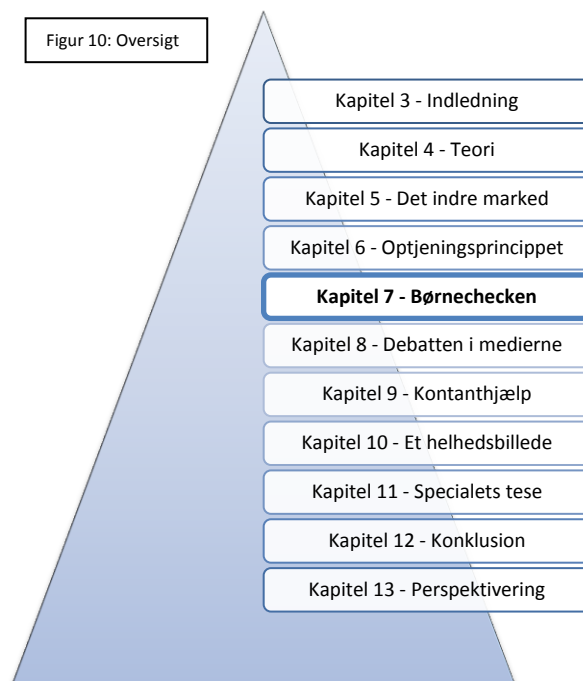
Optjeningsprincippet har været årsag til mange politiske så vel som offentlige debatter, og det signalerer klart, at der i den danske befolkning er en manglende forståelse for, hvorfor EU-retten skal bestemme over dansk lovgivning på et område, som finansieres af danske skatteydere. Derudover kan det konstateres, at det danske velfærdssamfund er under stort pres på grund af globaliseringen og det indre marked. Årsagen til det er blandt andet forordning 883/04, da der på grund af den ikke kan laves nogen form for optjeningsprincipper eller lignende for ikke-danske unionsborgere, principper som ville kunne skabe en vis kontrol med antallet af personer, som er berettiget til sociale ydelser.

7. Børnechecken

7.1 Indledning

De forrige kapitler har haft til formål, at skabe en baggrundsforståelse for de problematikker, der er for den danske velfærdsstat. Der er blevet dannet et teoretisk grundlag, der forklarer hvorfor mange danskere ikke længere er positive overfor EU-samarbejdet. Der er ligeledes givet et eksempel på, hvorledes EU-rettens forrang over national ret kan skabe problemer i medlemslandene. Baggrunden for specialet og den videre analyse af de to valgte universelle ydelser er således lagt. Hvorfor der nu kan gås i dybden med børnechecken i dette kapitel.

Figur 10: Oversigt

7.2 Baggrund

Børnechecken er en universel ydelse, som alle forældre modtager. Den blev indført i 1987 som en bonus ved at få børn, fordi man gerne ville opfordre folk til at få børn, det var altså ikke en ydelse, der skulle skabe ligevægt i samfundet (Winther 6. november 2009). Den har alle årene været betalt gennem skatten, men har gennemgået adskillige ændringer undervejs. Den er senest blevet ændret i 2014, hvor den blev gjort indkomstafhængig. Det vil sige, at ydelsen aftrappes med 2 % ved en indkomst over 700.000 kr., det skal pointeres, at det kun er den del af indkomsten, der ligger over 700.000 kr., som aftrappes. Børnechecken debatteres jævnligt, fordi det er en eksportabel ydelse, som unionsborgere med arbejde i Danmark kan gøre krav på at få, selvom deres børn ikke bor i Danmark. Det giver således en skævvridning i forhold til den økonomiske byrde, der er ved at have børn i forskellige lande. Nedenstående figur 11 viser, hvor mange penge forældre i Danmark er berettiget til at få pr. barn afhængig af barnets alder (Skatteministeriet 10. januar 2017).

Til sammenligning viser figur 12, hvad forældre i Rumænien er berettiget til at få i børnetilskud. I Rumænien gælder det, ligesom i Danmark, at forældre med børn i alderen 0-18 år er berettiget til børnetilskud. Børnetilskuddet er også i Rumænien delt op i aldersgrupper, derudover er handicappede børn i en gruppe for sig selv, hvor de er berettiget til en dobbelt så høj ydelse. Ydermere kan der søges om familieydelse, som er afhængig af indtægt, antal børn, om barnet følger sin skolegang, og om barnet bor hos den familie, der er forsørger. Der er således, udover det faste børnetilskud, i Rumænien mulighed for at søge om mere.

Men det, der er vigtigt at lægge mærke til, er den store forskel, der er mellem den danske børneydelse og det rumænske børnetilskud.

Figur 11 - Danmark	
Børneydelse udbetales hvert kvartal:	
0-2 år	4.491 kr. per kvartal
3-6 år	3.555 kr. per kvartal
7-14 år	2.796 kr. per kvartal
Ungeydelse udbetales hver måned:	
15-17 år	932 kr. per måned

Kilde: Udbetaling Danmark

Figur 12 - Rumænien	
Børnetilskud udbetales hver måned:	
0-2 år	200 RON → 329 kr. ¹³
2-18 år	42 RON → 69 kr.

Kilde: Folketinget 9. oktober 2013.

Forskellen på de udbetalte beløb i henholdsvis Danmark og Rumænien er meget store. Hvor de i Rumænien får udbetalt et beløb svarende til 329 kr. om måneden for børn under 2 år, får man i Danmark udbetalt 1497 kr., det er en forskel på 1168 kr. om måneden. Selvom ydelsen gradvist falder i Danmark jo ældre børnene bliver, så er der også et stort fald i ydelsen i Rumænien, når barnet er over 2 år. Det betyder, at der eksempelvis til 17-årige er en forskel på 863 kr. (Folketinget 9. oktober 2013). Den store forskel er naturligvis præget af de forskellige leveomkostninger, der er i de respektive lande. Dette er blandet andet det, der også ses nærmere på i analysen.

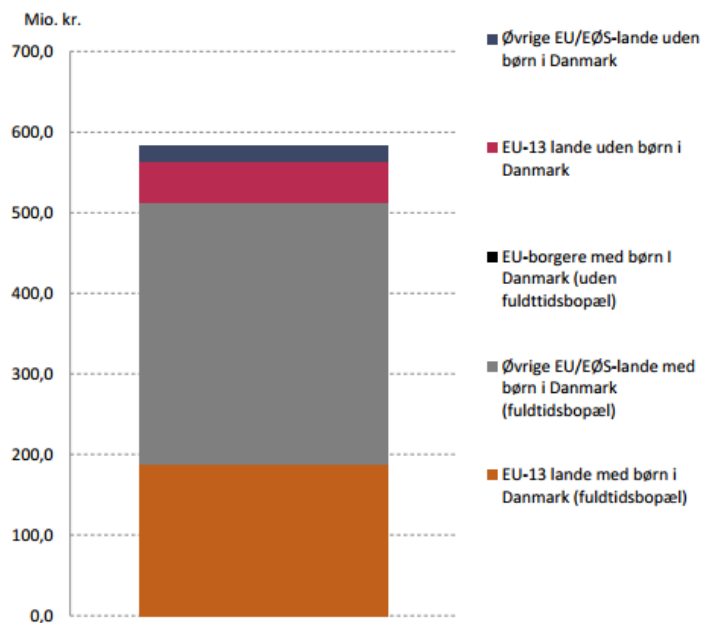
7.3 Analyse af Børnechecken

I analysen af børnechecken vil der blive set nærmere på det økonomiske aspekt i, at alle unionsborgere er berettiget til at modtage børnechecken, ligesom der også vil blive set nærmere på, hvem og hvor mange der modtager den. Det skal vise, hvorvidt det er et reelt problem, eller om det nærmere er et principielt problem.

Som nævnt i afsnit 6.4 var det en tysk statsborger, med titel som vandrende arbejdstager, der i samarbejde med Region Sønderjylland-Slesvig satte gang i debatten om børnechecken. Det var EU-Kommissionens henvendelse herom, der medførte, at SRSF-regeringen valgte at trække optjeningsprincippet tilbage. Årsagen til dette var, at den tyske statsborger i samarbejde med Region Sønderjylland-Slesvig, efter at være blevet nægtet børnechecken af den danske stat, rettede henvendelse til EU-Kommissionen, da han mente, at det var i strid med EU-retten og sammenlægningsprincippet, at han som vandrende arbejdstager i Danmark blev nægtet ydelsen, når han også havde haft arbejde i Tyskland før. EU-Kommissionen gav den

¹³ Omregnet til danske kroner via Nordeas valutaberegner 26. april 2017.

Figur 13: Skøn for samlet udbetaling af børnepenge til EU/EØS-borgere i slutningen af 2013

Kilde: Vasiljeva 2016

at den tyske statsborger fik medhold fra EU-Kommissionen, kan den antages at være en konsekvens af, at optjeningsprincippet var i strid med EU-retten (Vasiljeva 2016). Den danske velfærdsstat bliver således presset af afgørelser, der bliver vedtaget på overstatsligt niveau og ikke af Folketinget.

Samlet set udbetaler den danske stat årligt ca. 16 mia. kr. til børnechecken, heraf går 580 mio. kr. til ikke-danske unionsborgere. Fordelingen af de 580 mio. kr. til ikke-danske unionsborgere kan ses i figur 13, som også tydeligt viser, at størstedelen af modtagerne har børnene boende i Danmark.

Det ses tydeligt i figur 13, at det er en lille del af unionsborgere, der modtager børnepenge for at sende pengene videre til et andet land, hvor børnene bor. Det har været debatteret meget i medierne såvel som i Folketinget, og ifølge skatteordfører for Venstre Louise Schack Elholm, så er en af årsagerne, at danskerne ingen forståelse har for, at man kan gøre krav på ydelser til mennesker, der ikke er bosiddende i Danmark, ligesom det også skyldes den i forvejen store debat om social dumping, som presser visse dele af det danske arbejdsmarked. Samtidig nævner hun også, at børnechecken netop er et af de områder, hvor regeringen gerne vil sætte ind, fordi hun mener, at det er et hul i det danske system, og at det er brud på den sociale kontrakt, hvis personer kun er i Danmark i kort tid og samtidig kan sende penge hjem til deres

tyske statsborger medhold, og det blev gjort gældende, at alle andre vandrende arbejdstagere i Danmark har ret til at modtage børnechecken på lige fod med danske statsborgere (Forhandlingsnotater fra skatteministeriet, EU-pilot 4873/13).

Denne afgørelse har haft stor betydning for det antal af unionsborgere, der modtager børnechecken. I 2012 var der 24.700 ikke-danske unionsborgere, der modtog børnechecken. Det tal steg i 2013 til 26.600. Stigningen på knap 2000 personer bestod primært af personer fra EU-13 landene¹⁴, og da stigningen skete umiddelbart efter

¹⁴ EU-13 landene består af Bulgarien, Cypern, Estland, Kroatien, Letland, Litauen, Malta, Polen, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn.

respektive hjemlande (Bilag 6). En anden årsag til den store debat er, at børnechecken oprindeligt var tænkt som en tilskyndelse til forældre i Danmark til at få børn og som et tilskud til de mange udgifter, der også er ved at have børn. Men med de regler, der er i EU-samarbejdet, betyder det også, at pengene kan sendes uden for Danmarks grænser. Det gør det meget attraktivt for ikke-danske unionsborgere at komme til Danmark, fordi det kan betyde en ekstra månedsløn for nogen. En rumæner, der arbejder i Danmark, og som har en etårig søn, som stadig bor i Rumænien, får eksempelvis 17.889 kr. i børnecheck årligt, som alle andre i samme situation også gør. Men i Rumænien er de penge tre gange så meget værd, hvilket vil sige 53.640 kr., fordi leveomkostningerne i Rumænien er væsentligt lavere end i Danmark (TV2 13. december 2016). Det er dermed rigtig mange ekstra penge, han får ud af at arbejde i Danmark frem for i Rumænien. Derfor kritiseres systemet omkring børnechecken, og da man ikke kan nægte ikke-danske unionsborgere at få børnechecken, går diskussionen nu på, om den kan indekseres efter hvor børnene har bopæl. Ifølge skatteordfører for Venstre Louise Schack Elholm bør børnechecken indekseres, så den stemmer overens med købekraften i det land, hvor barnet bor. Det er blandt andet udgifter til mad og bleer til barnet, som er vidt forskellige fra land til land, men det er også de udgifter som børnechecken skal understøtte, og derfor mener Louise Schack Elholm, at børnechecken skal indekseres (Bilag 6). Diskussionen om indeksering af børnechecken føres videre i kapitel 7.6, hvor også beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen kommenterer på det.

Der kan argumenteres for, at 580 mio. kr., som figur 13 viser der bliver udbetalt til ikke-danske unionsborgere i Danmark, ikke er særlig meget i det store billede, og derfor heller ikke er et beløb, der er altafgørende i sig selv. Det skal dog tages i betragtning, hvilke andre sociale ydelser de samme borgere får, når de er i Danmark, og om det samlet set er en fordel eller en ulempe for den danske velfærdsstat, at de befinder sig i Danmark eller ej. Derudover er det også vigtigt at tage højde for, hvor mange år de samlet set er i Danmark og bidrager til velfærdssamfundet. Den samlede værdi en person kan være berettiget til at få i sociale ydelser i Danmark, kan som nævnt have en endnu større værdi i andre lande og særligt i EU-13 landene og dermed blive en ekstra indtægt frem for blot en hjælpende hånd. Dermed opstår problemet omkring velfærdsturisme, og den frie bevægelighed kolliderer med velfærdsstaten, og EU-rettens forrang over national ret bliver igen et problem.

Velfærdsturismen har dannet grundlag for mange offentlige debatter, fordi den er en konsekvens af EU-samarbejdet. Intentionen med EU-samarbejdet og den frie bevægelighed var at skabe lige vilkår for alle og arbejdskraft på tværs af grænser. Der blev bare ikke taget højde for landenes forskellige velfærdssystemer. Med måden hvorpå EU-Domstolen dømmer, kan der også argumenteres for, at denne heller ikke har landenes velfærdssystemer i højsædet, eftersom den, som nævnt, dømmer ud fra, at EU skal blive mere

snæver. Lighedsprincippet, sammenlægningsprincippet, eksportabilitetsprincippet og menneskerettighederne vægtes højere end medlemslandenes velfærdssamfund. Danmark er som nævnt bygget op omkring den universelle velfærdsmodel, hvor solidaritet mellem borgerne og staten spiller en væsentlig rolle, og der er en gensidig tillid til, at man yder til samfundet gennem hele livet for at kunne nyde, når behovet opstår. Det er solidariteten og den gensidige tillid, der bliver sat på prøve, når ikke-danske unionsborgere kan gøre krav på diverse sociale ydelser så som børnechecken, SU, kontanthjælp, gratis sundhedsvæsen og uddannelse uden at have bidraget til velfærdssamfundet. Den universelle velfærdsmodel har mange fordele, og derfor er det naturligt, at de, der har bidraget til samfundet gennem hele livet, også værner om den og opfatter det som et tillidsbrud, når lovgivningen og herunder politikerne åbner op for, at alle unionsborgere kan gøre krav på de samme ydelser, såfremt de er arbejdstagere.

Det er også balancen mellem de ydelser en arbejdstager modtager og længden på dennes ophold i Danmark, som har været debatteret. En del udenlandske arbejdstagere er her kun i korte perioder, og når derfor ikke at bidrage lige så meget til velfærdssamfundet, som de får ud af det.

Ligesom debatten om børnechecken har været diskuteret meget i offentligheden, så har den også fyldt meget i Folketinget. Som tidligere nævnt indførte VK-regeringen optjeningsprincippet i 2010, og grundet en henstilling fra EU-Kommissionen trak SR-regeringen den tilbage igen i 2014. Det vakte stor opmærksomhed og debat, at SR-regeringen valgte at trække den tilbage uden at lade det gå til en afgørelse ved EU-Domstolen, fordi de dermed underkendte dansk lovgivning og flertallet i Folketinget til fordel for EU-retten. Det førte til, at de borgerlige partier anklagede SR-regeringen for ikke at følge dansk lovgivning, og modsat anklagede SR-regeringen de borgerlige partier for at gå imod EU-lovgivningen (Redder 17. marts 2014). Denne debat førte til at Liberal Alliance, Dansk Folkeparti og Konservative Folkeparti, med opbakning fra Venstre og Enhedslisten, fremlagde et beslutningsforslag, som pålagde regeringen at udbetale børnechecken efter dansk lovgivning. På trods af at regeringen var i mindretal, ville de dog ikke genindføre optjeningsprincippet, og da de øvrige partier ikke kunne nå til enighed om et lovforslag, der skulle sætte det i værk, så kunne de ikke tvinge regeringen til at indføre det (Øyen 8. maj 2014).

Det tilbagevendende store spørgsmål ved store debatter som disse er, om det er retfærdigt, at EU skal bestemme over de danske velfærdsydelser? Den daværende skatteminister i SR-regeringen, Morten Østergaard mente, at det er en konsekvens af EU-medlemskabet, og at det ville være et direkte brud på EU-lovgivningen, hvis man fulgte flertallets beslutningsforslag (Bohn 8. maj 2014). Enhedslisten derimod var yderst kritisk over for den daværende SR-regerings beslutning om at gå imod flertallets beslutning og påpegede, at man gang på gang ser eksempler på, at danskerne ikke selv bestemmer, hvordan de danske velfærdsydelser bruges (Øyen 8. maj 2014).

Forskellige demokratiformer og forskellige velfærdsmodeller inden for EU gør det ofte svært og kompliceret for danskere at forstå og acceptere, at nogen kan underkende de beslutninger, der bliver taget i Folketinget af folkevalgte politikere. Derudover bliver det også endnu sværere at forstå, at politisk valgte dommere i EU kan bestemme over dansk lovgivning. Det svækker solidariteten mellem borgere og stat og bliver en økonomisk udfordring for den danske universelle velfærdsmodel, hvor der skal være lighed af højeste standard for alle.

7.4 Diskussion af analyse af børnechecken

Gennem analysen af børnechecken bekræftes Hjalte Rasmussens teori flere gange. Teorien, om at EU-Domstolens aktivisme bekræftes gennem Bergström-dommen og Chassart-dommen, hvor EU-Domstolen underkendte medlemslandenes egne lovgivninger på området og dermed gjorde det klart, at EU-retten har forrang for national ret. EU-Domstolen gjorde det også klart, at den dømmer ud fra ideen om en snævrere union med ens regler for alle unionsborgere. Ydermere bekræfter det også Rasmussens teori, at hvis medlemslandene ikke selv indfører EU-lovgivningen, så gør EU-Domstolen det gennem domme, hvilket også var den danske regerings begrundelse for at tilbagetrække optjeningsprincippet, da man ellers vidste, at EU-Domstolen ville dømme det til at være i strid med sammenlægningsprincippet.

Dommerne i EU-Domstolen er, som tidligere nævnt, ikke folkevalgte, og den demokratiske proces kan derfor kritiseres, når de på denne måde agerer lovgivere, da de ikke repræsenterer et flertal af folket, som EU-parlamentet eksempelvis gør. Mogens Herman Hansens definition på det konstitutionelle demokrati er blandt andet, at der er en domstol, der værner om forfatningen, som EU-Domstolen i høj grad gør i begge domme. På samme tid kritiserer Hansen også, at ingen kontrollerer EU-Domstolen, som uden videre kan bruge og misbruge magten, da EU-retten er hævet over national ret (EUR-Lex, Access to European Union Law 15. juli 1964).

EU's forskellige velfærdsmodeller varierer meget, hvad angår de sociale ydelser, der udbetales, og hvor stor en byrde det er for staten. I Danmark er den universelle velfærdsmodel skattefinansieret, og borgerne betaler således til det fælles velfærdssamfund gennem hele arbejdslivet. Derfor kan alle også få gratis skolegang, lægehjælp, kontanthjælp, børnecheck og meget andet. Det er således en meget omkostningstung model, som kræver solidaritet og en gensidig tillid til, at alle bidrager til samfundet så længe de kan, og at ingen udnytter velfærdssamfundet. Udnyttelse af velfærdssamfundet kan være ødelæggende for alle, og netop derfor bliver der også passet godt på det, hvilket også kan være årsagen til den skepsis, der er ved at ikke-danske unionsborgere på lige fod med danske statsborgere kan drage nytte af det danske velfærdssamfund uden at have bidraget lige så meget.

7.5 Indeksering af børnechecken

Der har længe været tale om, at børnechecken skal indekseres, således at der er rimelighed i det beløb forældrene modtager sammenlignet med de leveomkostninger, der er, der hvor barnet har fast bopæl. Tal fra skatteministeriet viser, at der var ca. 2700 ikke-danske unionsborgere, der modtog børnechecken til deres børn, som boede uden for Danmark i 2008, og i 2013 var det tal steget til 5100 personer (Lauritzen 3. marts 2016). Det er en stigning på 2400 personer, som også kan antages at have en sammenhæng med EU-13 landene og med tilbagetrækningen af optjeningsprincippet. Skatteminister Karsten Lauritzen påpeger, at det ikke er et spørgsmål, om at statskassen skal have en masse penge, fordi så stort et økonomisk problem er børnechecken ikke. Det er i stedet et spørgsmål om ret og rimelighed (Ibid.).

Indekseringen af børnechecken er dog i strid med EU-rettens forordning 883/2004 – om koordinering af de sociale sikringsordninger, herunder ligebehandlingsprincippet og sammenlægningsprincippet (Skatteministeriet 2014c; EUR-Lex, Access to European Union Law. 29. april 2004). Men op til afstemningen om Brexit var der håb om, at en aftale om lovgivning af indeksering af børnechecken ville blive mulig i forbindelse med briternes aftale med de resterende EU-lande, men det var en aftale, der kun ville træde i kraft, såfremt briterne blev i EU. Det gjorde de som bekendt ikke, og derfor må Danmark se langt efter en indeksering af børnechecken (Ussing 24. juni 2016). Hvis briterne var blevet i EU, og indekseringen var blevet en realitet, skønnes det, at kunne have sparet den danske stat for ca. 22,5 mio. kr. Det er EU-13 landene, der står for størstedelen af dette beløb, fordi leveomkostningerne i de lande er væsentligt lavere, end de er i Danmark, hvorfor børnechecken også ville blive tilsvarende lavere, og dermed efter skatteminister Karsten Lauritzens mening mere rimelig (Vasiljeva 7. marts 2016).

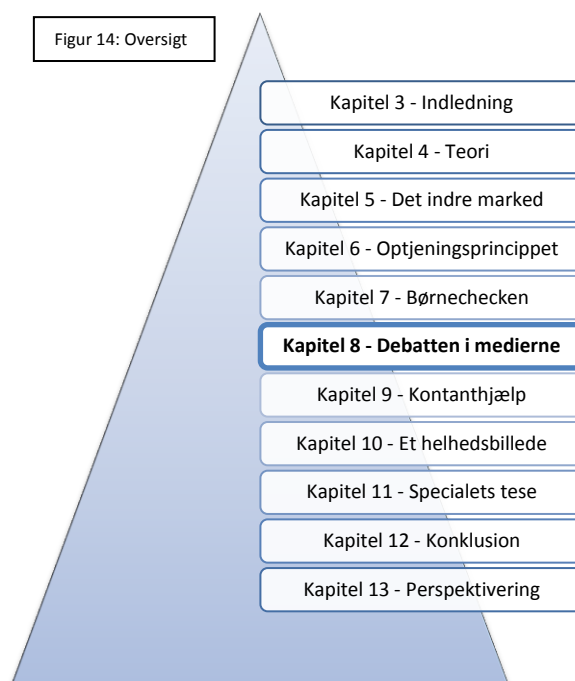
Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen har primo 2017 sat gang i arbejdet mod en ny aftale om indeksering af børnechecken, og det er hans håb, at der kan samles et flertal i EU omkring indekseringen, og at der i 2018 vil komme en løsning (Ritzau 3. februar 2017). Tyskland, Østrig og Irland har givet udtryk for, at de bakker op om det danske ønske, men mange lande har endnu ikke taget stilling til ønsket, og derfor forventes der at komme lange forhandlinger (Folketinget Samling 2016-17). Selv om det tidligere er blevet pointeret, at en indeksering vil være i strid med forordning 883/04, så mener beskæftigelsesminister, Troels Lund Poulsen, at det er muligt at gøre det. For det første fordi der blev lavet en model for, hvordan det skulle gøres i Storbritannien, hvis de var blevet i EU, hvilket betyder, at det er en politisk beslutning og dermed ikke et brud på traktaten, som det først var blevet sagt. For det andet fordi man i Kommissionen aflønner medarbejdere ud fra en indekseringsmodel, hvorfor beskæftigelsesministeren mener, at det er hyklerisk, at medlemslandene ikke har samme mulighed i forhold til at indeksere børnechecken (Bilag 5). Når det er sagt, så forventer ministeren ikke, at der vil være reelle forhandlinger på området før 2018, fordi

der er valg i både Frankrig og Tyskland, der først skal overstås. Det er ministerens forhåbning, at en indeksering af børnechecken vil føre til en større respekt for EU-samarbejdet, idet det vil bevise, at der bliver lyttet til medlemslandene i højere grad end tidligere, og samtidig vil det også vise, at der er en grænse for, hvor langt EU vil gå i forhold til hensynet til de nationale velfærdsstater, og det vil dermed skabe en mere nuanceret debat (Ibid.).

7.6 Delkonklusion

Ud fra analysen af og diskussionen om børnechecken kan det konkluderes, at børnechecken i sig selv ikke er et større økonomisk problem for det danske velfærdssamfund. Det er snarere et principielt problem for samfundet, og et problem som omfatter mange mennesker, og dermed er der mange, der gerne vil debattere det. Man skal nok også snarere se på problematikken i, at Danmark hidtil ikke har kunnet lovgive på området, for eksempel i forhold til indekseringen, da det går imod EU-retten. Danmark har således overgivet suveræniteten på området til EU, og det er derfor væsentligt mere krævende at lave lovændringer. Det, at det er EU-Kommissionen, der har afvist optjeningsprincippet og ikke Folketinget, og at EU-Domstolen har afsagt to domme på området til fordel for borgeren, det svækker tilliden til demokratiet og til de folkevalgte politikere, fordi de, der er valgt til at bestemme, ikke længere er dem, der reelt bestemmer. Med den demokratiform som benyttes i Danmark, og måden hvorpå EU-Domstolen agerer lovgivere, skabes der mistillid til EU-samarbejdet, når det ikke længere er i Folketingets magt at styre lovgivningen i Danmark. Hvis det lykkes beskæftigelsesministeren at få indekseret børnechecken, vil det formentlig skabe en mere nuanceret debat, fordi det så vil bevise, at man ikke fuldstændig har overgivet suveræniteten på området. Det kan formodes at skabe mere respekt for EU-samarbejdet, men også for den danske regering og Folketinget, fordi man dermed viser, at man ikke uden videre vil afgive suverænitet.

Figur 14: Oversigt

8. Debatten i medierne

8.1 Indledning

Den til dels negative holdning til EU-samarbejdet opstår ofte på grund af det, der bliver omtalt i nyhedsmedierne eller på sociale medier. Det er derfor interessant at se på et par eksempler fra medierne, der har skabt stor debat i Danmark. Det er alle sager, som har skabt fortvivlelse og manglende forståelse af lovgivningen i

Danmark. Herefter diskuteres, hvad politikerne mener om problematikken med velfærdssamfundet i EU-samarbejdet. Det er således hensigten med dette kapitel at belyse den indflydelse, som medierne har på befolkningen og dermed EU-begejstringen eller mangel på samme. Er medierne med til at skabe et ekstra pres på den danske velfærdsstat i EU-samarbejdet?

8.2 Levakovic-sagen

Gimi Levakovic er en kroatisk statsborger, som har boet i Danmark, siden han var barn. Han har i en dokumentarserie på TV2 præsenteret sig som Sigøjnerbossen, i et program, der vakte stor opsigt og vrede i Danmark, blandt andet på grund af de mange sociale ydelser han modtager fra den danske velfærdsstat og på grund af hans kriminelle baggrund. Han har sammenlagt siddet i fængsel i 11,5 år i Danmark, samtidig med at det i programmet kom frem, at han aldrig har haft et reelt arbejde i Danmark, men i stedet lever af kontanthjælp, børnepenge, boligstøtte og forskellige andre sociale ydelser (Nielsen 29. august 2016). Det blev dokumenteret i dokumentarserien, at Gimi Levakovic og hans familie over en periode på 4 år havde modtaget 16,8 millioner kroner af Københavns Kommune i kontanthjælp og andre sociale ydelser. Derudover havde fire familiemedlemmer i gennemsnit modtaget 20.300 -24.200 kr. om måneden, hvilket på årsbasis svarer til en indkomst, der blot ligger 21.240 kr. under en gennemsnitlig løn til en sygeplejerske med op til 10 års erfaring (Sygeplejerskeuddannelsen 6. juni 2016). Efter endnu en retssag i 2016 slog Højesteret fast, at Gimi Levakovic ikke kunne udvises af Danmark. Grundlaget for det var især Levakovic' nære tilknytning til Danmark, herunder hans to mindreårige børn, som dog ikke bor hos ham, men på et børnehjem. Levakovic måtte stadig afsone sin straf på 18 måneder (Nielsen 29. august 2016). Denne afgørelse fra Højesteret satte ikke blot gang i debatten blandt befolkningen, men i høj grad også på Christiansborg, hvor politikere fra en bred vifte af partier påpegede nødvendigheden af at regulere lovgivningen på området. Statsminister Lars Løkke Rasmussen skrev blandt andet følgende på Twitter, efter at Højesteret havde afsagt dommen: *"Domstolene er uafhængige. Deres afgørelser må respekteres. Jura er politikerskabt. Kommer til at se på strammere udvisningsregler."* (Dreyer 12. maj 2016). Netop den kommentar var meget sigende for den generelle holdning, der var fra flere politikere fra begge sider af fløjene. Kommentaren er ligeledes også meget sigende for den demokratiform, der er i Danmark, og den respekt, der er for domstolen, som den dømmende magt.

8.3 Satomi Kobayash-sagen

I slutningen af 2016 blev den japanske studerende Satomi Kobayash udvist af Danmark, fordi man ikke troede på, at hendes primære formål med at være i Danmark var at studere. Det på trods af at hun selv havde forudbetalt 100.000 kr. til hendes uddannelse. Der har i de senere år været flere sager lignende hendes, og det skaber megen mediebevågenhed. Netop den mediebevågenhed gør sagen interessant for

denne opgave, selv om hun ikke er unionsborger. Det forarger befolkningen, at en flittig studerende, som ikke er en byrde for det danske samfund, kan blive smidt ud, når en mand som Levakovic kan leve et helt liv i Danmark på kontanthjælp og med utallige domme for kriminelle handlinger, uden at blive udvist. Det får folk til at stille spørgsmålstejn ved den danske lovgivning og også ved EU-lovgivningen (Færch 11. december 2016).

8.4 Har EU en fremtid? – Topmøde på DR2¹⁵

Den 27. februar 2017 var der topmøde på Christiansborg om EU's fremtid. Det kom der et debatprogram ud af på DR2. Her skulle partilederne debattere deres holdninger til de problemer, der opleves i EU, blandt andet ud fra spørgsmål fra borgerne.

Om det inde marked og arbejdskraftens frie bevægelighed oplyses det i programmet, at 121.000 unionsborgere fik arbejde i Danmark i 2016. Heraf var 72.000 østeuropæere. Samtidig var der 61.000 danskere, der forlod Danmark for at flytte til et andet EU land og arbejde. Unionsborgere, der bor og arbejder i Danmark, bidrager positivt til det danske samfund, også selv om de benytter sig af de danske velfærdsydelser.

Herunder ses uddrag af nogle af politikernes svar på spørgsmålet, om velfærdsstaten kan holde til, at vi fortsat har den frie bevægelighed i EU - kan vi både have velfærdsstat og fri bevægelighed?

Mette Frederiksen fra Socialdemokratiet mener, at velfærdsstaten kolliderer med den frie bevægelighed, hvis vi fortsætter, som det er nu. Mette Frederiksen mener, at der skal holdes fast i den samfundsmodel, der er i Danmark med faste ordentlige lønninger, opsparing til alderdom og sikkerhed.

Udenrigsminister Anders Samuelsen siger, at den frie bevægelighed er en forudsætning for, at vi kan bevare velfærdssamfundet. Den er med til, at danskere kan tage ud og arbejde i andre EU-lande, men den sikrer også, at vi kan skaffe kvalificeret arbejdskraft til virksomhederne i Danmark. Samuelsen lægger stor vægt på, at hvis den arbejdskraft ikke kunne skaffes, så ville de store virksomheder placere sig i andre lande, og det ville være skidt for dansk økonomi.

Justitsminister Søren Pape Poulsen forklarer, at velfærdsturismen ikke er et økonomisk problem, men derimod et principielt problem, og man skal selvfølgelig holde øje med, at det ikke vokser. Derudover påpeger han også, at østudvidelsen har givet et velstandsløft i Europa, og det er en stor fordel, frem for at landene måske ellers ville have været styret af Putin, hvis ikke de var blevet en del af EU.

¹⁵ Følgende udtalelser fra folketingsmedlemmerne er ikke direkte citeret, det er i stedet notater fra udsendelsen.

Morten Østergaard fra Radikale Venstre påpeger, at den danske flexicurity model fungerer, og at der er flere lande, der gerne vil efterligne. Ydermere siger Morten Østergaard, at man ikke skal tro, at hver gang en østeuropæer kommer, så kommer han for at tage noget fra os, det er en helt skæv tankegang, at eksempelvis polakker hellere vil være i Danmark. I forbindelse med det fortæller han, at de i Polen mangler kvalificeret arbejdskraft, fordi polakkerne er rejst til Danmark og andre steder for at arbejde. Det er en forudsætning for den frie bevægelighed, at man støtter den danske arbejdsmarkedsmodel og sørger for, at folk får det samme i løn. Han udtaler også, at det ikke er EU's skyld, at det går dårligt på nogle områder. Tværtimod er det politikernes skyld, fordi de ikke har været i stand til at bruge EU på den rigtige måde. Han tror på, at et aktivt Danmark i EU vil skabe bedre løsninger for EU og for Danmark. Det er samarbejdet, der skal forbedres ifølge Morten Østergaard.

Uffe Elbæk fra Alternativet udtaler, at den største trussel mod den danske velfærdsmodel ikke er de beslutninger, der bliver truffet i EU, men dem, der bliver truffet i Folketinget herunder eksempelvis kontanthjælpsloftet og 225 timers reglen. Det er ikke EU's beslutninger. Han mener derfor, at det er Folketinget, som definerer, hvordan velfærdssamfundet skal se ud i Danmark.

Statsminister Lars Løkke Rasmussen mener, at man skal se på det store billede. Han mener ikke, at Danmark havde klaret sig igennem 00'erne, hvis ikke der havde været østeuropæisk arbejdskraft til hotelbranchen og til servicevirksomheder, og detailhandelen i København ville ikke kunne klare sig uden svensk arbejdskraft. Det er godt, at vi kan få den arbejdskraft, vi har brug for, men vi skal kunne definere vores eget velfærdssamfund, siger han. Statsministeren mener, at selvfølgelig skal man have en børnecheck, hvis man arbejder i Danmark og betaler SKAT, men hvis den sendes hjem til Bulgarien, hvor mindstelønnen er lavere end børnechecken, så skal den selvfølgelig tilpasses det omkostningsniveau, der er i Bulgarien. Det er her, vi skal skabe større sikkerhed for, at vi kan bevare vores velfærdsmodel ifølge Statsministeren (DR2 27. februar 2017).

8.5 Diskussion af mediedebatterne

På trods af politikernes forskellige synspunkter og holdninger, så er de enige om, at den danske velfærdsmodel skal bevares. Alle partier med undtagelse af Dansk Folkeparti, som ønsker en folkeafstemning, er også enige, om at Danmark skal blive i EU. Uenigheden opstår, når man diskuterer, hvordan den danske velfærdsmodel bedst bevares. Når Morten Østergaard udtaler, at det generelt er en forkert tankegang, når man mener, at østeuropæere er her for at tage arbejdet fra danskerne og udnytte sociale ydelser, så giver statistikkerne ham medhold, hvor de indikerer, at unionsborgere bidrager positivt til det danske velfærdssamfund. Det stemmer også overens med Lars Løkke Rasmussens påstand om, at Danmark ikke kunne have undværet den østeuropæiske arbejdskraft i 00'erne, ligesom der drages stor

nytte af den svenske arbejdskraft, særligt i hovedstadsområdet. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt det er mangel på information til befolkningen, der gør denne debat nødvendig. Befolkningen bliver præget negativt på grund af mediernes historier, som ofte kun beskriver enkeltstående tilfælde, og dermed ikke giver et retvisende billede. Derfor kan det være svært for den almindelige dansker at vurdere forholdene i EU-samarbejdet, når der primært er fokus på de ting, der ikke fungerer, og hvor lovgivningen, efter manges mening, fejler, som det ses i Levakovic-sagen og i Satomi Kobayash-sagen. Skatteordfører for Venstre Louise Schack Elholm, mener også, at medierne har meget stor indflydelse og påpeger også, at mediebureauerne får stort medløb, når de bringer skandalehistorierne. Hun påpeger således, at medierne har stor indflydelse på borgernes holdning til EU-samarbejdet med de historier, de bringer, og særligt hvor de får historierne fra. Der er stor forskel på, om det er en historie fra en pro EU organisation, eller om det er en anti EU organisation (Bilag 6).

At Uffe Elbæk argumenterer for, at det er i Folketinget beslutningerne bliver taget og ikke i EU, og at det derfor er Folketinget, der er en trussel for den danske velfærdsmodel, kan ligeledes diskuteres. Det er, som tidligere nævnt, Folketingets job at tage beslutninger på vegne af flertallet af den danske befolkning. Derfor er det også de folkevalgte politikere, der kan og skal arbejde for en velfungerende dansk velfærdsmodel. Men Folketinget er underlagt EU-lovgivningen og er derfor nødt til at lovgive på en måde, som ikke er i strid med EU-lovgivningen. Folketinget er derfor nødt til også at arbejde med et EU perspektiv, når de lovgiver på velfærdsområdet og være bevidste om, at alle unionsborgere har visse rettigheder.

Udenrigsministeren påpeger, at den frie bevægelighed er en forudsætning for velfærdsstaten, det ene kan således ikke fungere uden det andet. Det vil sige, at det hele kører i en ring, hvor der ydes og nydes, og dette skal være i balance. Det mener justitsministeren, at det er i øjeblikket, og han siger også, at det blot er et principielt problem lige nu. En udtalelse som Mette Frederiksen er uenig i. Hun mener, at hvis der fortsættes ud ad samme vej, så kolliderer velfærdsstaten med den frie bevægelighed. Hun mener, at der skal være mere fokus på ordentlige lønninger, sikkerhed og opsparing til alderdom, og at de skal være lige for alle, således også for de unionsborgere, der kommer til Danmark. De skal arbejde under samme vilkår som danskere, og dermed undgår man ifølge Mette Frederiksen social dumping. Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen påpeger vigtigheden af, at den information, der kommer ud til borgerne, skal kommunikeres bedre for også at kunne skabe en mere nuanceret debat. Et punkt han mener politikerne har været for dårlige til. Han påpeger ligeledes det vigtige i at fortælle om værdien af EU-samarbejdet og måske netop påpege, at vi aldrig ville være nået så langt, hvis vi havde stået alene (Bilag 5).

8.6 Delkonklusion

Både nyhedsmedier og sociale medier skaber selvsagt mange debatter. Alle nyhederne er med til at skabe en holdning hos den danske befolkning, en holdning til EU, som kan være meget differentieret i forhold til hvilke nyhedskanaler, der benyttes. Samlet set kan der argumenteres for, at det kan være svært for den almindelige dansker at danne sig et helhedsbillede af problematikken i EU, når historierne oftest bringes enkeltvis, og uden at de nødvendigvis bliver holdt op mod noget andet. Derudover er det ligeledes problematisk, at det er de negative historier, der får mest opmærksomhed, når statistikker faktisk viser noget andet. Det giver et forkert billede af balancen i problematikkerne om den danske velfærdsstat i EU-samarbejdet. Såfremt politikerne bliver bedre til at kommunikere værdien af EU-samarbejdet, og ikke mindst de nye tal over ikke-danske unionsborgere i Danmark, der er kommet på området, som bliver diskuteret nærmere i kapitel 11, så kan man formode, at borgerne vil have større mulighed for at danne sig et helhedsbillede og se flere sider af samarbejdet. En større gennemsækelighed og bedre oplysning kan således have stor betydning for borgernes EU-begejstring.

9. Kontanthjælp

9.1 Indledning

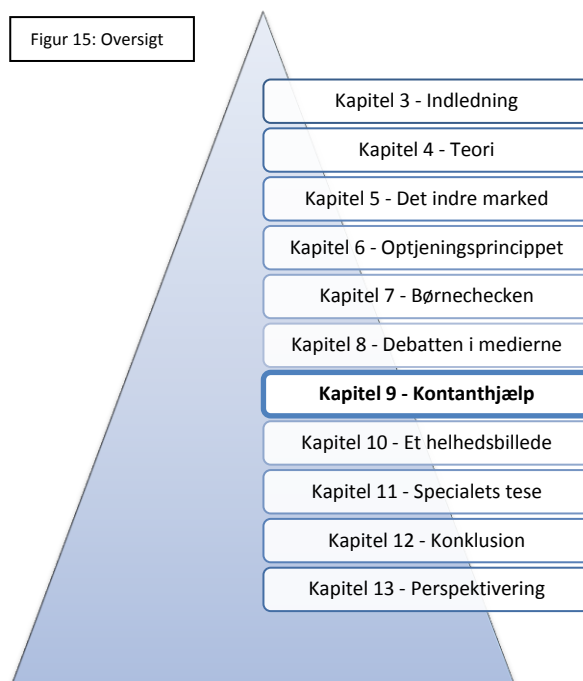
Dette kapitel omhandler kontanthjælpen, som er den anden universelle ydelse, som dette speciale undersøger med henblik på at finde ud af, hvorvidt den danske velfærdsstat er udfordret grundet EU-samarbejdet. Forskellige statistikker skal gøre rede for udviklingen af kontanthjælpen, lige som der kigges på, hvilken effekt kontanthjælpsreformen fra 2014 har haft. Da der ikke skelnes mellem danske unionsborgere på kontanthjælp og ikke-danske unionsborgere på kontanthjælp, findes der heller ingen statistikker over

antallet af ikke-danske unionsborgere på kontanthjælp. Uden oversigt over kontanthjælpsmodtagernes baggrund må en analyse bero på en formodning ud fra udviklingen af antal kontanthjælpsmodtagere, udviklingen af indvandringen til Danmark samt andre rapporter og artikler. Under interviewet med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen, sagde han, at han kunne skaffe et estimat over kontanthjælpsmodtageres nationale baggrund (Bilag 5), men da jeg i skrivende stund endnu ikke har modtaget det, er det ikke medtaget i opgaven.

9.2 Baggrund

Kontanthjælp er en universel ydelse, der tilkommer alle, som har brug for det. Formålet med den er at sikre, at alle har et økonomisk sikkerhedsnet, hvis der ikke er en ægtefælle eller anden familie, der kan træde til med passende støtte. For at modtage kontanthjælp skal der være indtruffet en social begivenhed, hvor en person har mistet sin indtægt og derfor ikke længere er i stand til at forsørge sig selv. Ydelsen skal hjælpe modtageren til at komme i arbejde igen, og modtageren skal derfor være til rådighed på arbejdsmarkedet (Bekendtgørelse nr. 269 af 21. marts 2017 af lov om aktiv socialpolitik). Efter kontanthjælpsreformen fra 2014 er kontanthjælpen i Danmark delt op i to grupper. Hvis man er 30 år eller derover, så modtager man kontanthjælp. Er man derimod under 30 år, så hedder det i stedet uddannelseshjælp, og der gælder andre regler. Men fællesnævneren er stadig, at det er en universel ydelse, som alle kan modtage, såfremt man ikke er i stand til at forsørge sig selv. I figur 16 ses hvor meget den enkelte kan modtage i kontanthjælp (Bekendtgørelse nr. 269 af 21. marts 2017 af lov om aktiv socialpolitik; Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (a)).

Figur 15: Oversigt

Figur 16: Kontanthjælpsydelse

Kontanthjælp pr. måned i kr. før skat for personer over 30 år.		
Persontype	2016	2017
Fyldt 30 år – forsørger børn	14.575	14.808
Fyldt 30 år - andre	10.968	11.143

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (a)

9.2.1 Grupper af kontanthjælpsmodtagere

For kontanthjælpsmodtagere over 30 år er der yderligere to grupper at placere folk i; de jobparate og de aktivitetsparate. Jobparate kontanthjælpsmodtagere er folk over 30 år, som er i stand til at have et almindeligt arbejde. Som jobparat skal kontanthjælpsmodtageren aktivt søge arbejde og være til rådighed for arbejdsmarkedet. Virksomhedspraktik, nytteindsats og løntilskud kan ofte være relevant for de jobparate. Det er jobcenterets opgave at føre kontrol med, at alle regler bliver overholdt. Aktivitetsparate er de kontanthjælpsmodtagere over 30 år, som ikke er i stand til at påtage sig et almindeligt arbejde, det kan være på grund af sygdom, arbejdsskade eller lignende. Som aktivitetsparat er der større støtte at få fra kommunen, som for eksempel mulighed for at få en mentor. Jobparate og aktivitetsparate er berettiget til samme beløb, som det ses i ovenstående figur 16. Beløbets størrelse afhænger af, om man er forsørger eller ej.

Personer under 30 år og ude af stand til at forsørge sig selv kan modtage uddannelseshjælp.

Uddannelseshjælpen er ligeledes delt op i to grupper; de som er uddannelsesparate og de som er aktivitetsparate. For at modtage uddannelseshjælp gælder de samme regler som for at modtage kontanthjælp, derudover gælder det også, at personen ikke har nogen erhvervskompetencegivende uddannelse. Satserne for uddannelseshjælp er på niveau med SU-satsen, da målet er at få folk i uddannelse, og der skal derfor ikke være nogen økonomisk fordel ved at være på kontanthjælp frem for at modtage SU. Også ved uddannelseshjælpen gælder det, at hvis man er aktivitetsparat, har man mulighed for mere hjælp, end hvis man er uddannelsesparat (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (b)). I figur 17 ses et overblik over satserne for uddannelseshjælp efter 2017 -satserne. Uddannelseshjælpen er delt op i flere grupper afhængig af alder, bopæl, forsørger og sygdomsramte, som alle er med til at bestemme uddannelseshjælpens beløbsstørrelse.

Figur 17: Uddannelseshjælp		
Persontype	Uddannelsesparat	Aktivitetsparat
Under 25, hjemmeboende	2.631 kr.	3.465 kr.
Under 25, udeboende	6.106 kr.	7.182 kr.
25-29 år, hjemmeboende	2.631 kr.	11.143 kr.
25-29 år, udeboende	6.106 kr.	11.143 kr.
Forsørger med eget barn i hjemmet, uden ret til børnetilskud	8.546 kr.	14.808 kr.
Enlig forsørger	12.211 kr.	14.808 kr.
Kvinder under 30 år, der er gravide og har passeret 12. svangerskabsuge	11.143 kr.	11.143 kr.
Unge under 30 år, der har en psykisk lidelse og er forsørgere	14.808 kr.	14.808 kr.
Unge under 30 år, der har en psykisk lidelse og er udeboende	11.143 kr.	11.143 kr.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (b)

I figur 18 gives et overblik over de overordnede forskellige grupper af kontanthjælpsmodtagere og modtagere af uddannelseshjælp samt en kort beskrivelse af de fire typer visitationer, en visitation som alle skal igennem – danske unionsborgere såvel som ikke-danske unionsborgere.

Figur 18: Visitation	Kontanthjælp	Uddannelseshjælp
Definition	Over 30 år. Social begivenhed har gjort, at personen ikke længere kan forsørge sig selv.	Under 30 år. Social begivenhed har gjort, at personen ikke længere kan forsørge sig selv.
Jobparat/uddannelsesparat	Kan påtage sig et arbejde indenfor 3 måneder og dermed forsørge sig selv.	Skal hurtigst muligt påbegynde og gennemføre en uddannelse.
Aktivitetsparat	Kan ikke forsørge sig selv og er ikke i stand til at påtage sig et job inden for tre måneder.	Person med særlige udfordringer og derfor længere vej mod uddannelse.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (a) & (b)

9.3 Kontanthjælpsreformer

9.3.1 Indledning

For yderligere at forklare problematikken omkring kontanthjælpen er det nødvendigt at se på udviklingen af kontanthjælpsmodtagere samt den politiske handling på området. Det skal være med til at begrunde det pres, der er og har været på den danske velfærdsstat inden for kontanthjælpsområdet.

Kontanthjælpen har gennemgået mange reformer. Det er for specialet relevant at se på særligt kontanthjælpsreformen fra 2014, fordi den var meget omfattende. Den viser, at der var et stort behov for at reformere lovgivningen på området. Da der, som tidligere nævnt, ikke skelnes mellem danske unionsborgere og ikke-danske unionsborgere, kan man heller ikke her sige, hvilken gruppe der særligt har påvirket stigningen i antallet af kontanthjælpsmodtagere. Men det skal give en forståelse af, hvor stort problemet med antallet af kontanthjælpsmodtagere har været. Det skal endvidere hjælpe til at forstå det økonomiske pres på den danske velfærdsstat, om end det kun er en lille brik i det store helhedsbillede.

Kontanthjælpen har senest gennemgået en reform i 2016, hvor regeringen indførte et kontanthjælpsloft og en 225 timers regel. Kontanthjælpsloftet blev indført, fordi det økonomisk bedre skulle kunne betale sig at tage et arbejde. Selve kontanthjælpsydelsen blev ikke sat ned, men i stedet satte man en grænse for størrelsen af det samlede beløb, man kan modtage i sociale ydelser. 225 timers reglen betyder, at alle kontanthjælpsmodtagere skal arbejde 225 timer om året for at være berettiget til at modtage kontanthjælp (Beskæftigelsesministeriet 17. marts 2016). Hensigten med reformen er, som med tidligere reformer, at få flere mennesker - danskere og andre unionsborgere - i arbejde eller under uddannelse.

9.3.2 Kontanthjælpsreformen 2014

I 2014 var der, som tidligere nævnt, en omfattende reform af kontanthjælpen, som afskaffede kontanthjælpen for alle under 30 år uden uddannelse. Personer under 30 år og uden uddannelse skulle i stedet modtage den såkaldte uddannelseshjælp, som er på niveau med den danske SU. Det skulle skabe mere retfærdighed og motivere flere til at tage en uddannelse, fordi det økonomiske incitament for at modtage den højere kontanthjælp forsvandt. Derudover var målet med reformen også at få flere ud af offentlig forsørgelse og ind på arbejdsmarkedet.

Årsagen, til at man ændrede vilkårene for unge under 30 år, var, at der i 2013 var over 50.000 personer i den aldersgruppe, hvoraf 90 procent ingen uddannelse havde. Det krævede derfor en indsats at få folk i uddannelse og væk fra offentlig forsørgelse. Samlet set var der 135.000 personer på kontanthjælp, og mange havde været det over en længere periode og ikke kun midlertidigt, som det ellers er tænkt, at ydelsen skal være. Der var brug for en mere opdelt og effektiv indsats på området, og derfor kom der fokus

på at få unge i uddannelse og voksne i job. Et yderligere tiltag i kontanthjælpsreformen fra 2014 var et forsøg med et integrationspålæg til aktivitetsparate indvandrere, som grundet manglende sprogkunderskab havde svært ved at få en tilknytning til arbejdsmarkedet. Integrationspålægget indebærer danskundervisning, styrkelse af faglige færdigheder samt læring om danske samfundsforhold (Aftale mellem Regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti) og Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance. 18. april 2013.).

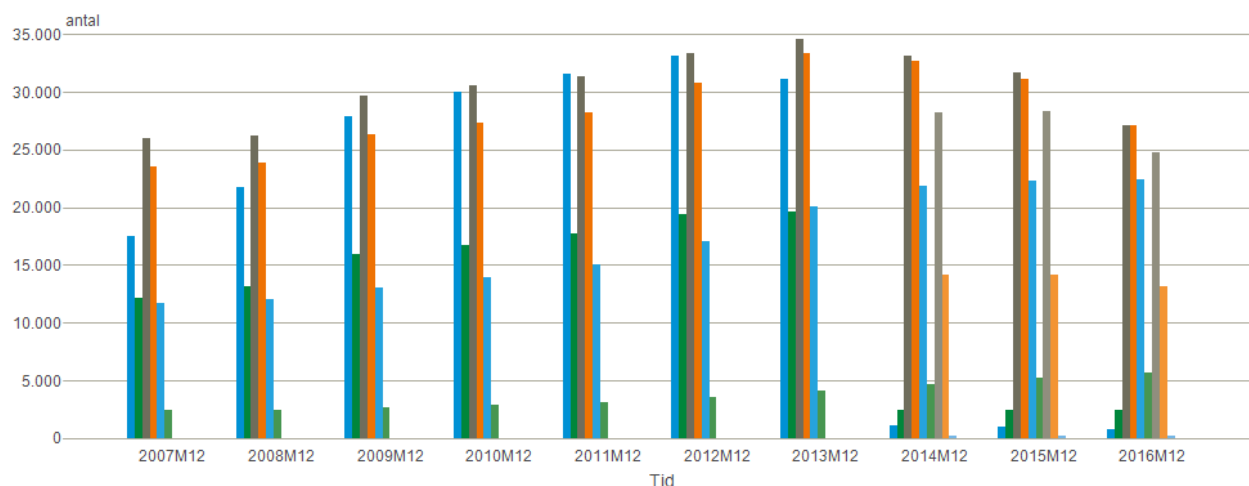
Ser man på figur 19, ses der generelt et stigende antal kontanthjælpsmodtagere fra 2007-2013. Det fremgår tydeligt, at der er ca. 50.000 16-29-årige personer, der modtager kontanthjælp før 2014, som efter 2014 modtager uddannelseshjælp. Derudover ses det også, at antallet af kontanthjælpsmodtagere mellem 30-49 år er faldende fra 2013-2016. Samlet set betyder det en markant besparelse på udgifterne for statskassen. Kontanthjælpsreformen har således været virkningsfuld, og flere er kommet i uddannelse og arbejde. Det skal pointeres, at der ikke er nogen statistikker, der viser, hvorvidt det er danske unionsborgere eller ikke-danske unionsborgere, der er kommet ud af den offentlige forsørgelse.

Figur 19: Kontanthjælps- og uddannelsesmodtagere fordelt på alder

Kontanthjælpsmodtagere

Ydelsestype, Alder:

- Kontanthjælp i alt, 16-24 år
- Kontanthjælp i alt, 40-49 år
- Uddannelseshjælp i alt, 16-24 år
- Uddannelseshjælp i alt, 40-49 år
- Kontanthjælp i alt, 25-29 år
- Kontanthjælp i alt, 50-59 år
- Uddannelseshjælp i alt, 25-29 år
- Uddannelseshjælp i alt, 50-59 år
- Kontanthjælp i alt, 30-39 år
- Kontanthjælp i alt, 60 år og derover
- Uddannelseshjælp i alt, 30-39 år
- Uddannelseshjælp i alt, 60 år og derover

Kilde: Statistikbanken KY12

Implementeringen af kontanthjælpsreformen er foregået i kommunerne, og resultaterne har vist en generel fremgang. Som det ses i nedenstående figur 20, viser tal fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, at statens udgifter til uddannelseshjælp er faldet siden 2014, hvor uddannelseshjælpen blev indført. Det må derfor antages, at kommunernes indsats har betydet fremgang. Ligeledes ses det også, at

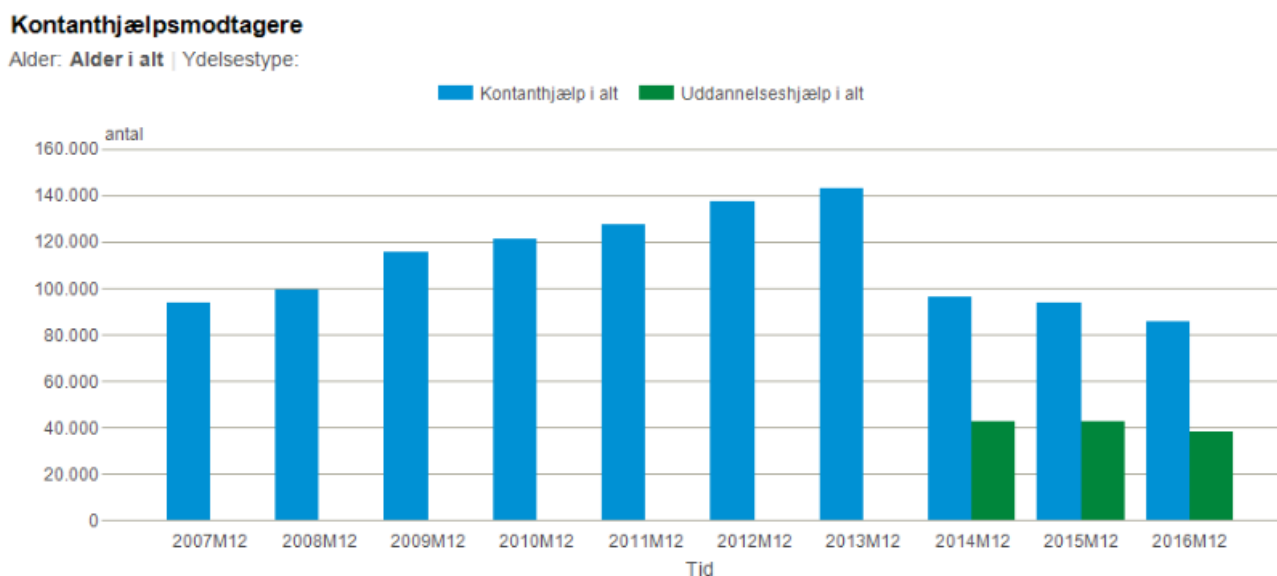
statens udgift til kontanthjælp er faldet over det seneste årti. Udgifterne steg i årene omkring finanskrisen og de efterfølgende par år. Fra 2013-2014 faldt de naturligt en del, da kontanthjælpsreformen trådte i kraft og uddannelseshjælpen blev indført 1. januar 2014. Fra 2016-2017 faldt udgiften med ca. syv millioner, hvilket både kan skyldes, at kommunerne har fået effektiviseret indsatsen mere, men sandsynligvis også at kontanthjælpsloftet og 225 timers reglen blev indført 1. oktober 2016.

Figur 20: Offentlige udgifter til kontanthjælp og uddannelseshjælp	Offentlige udgifter til kontanthjælp, faste priser (kr.)	Offentlige udgifter til uddannelseshjælp, faste priser (kr.)
Januar 2007	1.229.137.546 kr.	
Januar 2008	1.105.938.244 kr.	
Januar 2009	1.177.581.780 kr.	
Januar 2010	1.342.683.815 kr.	
Januar 2011	1.416.510.210 kr.	
Januar 2012	1.512.368.688 kr.	
Januar 2013	1.616.146.258 kr.	
Januar 2014	1.276.951.794 kr.	348.020.319 kr.
Januar 2015	1.325.985.831 kr.	343.062.516 kr.
Januar 2016	1.406.834.944 kr.	338.371.301 kr.
Januar 2017	1.014.513.627 kr.	295.612.350 kr.

Kilde: Jobindsats data om arbejdsmarkedet (a) og (b).

Tal fra Beskæftigelsesministeriet viser, at antallet af uddannelses-, integrations- og kontanthjælpsmodtagere isoleret set er faldet med 8.300 personer fra 2013-2016. Hvis man udelukkende kigger på de tal, bekræfter det også, at 2014 reformen har haft fremgang. Det er særligt uddannelseshjælpen, der har haft virkningsfuld effekt, idet flere er kommet i uddannelse og også har færdiggjort uddannelsen (Arbejdsmarked og Rekruttering 22. december 2016). Det kan bekræftes i nedenstående figur 21 fra Danmarks statistik, at antallet af kontanthjælpsmodtagere og antallet af modtagere af uddannelseshjælpen er faldet siden kontanthjælpsreformen trådte i kraft i januar 2014. Indtil ikrafttrædelsen havde der været en støt stigning siden 2007.

Figur 21: Kontanthjælpsmodtagere fordelt på ydelsestype

Kilde: Statistikbanken KY12

Statistikkerne viser således en overordnet fremgang med at få flere i uddannelse og arbejde. Det er også det kommunerne giver udtryk for. Vejle kommune nævner særligt uddannelseshjælpen, som har haft høj prioritet. Det er en motivationsfaktor, at uddannelseshjælpen er væsentligt lavere end kontanthjælpen. Det er dermed nemmere at motivere de unge til at starte på en uddannelse eller arbejde eksempelvis 15 timer om ugen, fordi indtjeningen så er større end det beløb, man får udbetalt i uddannelseshjælp (Bilag 4).

Kontanthjælpsreformen fra 2014 har således haft en væsentlig indflydelse på antallet af kontanthjælpsmodtagere i Danmark, den politiske handling på området har virket, og kommunerne har formået at implementere reformen. Presset på kommunerne har varieret i forhold til, hvor mange kontanthjælpsmodtagere, der var i den enkelte kommune, men også i forhold til de regelsæt kommunerne skulle følge. Margit Svensson fra Vejle kommune har pointeret, at fordi Vejle er en frikommune, har de bedre kunnet tilpasse processen med de borgere, de arbejder med, mens Julie Amdi fra Københavns Kommune bemærker, at de er meget presset af det antal ansøgninger, de sidder med og mangler ressourcer (Bilag 3 og 4).

9.4 Analyse af kontanthjælpen

9.4.1 Indledning

Analysen af kontanthjælpsmodtagere søger at afgøre, hvor mange kontanthjælpsmodtagere der er i dag, for at se på det økonomiske aspekt, og for at se om der er en eventuel problematik i hvor stort et antal, der er. Dernæst søger analysen ved hjælp af statistikker over indvandringen til Danmark og fra hvilke lande

indvandringen kommer at afgøre, om der er en sammenhæng mellem antal kontanthjælpsmodtagere og antal indvandrere fra EU-lande til Danmark, lige som statistikken også stilles op mod problematikken vedrørende østeuropæere, som ofte har været debatteret, og som tidligere interviews til bachelorprojekt samt interviews til specialet også kommer ind på (Bilag 2-5). Samlet set skal det give et indblik i, om udbetalingen af kontanthjælp til ikke-danske unionsborgere er med til at lægge et pres på den danske velfærdsstat.

9.4.2 Analyse

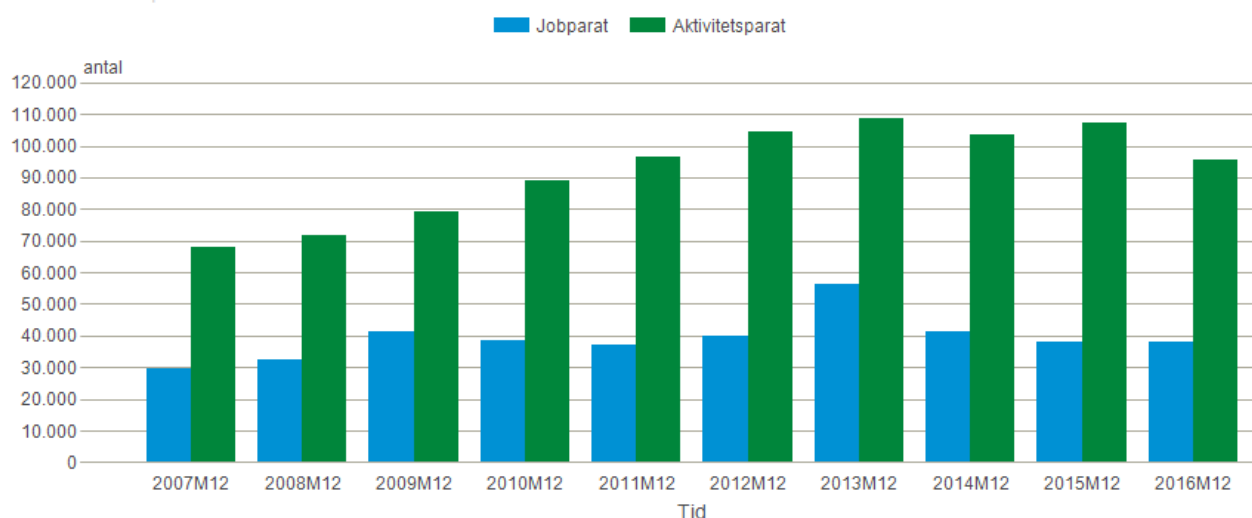
Da der ikke findes en oversigt over antallet af ikke-danske unionsborgere i Danmark, som er på kontanthjælp, må der som nævnt laves antagelser ud fra andre statistikker og informationer. For at kunne danne et overblik over kontanthjælpsmodtagere i Danmark sammenlignes antallet af kontanthjælpsmodtagere med antallet af indvandrere fra andre EU-lande til Danmark, for at se om der er en eventuel sammenhæng.

Ser man på udviklingen af kontanthjælpsmodtagere det seneste årti, så er antallet af kontanthjælpsmodtagere samlet set steget. Figur 22 viser, at der er væsentligt flere aktivitetsparate end jobparate. Da de jobparate som udgangspunkt er klar til at træde ind i et nyt job, må det antages, at de er nemmere at få i arbejde, og at der derfor ikke er den samme store stigning. Aktivitetsparate kan derimod være sværere, eksempelvis på grund af sygdom eller lignende. Derfor kan der også være en tendens til, at de er i systemet længere tid.

Figur 22: Kontanthjælpsmodtagere fordelt efter visitation

Kontanthjælpsmodtagere

Alder: Alder i alt | Visitation:

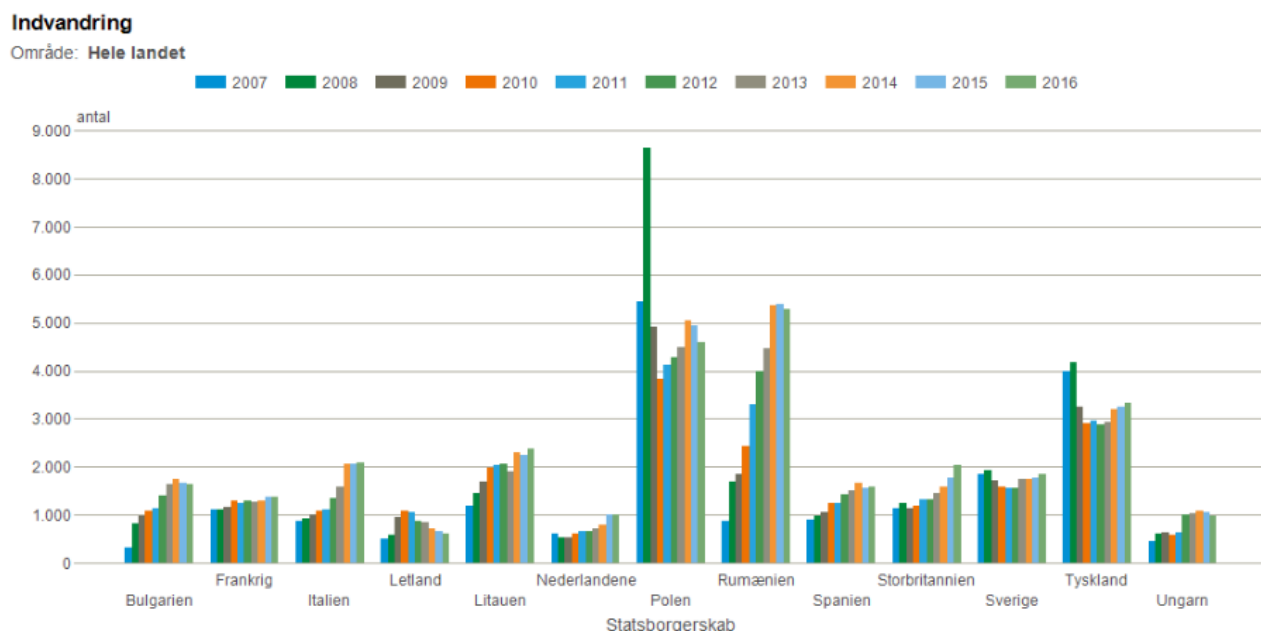
Kilde: Statistikbanken KY01

I nedenstående diagram i figur 23 ses de EU-lande, hvor andelen af indvandrere til Danmark er over 1000 personer. Et samlet overblik over alle EU-medlemslandenes indvandring til Danmark kan ses i bilag 1. Det ses tydeligt i diagrammet fra hvilke andre EU-lande, folk primært indvandrer til Danmark. Polakker og rumænere udgør den største del af indvandringen. Særligt i 2007 og 2008 var der en stor indvandring af polakker, hvilket også senere har ført til mange debatter om både social dumping, om polakker, der tager danskernes arbejde, kriminalitet og meget mere, fordi der på samme tidspunkt var en stigning i antallet af kontanthjælpsmodtagere. Indvandringen af særligt polakker og rumænere stemmer også overens med de borgere, som kommunerne har tilkendegivet at se flest af. Kommunerne nævner samtidig, at de ser en problematik i manglende sprogfærdigheder hos borgerne fra disse lande, hvilket gør det meget svært at få dem i arbejde igen, hvis de mister deres job, særligt hvis de også er ufaglærte (Bilag 2,3 og 4¹⁶). Ydermere nævner Linda Tistrup fra Esbjerg kommune, at fordi al kontrol primært foregår online i dag, så er der mange polakker og rumænere, der tager hjem til deres respektive hjemlande, når de ender på kontanthjælp, selv om de i princippet skal blive i Danmark og være til rådighed. Men det kan ikke dokumenteres, og derfor kan man ikke gøre noget ved det (Bilag 2). Det skaber således en problematik angående værdien af udbetalingen, som er meget mere værd i de lande. Det er svarende til den problematik, der blev diskuteret i kapitel 7 om børnechecken, jævnfør det danske ønske om indekseret udbetaling, som er cirka tre gange mere værd i Rumænien, end den er i Danmark grundet leveomkostningerne. Dansk kontanthjælp kan på samme måde række meget længere, hvis man bor i Rumænien, end hvis man bor i Danmark. Det er et problem, der også ses med dagpengemodtagere, hvor man har mulighed for at tage dagpenge med til sit hjemland i tre måneder. Fra 2015-2016 steg antallet af østeuropæere, der udnyttede denne mulighed med 42 procent, og det påpeges også her, at kontrollen med disse dagpengemodtagere ikke er god nok (Winther 2. maj 2017), hvorfor det også kan formodes, at en forbedring af kontrollen med kontanthjælpsmodtagere, der tager deres ydelse med til deres hjemland, heller ikke er god nok.

Man kan ikke ud fra statistikkerne se, hvor mange indvandrere, der er i arbejde og dermed betaler skat, hvor mange der er på offentlig forsørgelse, hvor mange børn vedkommende har, eller hvor meget vedkommende benytter sig af læge, skoler, hospitaler og andre ikke kontante velfærdsydelser. Det er således ikke muligt at danne et realistisk billede af virkeligheden blot ud fra statistikker over indvandringen til Danmark. Det kan blot konstateres, at samtidig med at der har været en stigning i antallet af indvandrere, så har der også været en stigning i antallet af kontanthjælpsmodtagere.

¹⁶ Bilag 2,3 og 4 er empiri, der tidligere er indsamlet i forbindelse med bachelorprojekt i 2015.

Figur 23: Indvandring fra medlemslandene i EU

Kilde: Statistikbanken VAN1AAR

Statistikkerne stemmer, som nævnt, overens med hvilke nationaliteter, kommunerne udpeger som værende de ikke-danske unionsborgere, de ser flest af i forbindelse med ansøgninger om kontanthjælp. Blandt andet har de i Esbjerg kommune udpeget polakker, rumænere og bulgarer, som dem de ser flest af (Bilag 2,3 & 4). Årsagen til dette er, at der førhen var meget ufaglært arbejde i fiskeindustrien i Esbjerg, som blev varetaget af borgere fra disse lande. Eftersom der ikke længere er lige så meget ufaglært arbejde, er det svært for dem at finde andet arbejde, særligt for de der ikke har lært det danske sprog. I Esbjerg ser man således et problem med manglende integration af disse borgere og en manglende interesse fra deres side i at blive en del af det danske samfund (Bilag 2). I Københavns Kommune nævnes de samme nationaliteter, som dem de ser flest af, samtidig pointerer de her problematikken i, at selv om en unionsborger mister sit opholdsgrundlag og ikke længere er berettiget til kontanthjælp eller andre ydelser, så har unionsborgeren stadig sit cpr-nummer. Det betyder, at unionsborgeren stadig kan søge lægehjælp, hospitalshjælp, syge-dagpenge og barseldagpenge, da disse institutioner ikke tjekker folks opholdsgrundlag. Derudover kan de også frit søge arbejde, for arbejdsgivere tjekker sjældent unionsborgeres opholdsgrundlag. Derfor bliver mange i Danmark, selv om de har mistet deres opholdsgrundlag (Bilag 3). Det er således problematisk, at borgerens CPR nummer ikke bliver fjernet, når opholdsgrundlaget fjernes. Det er svært at sige i hvor stort et omfang dette udnyttes, og det kræver en større undersøgelse at finde ud af det. Men det rejser uden tvivl en masse spørgsmål så som: hvorfor

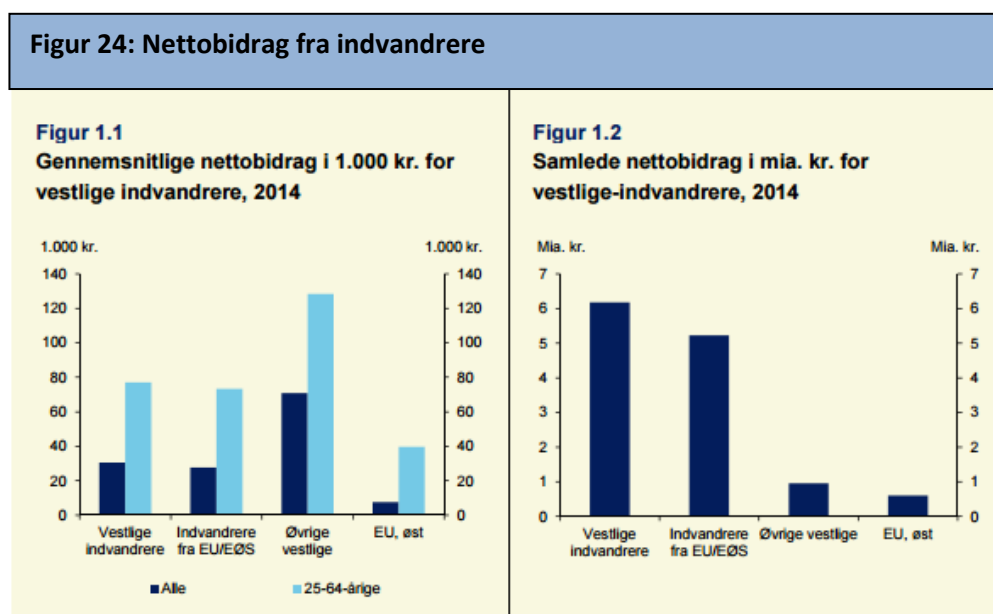
inddrager man ikke borgeres CPR nummer, når de mister deres opholdsgrundlag? Er det ikke lovligt at inddrage CPR nummeret, når det først er givet til en borger? Hvem ligger dette ansvar hos? Skal reglerne om at tjekke ikke-danske unionsborgeres ophold skærpes, når de søger arbejde, eller når de søger sociale ydelser? Og i så fald hvordan skal det gøres? Det ene spørgsmål leder videre til det næste, som kun fører til endnu flere spørgsmål. Det handler både om kontante ydelser, som borgere frit kan søge, selv om de ikke har opholdsgrundlaget i orden, men det handler i høj grad også om ikke-kontante ydelser, som kan være en stor udgift for staten, særligt hvis en person eksempelvis har en længerevarende sygdom og skal opereres eller jævnligt skal til konsultationer hos lægen eller på hospitalet. Det koster både penge og tid, og det giver længere ventetid for andre patienter. Der er grundet opgavens begrænsede omfang ikke plads til at undersøge denne problematik nærmere, men det formodes, at der her er et hul i det danske velfærdssystem, hvorvidt det er noget, der udnyttes eller ej vides ikke.

Problematikken om at ufaglærte østeuropæere er svære at få i arbejde igen, fordi der ikke længere er så meget ufaglært arbejde at få, som kommunerne påpeger, er ikke en problematik som beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen umiddelbart kan nikke genkendende til. Han ser i stedet en problematik i, at der i Danmark er 60.000-70.000 arbejdere fra de nye lande i EU, som har ufaglært arbejde i Danmark, og at der samtidig er 36.000 jobparate kontanthjælpsmodtagere, som burde være i stand til at tage de jobs. Det hænger ikke sammen, og det er derfor beskæftigelsesministerens forventning, at den refusionsform, der er lavet, kommer til at have en effekt i kommunerne, fordi det direkte vil påvirke kommunernes økonomi, hvis folk lever af passive overførsler i for lang tid. Dernæst påpeger han en stigning i efterspørgslen efter arbejdskraft, som også skulle få flere i arbejde, hvilket der allerede ses resultater af fra april-november 2016, hvor antallet af kontanthjælpsmodtagere faldt med 5000 (Bilag 5).

Når der snakkes om ikke-danske unionsborgere, der kommer til Danmark, er det ofte gruppen af østeuropæere, der bliver set på, fordi det særligt er den gruppe, der bliver beskyldt for at tage danskernes arbejde, ligesom de også bliver beskyldt for at være velfærdsturister. Der er mange elementer, der skal tages med i betragtning i diskussionen om den østeuropæiske arbejdskraft i Danmark. Det er således vigtigt at undersøge, hvad der ligger bag de udregninger, man hører om i medierne. Under SRSF-regeringen i 2013 oplyste Finansministeriet, at østeuropæisk arbejdskraft gav et overskud på 1,3 milliarder kroner. Det tal var beregnet ud fra de skattekroner, der kom ind, og de overførselsindkomster, der røg ud. Man havde ikke medregnet østarbejdernes ikke-kontante ydelser så som gratis skole, hospitals- og lægebesøg. I 2014 kom der derfor nye tal fra daværende Finansminister Bjarne Corydon, som viste, at den østeuropæiske arbejdskraft var en underskudsforretning og gav et minus på 600 millioner kroner i statskassen. Hertil skal nævnes, at danskerne også selv giver et underskud i statskassen, og det er derfor ikke kun østeuropæerne,

der lægger pres på den danske velfærdsstat (Skadhede 25. februar 2014). De seneste tal fra Finansministeriet (april 2017) viser et tredje resultat. Ikke-danske unionsborgeres indvandring til Danmark giver et samlet overskud til den danske statskasse. Nedenstående figur 24 viser, at alle grupper giver overskud – også østeuropæerne. Kritikken af østeuropæere som værende velfærdsturister og beskyldninger om, at de tager danskernes arbejde, kan således ud fra de nye tal fra Finansministeriet afvises og ikke mindst modbevises. Det kan dermed konstateres, at gruppen af østeuropæere i Danmark ikke lægger økonomisk pres på den danske velfærdsstat. Svingende resultater og udmeldinger og ikke fyldestgørende kommunikation og information kan være nogle af årsagerne til denne holdning til gruppen af østeuropæere, der arbejder i Danmark. Det er, som beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen siger, også i høj grad fordi man ikke tidligere har haft mulighed for at diskutere den anden side af mønten, nemlig hvor meget de bidrager til det danske samfund, og at de faktisk bor i Danmark i længere perioder, og dermed er en fordel for det danske samfund (Bilag 5).

Der er en meget stor andel af indvandrerne, der er i Danmark, mens de er i den arbejdsdygtige alder, og som dermed også bidrager til velfærdssamfundet. Samtidig ses det, at indvandrerne fra de gamle EU-lande bidrager med over fem milliarder kroner, mens indvandrerne fra EU's østlande bidrog med cirka en halv milliard kroner. Det vurderes således fra Finansministeriets side, at indvandringen fra EU-landene gav et samlet overskud på cirka 5,5 milliarder kroner i 2014 (Finansministeriet april 2017).

Kilde: Finansministeriet 2017

Det er vigtigt at bemærke, som det ses i ovenstående tre resultater fra Finansministeriet, at der er stor forskel på, hvad der bliver regnet med, når man kigger på det store billede af den indflydelse, ikke-danske

unionsborgere har på det danske velfærdssamfund. Men nu er der kommet flere rapporter frem, der, uafhængigt af hinanden og med forskellige udregninger, når frem til samme konklusion – nemlig at ikke-danske unionsborgere giver et væsentligt overskud til det danske velfærdssamfund. En bredere diskussion af den økonomiske virkelighed følger i kapitel 10.

Ud fra de forskellige statistikker ses en stigning i antallet af indvandrere til Danmark, særligt i perioden omkring finanskrisen og i årene lige efter. I samme periode ses en stigning i antallet af kontanthjælpsmodtagere, hvilket kunne tyde på en sammenhæng. Det kan således formodes, at antallet af potentielle ikke-danske unionsborgere på kontanthjælp er steget. Under finanskrisen mistede 265.000 mennesker i Danmark deres job. Det medførte en betydelig stigning i antallet af dagpengemodtagere og kontanthjælpsmodtagere. Det var især de ufaglærte, der blev hårdest ramt, og det er også dem, der er sværest at få i arbejde igen, eftersom der bliver færre og færre arbejdspladser for ufaglærte (Christensen 22. april 2012). Igen skal det pointeres, at der ikke skelnes mellem danske unionsborgere og ikke-danske unionsborgere, og der kan derfor ikke argumenteres for, at der er flere af den ene eller den anden gruppe. Til gengæld viser den stigning, grundlaget for kontanthjælpsreformen 2014 og ønsket om at flere unge skulle i uddannelse, at det var nødvendigt med en skærpet indsats. En indsats, som har vist sig at have en effekt, da det tydeligt ses i figur 20, at de offentlige udgifter til uddannelseshjælp er faldet fra 348.020.319 kr. i 2014 til 295.612.350 kr. i 2017, en besparelse for den danske velfærdsstat på over 52 millioner kroner. Kontanthjælpen er i samme periode faldet fra 1.276.951.794 kr. til 1.014.513.627 kr. i januar 2017, en yderligere besparelse på cirka 262 millioner kroner. Tallene viser, at der er et fald i udgiften til både kontanthjælpsmodtagere og modtagere af uddannelseshjælpen. Det er positivt for den danske velfærdsstat, og det kan således antages, at der fra politisk side bliver taget virkningsfulde initiativer. For yderligere at forstærke indsatsen kunne man helt konkret se nærmere på nogle af de problematikker, som kommunerne oplever, herunder kontrollen med om kontanthjælpsmodtagerne bor i Danmark, eller om de opholder sig i udlandet, og om der er grundlag for, at ikke-danske unionsborgere, som har fået frataget deres opholdsgrundlag, samtidig skal fratages deres tildelte CPR-nummer.

9.5 Delkonklusion

Når en krise som finanskrisen 2008-2010 indtræffer, så lægger det naturligt et stort pres på en universel skattefinansieret velfærdsmodel som den danske, når rigtig mange mennesker bliver arbejdsløse og ikke længere kan forsørge sig selv. Målet med den universelle velfærdsmodel er som nævnt at sikre alle, og at der skal være lighed af højeste standard. Det lægger et stort pres på den offentlige sektor, som skal fordele ydelserne. Ligeledes lægger det også et stort pres på fællesskabet og solidariteten. Der skal være et højt niveau af solidaritet med fællesskabet og velvilje til at yde, så alle kan have samme levevilkår. En sådan

situation er meget omkostningstung for den offentlige sektor. I den konservative og den liberale velfærdsmodel er situationen en anden, da den første er arbejdsmarkedsbaseret, og personer derfor er sikret via deres arbejde og familie og ikke af det offentlige. I den liberale model er man selv ansvarlig for at have forsikret sig mod eventuel arbejdsløshed, og der er derfor kun meget lidt hjælp til de allersvageste. Man kan derfor argumentere for, at den universelle model er mindre optimal end de to andre velfærdsmodeller i EU-sammenhæng, hvor personer frit kan bevæge sig på tværs af grænser. Netop indvandringen til Danmark og stigningen af kontanthjælpsmodtagere i perioden under og efter finanskrisen er et bevis på, at den universelle model bliver presset i sådanne situationer. Derfor er det nødvendigt at have en offentlig sektor, der forstår at implementere politikernes beslutninger, som i dette tilfælde var kontanthjælpsreformen i 2014. Det er økonomisk positivt for det danske velfærdssamfund, at reformen har givet fremgang.

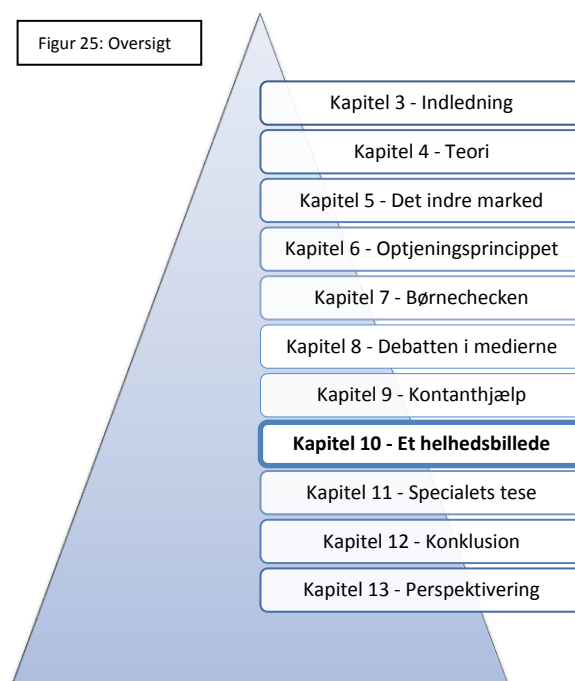
Det vil være relevant for specialets problemstilling at have et overblik over kontanthjælpsmodtagernes nationale baggrund for både at kunne se, om der er et reelt problem med ikke-danske unionsborgere på kontanthjælp i Danmark, men også for bedre at kunne styrke indsatsen for at få kontanthjælpsmodtagere tættere på arbejdsmarkedet med bedre integration i samfundet for øje.

10. Et helhedsbillede af ikke-danske unionsborgeres indflydelse på den danske velfærdsstat.

10.1 Indledning

Kapitel 8,9 og 10 beskriver de problematikker, som opleves i Danmark ud fra teorier, mediedebatter og statistikker. Børnechecken har vist sig at være et principielt problem, mere end det er et reelt økonomisk problem for den danske velfærdsstat. Det har vist sig umuligt at finde nøjagtige statistikker vedrørende modtagere af kontanthjælpen, fordi der ikke skelnes mellem unionsborgernes nationalitet. Man kan argumentere for, at det i sig selv er problematisk, da man så ikke kan vide, om der er en problematik eller ej. Det har således kun været muligt at drage konklusioner ud fra antagelser og ikke ud fra fakta fra de statistikker og debatter, der er benyttet. Dette kapitel har til formål

Figur 25: Oversigt

at se på det samlede billede af den danske velfærdsstat i EU-samarbejdet, og ikke kun på de to valgte universelle ydelser. Der vises i dette kapitel et helhedsbillede af, hvad ikke-danske unionsborgere bidrager med til den danske velfærdsstat, og hvor meget de modtager fra den danske velfærdsstat. Kapitlet diskuterer problematikken og har et økonomisk syn på debatten om, hvorvidt den danske velfærdsstat er holdbar i et samarbejde, der bliver mere og mere snævert.

10.2 Ikke-danske unionsborgeres indflydelse på den danske velfærdsstat

Den universelle danske velfærdsmodel, som er skattefinansieret, og som giver lige rettigheder til alle i form af høje sociale ydelser, ses ikke som en optimal model i EU-samarbejdet, hvor åbne grænser og fri bevægelighed på tværs af grænser spiller en stor rolle. Den universelle models opbygning med høje sociale ydelser giver anledning til, at det for unionsborgere ses som attraktivt at komme til Danmark. Modellen kan ses som uholdbar, fordi den frie bevægelighed på tværs af grænser ikke hænger sammen med, at den universelle model tilbyder sociale ydelser til alle på lige niveau uden at sikre, at modtagere af ydelserne også bidrager til samfundet. De oprindelige stiftere af EU benyttede sig alle af den konservative velfærdsmodel, hvilket betød, at sociale ydelser blev udbetalt af det land, hvortil man havde betalt til forsikring, og således var der balance mellem indtægter og udgifter (Esping-Andersen 1990; Martinsen & Rotger juni 2016).

Artikel 45 i TEUF lyder:

”1. Arbejdskraftens frie bevægelighed sikres inden for Unionen.

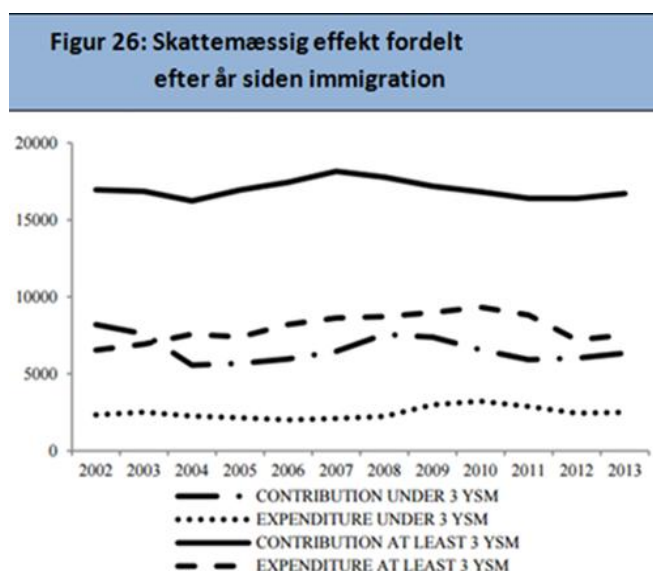
2. Den forudsætter afskaffelse af enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af medlemsstaternes arbejdstagere, for så vidt angår beskæftigelse, aflønning og øvrige arbejdsvilkår” (EUR-Lex, Access to European Union Law 26. juni 2012).

Sammen med forordning 883/04 giver artikel 45 i TEUF en lang række rettigheder, som unionsborgere har i alle medlemslande. Hertil har EU-Domstolen i dens afgørelser fortolket hen mod en snævrere union, hvilket blandt andet betyder, at det antal timer, som en borger behøver at arbejde for at blive betragtet som vandrende arbejdstager, er helt ned til 10 timer om ugen. Det var blandt andet SU-dommen fra 2013, der var med til at slå det fast. Det giver således en større gruppe af mennesker flere rettigheder, end hvis det kun var borgere med fuldtidsarbejde, der havde samme rettigheder som værtsstatens statsborgere. I kontrast til dette skal også nævnes, at der i artikel 14 stk. 1 står at *”unionsborgere og deres familiemedlemmer, har ret til ophold som omhandlet i artikel 6, så længe de ikke bliver en urimelig byrde for værtsmedlemsstatens sociale system”* (Den Europæiske Unions Tidende 30. april 2004). Det er netop et vigtigt punkt, som ofte glemmes i debatten om velfærdsturisme. Denne artikel påpeger nemlig, at ikke-

danske unionsborgere ikke kan drage mere nytte af velfærdsydelser, end danskere selv kan, ligesom den også påpeger, at det ikke er muligt for en ikke-dansk unionsborger blot at søge til Danmark med det formål at modtage sociale ydelser. Det har der også været eksempler på, hvor EU-Domstolen har dømt til fordel for værtsmedlemsstaten. I 2013 blev der eksempelvis afsagt en dom i Tyskland, hvor en rumænsk statsborger søgte om den tyske grundsikringsydelse, men ikke fik den, fordi det blev vurderet, at borgeren kun var kommet til Tyskland for at søge om denne ydelse, og derfor ville blive en urimelig byrde for medlemsstatens sociale system (Sag C-333/13 Elisabeta Dano og Florin Dano mod Jobcenter Leipzig 11. november 2014). På trods af dette direktiv er der alligevel en generel tendens til, at den danske velfærdsstats opbygning gør den til en velfærdsmagnet, der tiltrækker mange unionsborgere. Det danske velfærdssystem bliver dermed sårbart og uholdbart (Martinsen & Rotger juni 2016).

Når man ser nærmere på statistikker, som viser helheden af ikke-danske unionsborgeres indflydelse på den danske velfærdsstat, så viser der sig et andet billede. Det er et billede, der afviser, at den danske stat er en velfærdsmagnet, det beviser tværtimod, at ikke-danske unionsborgere bidrager positivt til det danske samfund. Det kan blandt andet ses i figur 26, som viser udviklingen i forholdet mellem, hvor meget unionsborgere har bidraget med til samfundet, og hvor meget de har modtaget. I figuren skelnes der mellem dem, der har været i Danmark i under tre år og dem, der har været i Danmark tre år eller

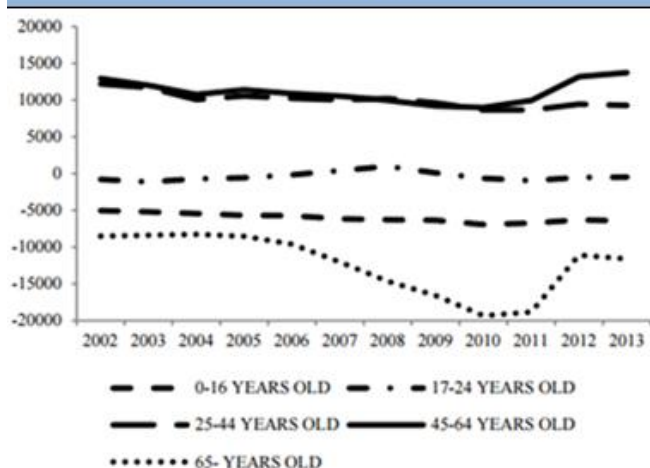
mere. Det ses tydeligt, at unionsborgere, der har været arbejdstagere i Danmark i tre år eller mere, bidrager med mest og også modtager mest. Der er således en sammenhæng mellem varigheden af unionsborgeres ophold i Danmark og deres bidrag til og modtagne ydelser fra samfundet. Samlet set bidrager de alle positivt til den danske velfærdsstat uanset varigheden af deres ophold. En del af forklaringen på det skal findes i, at unionsborgere ofte kun er her, mens de er i den arbejdsdygtige alder. Mange kommer, efter at de har taget en uddannelse i hjemlandet, og de tager hjem igen, inden de går på pension. Det betyder, at den danske velfærdsstat hverken skal betale for unionsborgerens uddannelse eller omkostningerne ved unionsborgerens alderdom. Derudover er der mange, der lader deres børn blive i hjemlandet, hvilket også betyder, at de ikke benytter sig af skole, dagpleje, læge, hospital og andet, som kunne tænkes at være en nødvendighed, når man har børn. I figur 27 ses netop en tabel, der viser, hvordan

Kilde: Martinsen & Rotger juni 2016:28

unionsborgere i den arbejdsdygtige alder bidrager væsentligt mere end personer, der endnu ikke er myndige, og personer, der er gået på pension. Samlet ses et væsentligt større bidrag til samfundet, end der er omkostninger, med undtagelse af årene omkring finanskrisen hvor de 65-årige og derover belastede velfærdssamfundet i højere grad end ellers.

Figur 27: Unionsborgeres skattemæssige effekt fordelt på alder (€2013)

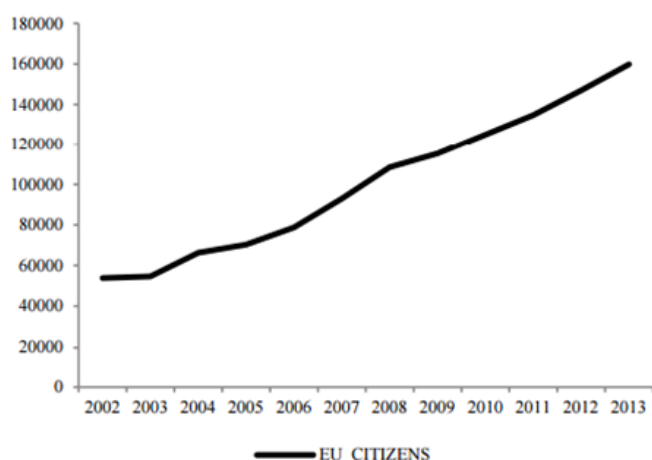
Kilde: Martinsen & Rotger juni 2016:28

Debatten om børnechecken har i høj grad handlet om, at det er en eksportabel ydelse, og børnene derfor ikke behøver at være bosat i Danmark, hvilket synes urimeligt, eftersom børnechecken er blevet indført for at hjælpe forældre med de økonomiske omkostninger, der er ved at få børn i Danmark, og dermed tilskynde dem til at få flere børn. Den årsag falder til jorden, når børnene ikke befinder sig i Danmark. Der kan dermed være økonomiske incitamenter til at arbejde i Danmark og have børn i hjemlandet, hvor det nogle steder er meget

billigere at have børn. Undersøgelser har dog vist, at østeuropæere, som ofte har været under kritik, samlet set giver overskud til det danske velfærdssamfund, og de kan derfor ikke anklages for at være velfærdsturister. Det er tværtimod danske statsborgere, der giver et underskud samlet set (Mißbeck-Winberg November 2015; Toftlund 18. maj 2016).

Nedenstående figur 28 viser udviklingen af indvandringen til Danmark fra andre EU-lande. Den viser en klar stigning, hvor der i 2002 var 53.782 indvandrere, så var der i 2013 159.857, en stigning på knap 150 %. Særligt siden 2004 har der været en markant stigning, hvilket også stemmer overens med statistikkerne i kapitel 9, hvor der ses en stor stigning i antallet af østeuropæere, der kom til Danmark. Stigningen i indvandringen fra østeuropæiske medlemmer hænger naturligvis sammen med, at netop i 2004 blev mange af de østeuropæiske lande optaget i EU.

Figur 28: Unionsborgere i Danmark

Kilde: Martinsen & Rotger juni 2016:19

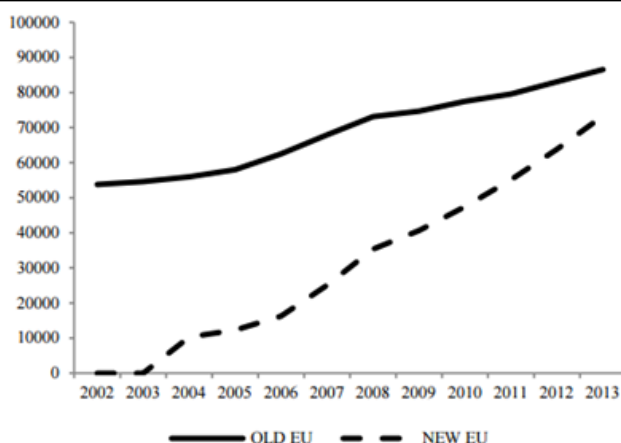
På trods af den høje stigning i indvandrer-tallet siden 2002, så har den østeuropæiske indvandring ikke oversteget indvandringen fra de øvrige EU-lande. Det ses i nedenstående figur 29, hvor EU's medlemslande er delt op i de nye medlemslande, som er kommet ind i EU siden 2004 og de gamle medlemslande, der var med før udvidelsen mod øst i 2004. En af årsagerne, til at der har været så meget fokus på udvidelsen og østeuropæernes indvandring til Danmark, er naturligvis det økonomiske aspekt i forhold til leveforholdene.

Men en anden årsag kan også være, at det er over

en forholdsvis kort periode, at rigtig mange er indvandret til Danmark og på den måde har lagt et pres på velfærdsstaten. Men samtidig har de også bidraget til samfundet, fordi man manglede arbejdskraften i Danmark. Indvandringen fra de gamle EU-lande er også steget, men det er over en væsentligt længere periode, og der har derfor været mere tid til en tilvænningsproces og opbygning af en solidaritet.

En stor andel af indvandrerne fra de nye EU-lande får ufaglært arbejde. Fra 2003-2013 er andelen af indvandrere i ufaglærte jobs steget med 23 %. Modsat er størstedelen af indvandrere fra de gamle EU-lande ansat i faglærte jobs, der ofte kræver en lang videregående uddannelse (Skaksen Oktober 2016). Problematikken ved ufaglært arbejde er, som tidligere nævnt, at der bliver færre og færre arbejdsgivere, der efterspørger ufaglært arbejdskraft. Det vil sige, at når de ufaglærte mister deres job, så er de svære at få i arbejde igen. Så selvom de har optjent ret til dagpenge, så risikerer de i højere grad nu, at dagpengeperioden udløber, inden de har fået nyt job. Det betyder, at de så vil komme på kontanthjælp og dermed endnu længere væk fra arbejdsmarkedet. De kan dermed blive en del af statistikken over kontanthjælpsmodtagere, som ses i kapitel 9.

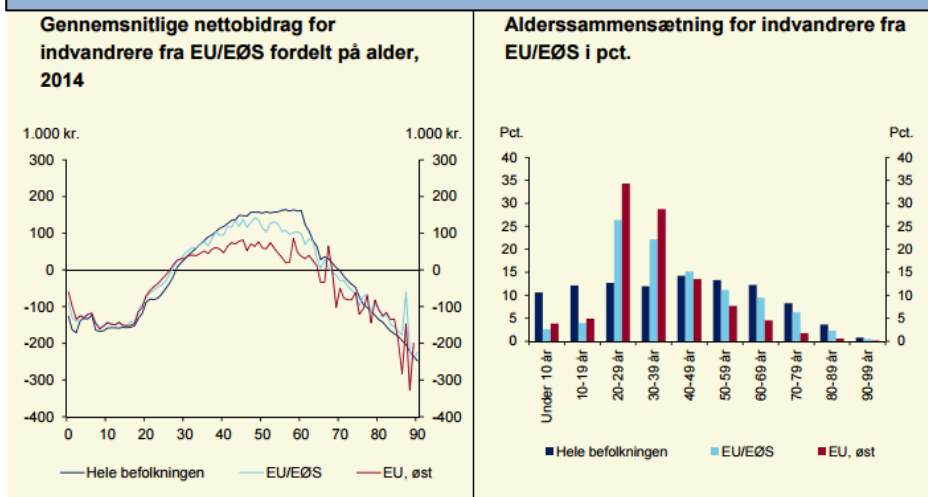
Figur 29: Unionsborgere i Danmark fordelt på det gamle EU og det nye EU.

Kilde: Martinsen & Rotger juni 2016:19

Figur 30 viser en oversigt over unionsborgeres bidrag til samfundet i forhold til deres alder, hvor omkostningerne for dem er modregnet. Oversigten viser klart, at unionsborgere, der er i den arbejdsdygtige alder giver et overskud til velfærdsstaten. Samtidig viser den også, at unionsborgere fra de østeuropæiske lande giver et lavere overskud end de resterende unionsborgere. Det kan kobles sammen med, at de jobs, de besidder, som oftest er håndværkerjobs, og ufaglærte jobs som for eksempel rengøringsjobs og andet, som giver lavere lønninger, og dermed betaler de også mindre i skat til samfundet. Det ses også i figur 30, at der er flest ikke-danske unionsborgere, som er i den arbejdsdygtige alder og dermed på lige fod med danske statsborgere bidrager til velfærdssamfundet. Samtidig ses det også, at mange vælger at tage hjem til deres respektive hjemlande, følgelig er de ikke en udgift for det danske velfærdssamfund i deres alderdom. Det betyder overordnet set, at de over en årrække gennem skatten bidrager til det velfærdssamfund, der er i Danmark, men de modtager ikke lige så meget, som danske statsborgere gør. Dermed kan der argumenteres for, at selv om de ikke har bidraget i lige så mange år, som danskerne selv har, så giver de samlet et økonomisk bidrag til det danske velfærdssamfund. Diskussionen, om hvorvidt de er velfærdsturister, burde derfor ikke eksistere. Grunden, til at det alligevel er et emne, er den manglende solidaritetsfølelse med nytilkomne. Her kan man også argumentere for at bedre integration vil fremme denne solidaritetsfølelse på tværs af nationaliteter. Det er dog et stort og meget omfattende emne, som ikke vil blive analyseret nærmere i denne opgave.

Figur 30: Nettobidrag fordelt på alder

Anm.: EU, øst indeholder de nye EU-medlemslande efter øst-udvidelsen fra 2004. EU, øst er derfor også indeholdt i EU/EØS. De gennemsnitlige nettobidrag er beregnet på baggrund af helårspersoner.

Kilde: Finansministeriet april 2017.

10.3 Diskussion om presset på den danske velfærdsstat

På trods af at helhedsbilledet af ikke-danske unionsborgeres økonomiske indflydelse på den danske velfærdsstat viser en meget positiv effekt, så er der stadig en tendens til, at folk vender sig mere og mere væk fra EU og mere mod det nationale. Hvis årsagen ikke skal findes i de økonomiske analyser, så skal den måske snarere findes i det sociologiske. I det sociologiske aspekt er netop Esping-Andersens idealmodeller af velfærdssystemer relevante. Der kan argumenteres for, at den universelle velfærdsmodel er så rodfast hos danskerne, fordi de er vokset op med den. Den solidaritet, som en universel velfærdsmodel i høj grad bygger på, kommer så at sige ind med modermælken. Derfor kan det være svært at acceptere den hurtige stigning i antallet af indvandrere, der har været siden østudvidelsen i 2004, og svært at acceptere, at indvandrere har nøjagtig samme rettigheder, som danske statsborgere har, såfremt de er arbejdstagere. Rettigheder som danske statsborgere har betalt til gennem skatten hele deres arbejdsliv.

For at den universelle velfærdsmodel kan fungere, er der høje skatter og forståelse for, at de bredeste skuldre må bære mest. Der er en tillid, til at alle bidrager, så godt de kan, og en solidaritet og forståelse for, at man har tjent og bidraget med sit, når man når pensionsalderen. Indvandringen kan ses som en trussel mod den danske velfærdsstat, fordi debatten, om hvorvidt det er holdbart, at flere kan gøre krav på de høje sociale ydelser, er uundgåelig. Og indvandringen af ikke-danske unionsborgere leder os hen til EU-samarbejdet, som er årsagen, til at det er muligt for disse mennesker at arbejde i Danmark og benytte sig af sociale ydelser. EU-samarbejdet er, som tidligere nævnt, blevet mere og mere snævert, og det er bygget op om en demokratimodel, som er meget langt fra den danske, idet beslutningerne bliver taget meget langt væk fra befolkningen. Danske statsborgere er heller ikke vant til en domstol, som er så aktivistisk som EU-Domstolen, som jo flere gange har præget lovgivningen og formålsfortolket domme hen mod en snævrere union. I forbindelse med disse to store faktorer kan der også argumenteres for, at des tættere EU-samarbejdet bliver, des sværere bliver det at bevare danske værdier og dansk identitet. Jo mere suverænitet der bliver afgivet til EU, jo mindre indflydelse har danskerne selv. Netop begrebet identitet mangler i EU-samarbejdet. Det er ikke lykkedes at skabe en fælles identitetsfølelse blandt unionsborgerne, og det er måske netop derfor, at den solidaritetsfølelse, som danskere har til hinanden og til det danske samfund, er ikke-eksisterende, når det kommer til EU og ikke-danske unionsborgere.

En anden årsag til den manglende begejstring for EU kan også være manglende oplysning. Hvis danske statsborgere ikke ved, at ikke-danske unionsborgere bidrager positivt til velfærden, men i stedet kun hører de negative eksempler, der ofte er i medierne, herunder også de eksempler, der er nævnt i kapitel 8, så har de ingen mulighed for at danne sig et reelt billede af virkeligheden.

10.4 Delkonklusion

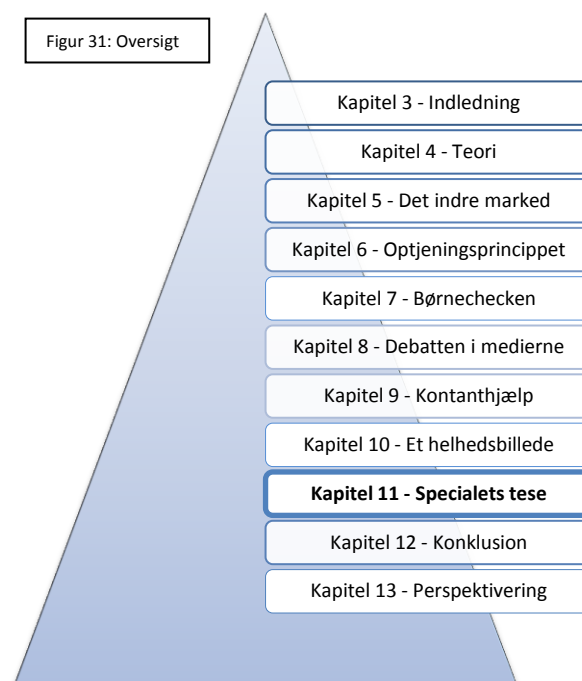
Som det tydeligt ses gennem hele opgaven, så viser forskellige analyser og rapporter forskellige tal afhængigt af, hvad der medregnes, og hvad der udelades. Men når alle faktorer, positive som negative, regnes med, så ses det ud fra et økonomisk synspunkt i størstedelen af de anvendte kilder at være en fordel for det danske velfærdssamfund, at ikke-danske unionsborgere kommer til Danmark. De bidrager mere til den danske velfærdsstat, end de modtager fra den. Det er fuldstændig modsat af, hvad danskerne selv gør. Der er således intet økonomisk belæg for, at indvandringen fra andre medlemslande truer den danske velfærdsstat. Årsagerne skal i stedet findes i det sociologiske, hvor opbygning af demokrati og velfærdsstat formentlig har en stor betydning for tankerne og holdningerne til det danske velfærdssamfund, lige så vel som manglende oplysning også kan have en betydning.

11. Specialets tese

11.1 Indledning

Indgangsvinklen til dette speciale var tesen, om at den danske velfærdsstat ikke er holdbar i en europæisk union, der bliver mere og mere snæver. Det var ligeledes også motivationen for dette emnevalg. Jeg er således gået til opgaven med en for-forståelse, om at den danske velfærdsstat bliver presset af EU-samarbejdet, fordi alle vandrende arbejdstagere har samme rettigheder til sociale ydelser som danske unionsborgere. Derudover var det også min for-forståelse, at kontanthjælpen og børnechecken ville være særligt interessante, fordi de netop er universelle ydelser, som ikke kræver en optjeningsperiode. Det var vigtigt at se den problematik, jeg oplevede, fra en anden vinkel, hvorfor interviewene med både beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen og skatteordfører for Venstre Louise Schack Elholm var meget værdifulde, idet det gav mig en forståelse af den for-forståelse, de har qua deres baggrund og ikke mindst deres politiske karriere. Det gav mig således et indblik i problematikken fra en politisk side, lige som interviewene med ansatte ved Esbjerg, Vejle og Københavns kommuner har givet mig et indblik i de problematikker, som de oplever. Den kritiske teori har givet mig et indblik i det økonomiske aspekt af min problemstilling gennem diverse statistikker og

Figur 31: Oversigt

rapporter, og det har i den grad modbevist den problematik, jeg troede der var. Men hvorfor var jeg sikker på, at velfærdsstaten blev økonomisk udfordret af EU-samarbejdet, og at den ikke vil være holdbar i et EU-samarbejde, der til stadighed bliver mere og mere snævert? Det spørgsmål diskuteres i dette kapitel.

11.2 Diskussion

Der er flere årsager, til at jeg havde disse tanker om, hvordan den danske velfærdsstat er under pres, tanker, som jeg i øvrigt oplever, at jeg deler med mange. Først og fremmest har det stor betydning, hvor man indsamler information, og hvilke tal der er med i beregningerne i de økonomiske analyser. Finansministeriet alene har præsteret at komme med tre forskellige resultater inden for en kort periode. Dertil skal det nævnes, at det først er i 2016 og 2017, der er fremkommet rapporter, som viser et overordnet positivt økonomisk resultat for unionsborgere i Danmark, og disse rapporter er særdeles omfattende. Det er således meget nye tal, og som beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen også påpeger, så skal man nu fra politisk side være bedre til at kommunikere de positive resultater ud til befolkningen, og han mener samtidig, at det vil være med til at skabe en mere nuanceret debat (Bilag 5). Hvorfor man ikke tidligere har lavet sådanne omfattende undersøgelser, må stå hen i det uvisse. Men det vil bestemt bidrage til at påvirke i en positiv retning, at det nu kan bevises, at ikke-danske unionsborgeres adgang til de danske velfærdsydelser ikke er en belastning for det danske samfund rent økonomisk. Det er tværtimod en gevinst for det danske velfærdssamfund. Det vil medvirke til en generelt mere positiv holdning til de ikke-danske unionsborgere, der kommer til Danmark for at bo og arbejde. Der er dog stadig mange andre aspekter, som kan påvirke negativt. Der er, som skatteordfører Louise Schack Elholm også nævner, en social kontrakt i Danmark, om at man via skatten betaler til velfærdssamfundet for også at kunne modtage fra velfærdssamfundet (Bilag 6). Det er netop dette tillids- og solidaritetsaspekt, der spiller en stor rolle i det danske samfund. Der er en grundlæggende tillid til, at alle bidrager til velfærdssamfundet, så længe de kan, og en solidaritetsfølelse som gør, at alle hjælper dem, der har behov for det. Denne følelse binder oprindeligt i en forventning om, at alle bor i Danmark, om ikke hele deres liv, så størstedelen af livet. Det er altså velfærdsstatens opbygning, som gør at danskere ikke nærer samme tillid til de indvandrende unionsborgere. Man kan argumentere for, at med det globale samfund vi lever i i dag, så er den sociale kontrakt og forventning, om at vi lever i Danmark hele vores liv, ikke i samme grad realistisk. Det tredje aspekt er mangel på information. Det er mangel på generel information om EU-samarbejdet, det er mangel på forståelse af EU-samarbejdet, og det er mangel på kommunikation mellem politikere, medier og borgere. Den omtale, der er i medierne om EU-samarbejdet, er ofte negativ, fordi medierne, præcis som skatteordfører Louise Schack Elholm også siger, er vilde med skandalesager (Bilag 6). Men skandalesager er også med til at skabe et meget negativt billede af EU-samarbejdet. Levakovic-sagen er et særligt godt eksempel på dette, idet den debat, der fulgte efter TV-programmet blev meget stor både hos befolkningen,

og også hos politikerne, således at de nu i Justitsministeriet og i Udlændinge- og Integrationsministeriet ser på muligheden for at lave lovændringer på udvisningsområdet (Bilag 5). Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen siger, at det nu handler om at viderekommunikere de nye positive tal, der er kommet fra både Finansministeriet og Dorthe Sindbjerg Martinsens rapport, og på den måde søge at skabe en mere EU-begejstret holdning i befolkningen. Beskæftigelsesministeren mener også, at det handler om at fortælle, hvordan ikke-danske unionsborgere faktisk er med til at holde gang i det danske samfund, og at der ville være store problemer i Danmark, hvis ikke ikke-danske unionsborgere kom til Danmark for at arbejde (Bilag 5).

11.3 Delkonklusion

Der er ingen tvivl om, at ud fra et rent økonomisk perspektiv så bliver specialets tese manet helt til jorden. Med det økonomiske aspekt og den viden man har haft frem til for nylig, så er der god grund til, at jeg, og formentlig mange andre, har antaget, at den danske velfærdsstat er og har været udfordret som konsekvens af EU-samarbejdet. Tidligere økonomiske analyser har ikke været omfattende nok til at kunne give et korrekt billede af situationen, hvorfor det har været med til at påvirke min egen og formentlig også andres tanker og holdninger til EU-samarbejdet. Samtidig er det også naturligt at antage, at de debatter og historier, der bliver bragt i medierne har en tendens til at skabe mistillid, når det i stort omfang er skandalehistorier, der bliver bragt og på den måde tegner billedet af vores nye medborgere som mennesker, der udnytter vores system. Sidst men ikke mindst er det i høj grad den danske velfærdsmodel og dens unikke opbygning, der gør, at der ikke findes den samme solidaritetsfølelse med ikke-danske unionsborgere.

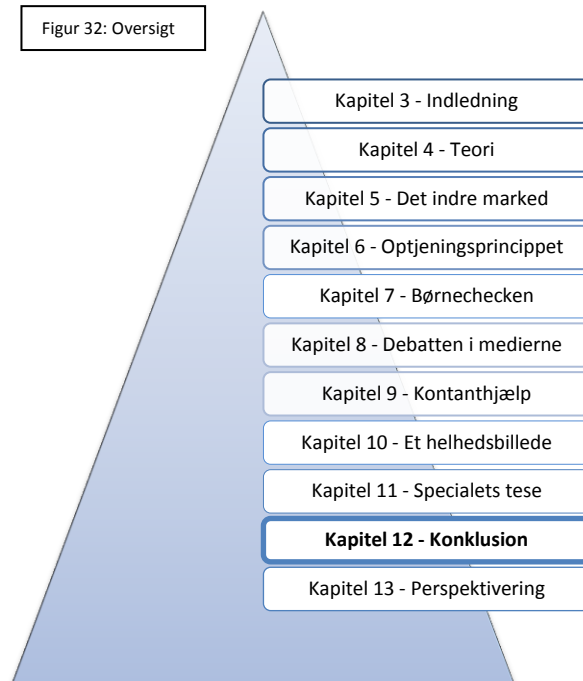
12. Konklusion

EU-samarbejdet med dets oprindelse som et fællesskab om fred efter verdenskrigene har med tiden udviklet sig til en større og større union med knap fem gange så mange medlemslande som ved etableringen af det Europæiske Kul- og Stålfællesskab. Det er et krævende samarbejde, der er under konstant udvikling, et arbejde som hele tiden er gået mod en snævrere union. Særligt EU-Domstolen har stor indflydelse på arbejdet mod en snævrere union med dens måde at formålsfortolke sager på, således at der bliver mere lighed for alle. Det lægger således et naturligt pres på medlemslandene, at der er en højere instans som EU-

Domstolen, der har direkte indflydelse på lovgivningen i medlemsstaterne. Det har, som det ses i opgaven, også sat sit præg i Danmark og på den danske lovgivning. Det er både i forhold til optjeningsprincippet, indeksering af børnechecken, problemer med kontanthjælpsmodtagere og forordning 883/04, at EU's indflydelse på det danske velfærdssamfund kommer til udtryk. Optjeningsprincippet er det åbenlyse eksempel på, at EU-retten har forrang over national ret, hvorfor det også er et eksempel på den danske velfærdsstats kollision med EU. Indførelsen af optjeningsprincippet i Danmark kan også ses som den danske velfærdsstats forsøg på at begrænse EU's indflydelse ved at skabe et optjeningsprincip, der skulle skabe mere retfærdighed i forhold til modtagelse af ydelser og bidrag til velfærdssamfundet. Folketinget og regeringen måtte som beskrevet se sig tilsidesat af EU-retten og herunder EU-Kommissionen.

Problematikken vedrørende børnechecken har vist sig ikke at være et økonomisk problem, men snarere et spørgsmål om ret og rimelighed. Det faktum, at det endnu ikke har været muligt at indeksere børnechecken efter de levestandarder, der er i de respektive lande, hvor barnet har fast bopæl, skaber en ubalance og en mistillid. En ubalance i forhold til de udgifter, der er ved at have børn i forskellige lande og værdien af den danske børnecheck, og en mistillid blandt befolkningen til de ikke-danske unionsborgere, der bliver stempet som velfærdsturister. Derfor vil en indeksering af børnechecken på flere måder skabe en bedre balance rent økonomisk, men det vil også skabe en større tillid. Det er både tillid til ikke-danske unionsborgere i Danmark, som modtager børnechecken til deres børn, der bor uden for Danmark, men også en tillid til politikerne, som dermed vil få gennemført en ændring af regler, som længe har været kritiseret. Det kan således også være med til at skabe mere EU-begejstring og også lette den skepsis, der er, fordi det så bevises, at der værnes om den danske velfærdsstat og dansk suverænitet. Indekseringen af

Figur 32: Oversigt

børnechecken vil skabe en positiv historie, som uden tvivl grundet den løbende debat også vil få plads i mediernes søgelys, såfremt den bliver vedtaget. Og netop mediernes historier har også stor betydning for borgernes holdning til EU og er også i høj grad det, der ligger til grund for opgavens tese. Medierne kan med de positive historier være med til at lette den skepsis, der er til EU-samarbejdet, ved at bringe et mere nuanceret billede af samarbejdet. Det vil i høj grad også kunne skabe en nuance i debatten, hvis man havde et estimat over, hvor mange ikke-danske unionsborgere, der er på kontanthjælp i Danmark, og hvilke grupper, der særligt er repræsenteret. Det vil kunne hjælpe til enten at bekræfte en problematik eller at afvise den. Som det er på nuværende tidspunkt, antages det, at der er en stor del ikke-danske unionsborgere på kontanthjælp i Danmark, uden at der reelt er belæg for det.

Nyere og mere omfattende rapporter viser, at det er en økonomisk fordel for Danmark og det danske velfærdssamfund at være en del af EU-samarbejdet. Der er således på nuværende tidspunkt ikke noget økonomisk pres på den danske velfærdsstat som konsekvens af EU-samarbejdet. Det er nærmere et andet pres man kan antage, der er, nemlig det sociologiske. Et pres, der bunder i den danske velfærdsstats opbygning som en skattefinansieret model med lighed for alle af højeste standarder, og hvor der derfor ikke er plads til alt for mange på sociale ydelser, men derimod er der et stort behov for, at så mange som muligt bidrager til velfærdssamfundet. Den danske velfærdsstats princip udfordres af EU-samarbejdets frie bevægelighed, og særligt af forordning 883/04.

Samtidig skal årsagen til, at den danske velfærdsstat udfordres af EU-samarbejdet i høj grad også findes i de demokratiformer, som henholdsvis Danmark og EU er bygget op omkring. Der er nogle væsentlige forskelle, som giver komplikationer i samarbejdet og ikke mindst i forståelsen af samarbejdet. Herunder særligt EU-Domstolens aktivistiske rolle, som er meget forskellig fra domstolens rolle i det danske system. Den demokratiske proces kan ligeledes spille en rolle i den skepsis, der er til EU-samarbejdet, idet valgte folketingsmedlemmer ikke udelukkende kan lovgive efter dansk lovgivning, som det sås i eksemplet med optjeningsprincippet og til dels også børnechecken, men må underordne sig EU-retten til stor frustration for danske unionsborgere.

Samlet set kan der argumenteres for, at den danske velfærdsstat i teorien ikke er holdbar i en stor union med fri bevægelighed på tværs af grænser, fordi den er bygget til at fungere i et forholdsvis lukket samfund. Det kan derfor være en udfordring, at flere kan gøre krav på ydelserne, hvorfor den danske velfærdsstat kan blive sårbar. Realiteten er dog, at den danske velfærdsstat på nuværende tidspunkt har stor nytte af ikke-danske unionsborgere, der kommer til Danmark og arbejder, og fordi langt størstedelen er i Danmark, mens de er i den arbejdsdygtige alder, så giver det samlet set et økonomisk overskud til den danske velfærdsstat. Det kan derfor antages, at den danske velfærdsstats udfordring, er et billede, der

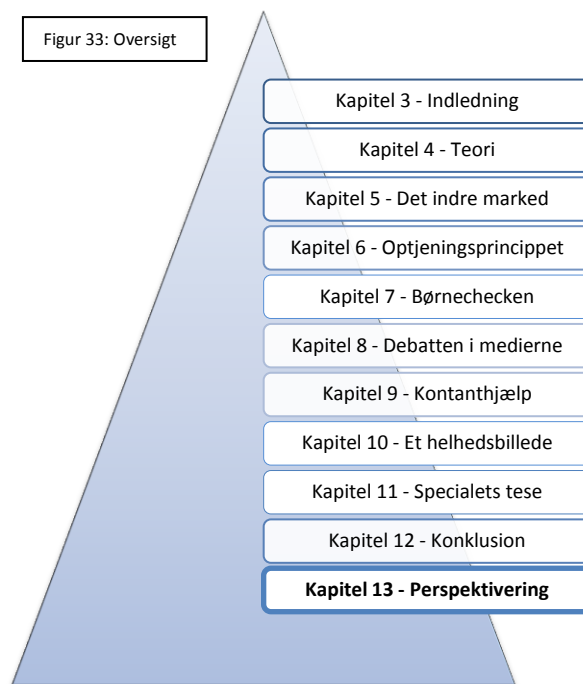
bliver skabt af medierne. Udfordringen kan også findes i, at danskerne værner meget om velfærdsstaten og derfor er meget opmærksomme på ikke-danske unionsborgere, der befinder sig i Danmark. Solidaritet og tillid er kerneværdier i den danske velfærdsmodel, værdier som langsomt opbygges, og derfor er det en længere proces at genskabe EU-begejstringen, og der er brug for flere positive historier, mere information og mere gennemsigtighed i EU-samarbejdet.

13. Perspektivering

Specialet lægger op til mange yderligere spørgsmål og problemer at undersøge. Det vil i forlængelse af specialet være interessant at se på følgende punkter, som vil kunne forbedre EU's popularitet:

- 1) Det vil være interessant at undersøge den fælles europæiske identitet. EU kunne i år fejre 60-års jubilæum for Rom-traktaten, det vil sige, at alle borgere under 60 år er født ind i den Europæiske Union, så hvorfor er der så ikke en stærkere europæisk fællesskabsfølelse? En følelse af fælles identitet med andre unionsborgere virker til at komme i anden række i spørgsmålet, om hvorvidt man identificerer sig selv som dansker(i danskernes tilfælde) eller som europæer. Er årsagen til det mon, at man tager EU-medlemsskabet for givet? Har man glemt, hvad vi i Europa har været ude for gennem tiden, og at man sammen er blevet enige om et fredsprojekt? Er vi for forskellige? Spørgsmålene er mange, der er derfor grundlag for en større analyse inden for dette område.
- 2) Et andet punkt, der vil være interessant at se nærmere på, er kommunikationsforholdene mellem EU-institutionerne, de nationale regeringer og borgerne. EU er en stor og kompleks institution, og ofte ved mange ikke præcist, hvad der foregår i Bruxelles, eller hvilke institutioner, der arbejder med hvad. Det kunne derfor være spændende at se nærmere på, hvordan man kan skabe mere gennemsigtighed for den enkelte borger og derved bidrage til at skabe en bedre forståelse for EU-samarbejdet. Det kunne eksempelvis gøres ved at undersøge, hvordan de respektive institutioner i EU på nuværende tidspunkt kommunikerer deres arbejde og resultater ud til borgerne i EU, og ud fra det kan man se på, om man kan lave forbedringer eksempelvis gennem deres brug af sociale medier, og deres måde at bruge pressen på, som jo ofte er formidler af den information, der kommer videre til borgerne.
- 3) Dernæst vil det også være interessant at se på, om man kan forbedre integrationen af de unionsborgere, der kommer til et andet land. Det kan undersøges på flere niveauer. På statsligt niveau kan man overveje, om man skal tilbyde sprogkurser eller kurser, hvor man lærer om dansk kultur, som kan være med til at fremme et slags fællesskab. Hvis man skal undersøge det på et virksomhedsniveau, kan man eventuelt tage udgangspunkt i en specifik virksomhed med mange

Figur 33: Oversigt

nationaliteter ansat. Man vil således kunne gå ind og analysere, hvad virksomheden gør godt, og hvad man i virksomheden gør mindre godt for at integrere udenlandske medarbejdere. Ud fra dette vil man så kunne komme med forslag til forbedringer, og det kan i princippet også være virksomhederne, der tilbyder forskellige kurser til deres medarbejdere.

- 4) EU-Kommissionen er den 26. april 2017 kommet med et udspil om en social søjle for EU-samarbejdet. Grundet specialets begrænsede omfang og tidsfrist, har det desværre ikke været muligt at inddrage det i specialet, hvorfor det lægger op til en perspektivering. Det vil være interessant at se på Kommissionens udspil i forhold til den danske velfærdsmodel, og hvorvidt der er plads til alle slags velfærdsmodeller i EU-samarbejdet. Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen udtalte, inden EU-Kommissionen fremlagde udspillet, at det ikke vil betyde, at man i Danmark skal afgive suverænitet på det sociale område, samtidig pointerede han også, at man fra dansk side er lodret imod, at EU skal have en vision om en europæisk social søjle, og at det kan risikere at skabe endnu mere skepsis mod EU.
- 5) Nationalismen og nationalistiske partier har i de seneste år haft stor fremgang i flere europæiske lande. I Danmark har Dansk Folkeparti haft stor fremgang, mens Marine Le Pen har haft stor fremgang i Frankrig, og i Holland ser man ligeledes en stor fremgang for Geert Wilders og hans højrefløjsparti. Denne tendens er selvsagt ikke positiv for det europæiske samarbejde. Det vil derfor være interessant at undersøge de tendenser, man ser, og som forlængelse af specialet vil det være med særligt fokus på Danmark. Dette kan føre til en afklaring af, hvorfor man ser disse tendenser og give en forklaring på, hvorfor holdningen til EU har ændret sig i Danmark, og hvorfor EU ikke længere har samme store opbakning.
- 6) Sidst men ikke mindst vil det være yderst interessant at undersøge problematikken om CPR-numre nærmere. Det er en problematik, der viser et helt andet perspektiv, fordi man i Danmark enten har overset det eller valgt ikke at slette borgernes CPR-numre, når de mister deres opholdsgrundlag. Det vil være interessant at se nærmere på lovgivningen på området for først og fremmest at finde ud af, om der er et hul i lovgivningen og dermed i det danske velfærdssystem. Hvis det er tilfældet vil en undersøgelse af, hvor stor en problematik, det er, være naturlig. Det vil herunder ligeledes være interessant, at snakke med relevante politikere og med de medarbejdere i kommunerne, som har med borgerne at gøre.

14. Litteraturliste

Aftale mellem Regeringen (Socialdemokraterne, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti) og Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance (18. april 2013). *Aftale om en reform af kontanthjælpssystemet - flere i uddannelse og job.*

file:///C:/Users/Marie/Downloads/Aftaletekst_kontanthjaelpsreform%20pdf.pdf. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Arbejdsmarked og Rekruttering (22. december 2016). *Notat. Kontanthjælpsreformen Status november 2016.*

<file:///C:/Users/Marie/Downloads/Status%20p%C3%A5%20kontanthj%C3%A6lpsreformen%20august%2016%20050916ren%20pdf.pdf>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Baron, Irene, Michael Herslund og Carsten Humlebæk (2015). *Europæiske fællesskaber? Identiteter, fortællinger og konflikter i Europa.* København: Jurist- og økonomforbundets Forlag.

Baron, Irene, Christian Fich og Michael Herslund (2011). *Fra Leviathan til Lissabon. Magt og rettigheder i europæiske forfatninger.* København: Jurist- og økonomforbundets Forlag.

Bekendtgørelse nr. 269 af 21. marts 2017 af lov om aktiv socialpolitik.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=188312>. Senest lokaliseret 4. maj 2017

Beskæftigelsesministeriet (6. april 2011). *Faktaark. Hvad er et optjeningsprincip?*

<file:///C:/Users/Marie/Downloads/Faktaark%201%20-%20hvad%20er%20et%20optjeningsprincip.pdf>
Senest lokaliseret 13. april 2017.

Beskæftigelsesministeriet 14. juni 2005. *Flexicurity. Udfordringer for den danske model.*

<http://bm.dk/da/Aktuelt/Publikationer/Arkiv/2005/Flexicurity%20-%20Udfordringer%20for%20den%20danske%20model.aspx>. Senest lokaliseret 6. maj 2017

Beskæftigelsesministeriet (17. marts 2016). *Folketinget har vedtaget kontanthjælpsloft.*

<http://bm.dk/da/Aktuelt/Pressemeddelelser/Arkiv/2016/03/Folketinget%20har%20vedtaget%20kontanthjaelpsloft.aspx>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Bislev, Sven (2011). Socialpolitiske modeller. In Iver Hornemann Møller og Jørgen Elm Larsen (eds.), *Socialpolitik (s.117-140)*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bohn, Mathias (8. maj 2014). *Regeringen er kommet i mindretal i spørgsmål om børnechecken.*

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/valg/ep14/regeringen-er-kommet-i-mindretal-i-spoergsmaal-om-boernechecken>. Senest Lokaliseret 11. december 2016

Christensen, Rasmus Bøttcher (22. april 2012). *65.000 unge danskere har mistet jobbet under finanskrisen.*

Politiken. <http://politiken.dk/oekonomi/art5475352/65.000-unge-danskere-har-mistet-jobbet-under-finanskrisen>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Danmarks statistik (13. april 2017). KY01. <http://www.statistikbanken.dk/KY01>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Danmarks statistik (13. april 2017). KY12. <http://www.statistikbanken.dk/KY12>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Den Europæiske Unions Tidende (30. april 2004). *Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004*. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:da:PDF>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Dreyer, Pernille (12. maj 2016). »Sigøjnerbossen bliver« – og det beklager det politiske Danmark. <https://www.b.dk/nationalt/sigoejnerbossen-bliver-og-det-beklager-det-politiske-danmark>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

DR2 (27. februar 2017). *Har EU en fremtid? – Topmøde på DR2*. Sendt kl. 20.30.

Esping-Andersen, Gøsta (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

EUR-Lex, Access to European Union Law (4. juni 2014). *Arbejdskraftens frie bevægelighed: status over rettigheder*. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=URISERV%3Aem0036>. Senest lokaliseret 5. maj 2017.

EUR-Lex, Access to European Union Law (29. april 2004). *Berigtigelse til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT L 166 af 30.4.2004)*. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=celex:32004R0883R\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=celex:32004R0883R(01)). Senest lokaliseret 13. april 2017.

EUR-Lex, Access to European Union Law (15. juli 1964). *Flaminio Costa v E.N.E.L.* <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>. Senest lokaliseret 8. maj 2017.

EUR-Lex, Access to European Union Law (26. juni 2012). *Konsolideret udgave af traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde*. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/da/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>. Senest lokaliseret 5. maj 2017.

EUR-Lex, Access to European Union Law (15. januar 2014). *Præjudicielle forelæggelser*. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=URISERV%3AI14552>. Senest lokaliseret 6. maj 2017.

EUR-Lex, Access to European Union Law (15. oktober 2010). *Traktaten om oprettelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF)*. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=URISERV%3Axy0022>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

EUR-Lex, Access to European Union Law (15. oktober 1968). *Rådets forordning nr. 1612/68/EØF af 15. oktober om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet*. <file:///C:/Users/Marie/Downloads/5c4de932-dfc6-4d62-b9f3-9c763832d04a.da.html.html> Senest lokaliseret 13. april 2017.

Finansministeriet (April 2017). *Økonomisk analyse: indvandreres nettobidrag til de offentlige finanser*. København: Finansministeriet.

Folketinget (3. marts 2016). *Den danske regeringsform*.

http://www.ft.dk/Demokrati/Regeringen/Den_danske_regeringsform.aspx. Senest lokaliseret 6. maj 2017

Folketinget (Samling 2016-17). *F 23 om børnechecken*.

<http://www.ft.dk/samling/20161/forespoergsel/f23/beh1/forhandling.htm?startItem=4&noThread=1&singleItem=1#nav>. Senest lokaliseret 27. april 2017

Folketinget (10. januar 2013). *Mistillidsvotum*. <http://www.ft.dk/leksikon/mistillidsvotum.aspx>. Senest lokaliseret 6. maj 2017.

Folketinget (9. oktober 2013). *Udvalget for Udlændinge- og Integrationspolitik, Alm. Del. 2012-13: Spørgsmål og svar. UUI, Alm. Del spørgsmål 534*.

<http://www.ft.dk/samling/20121/almDel/uui/spm/534/svar/1080520/1288280.pdf>. Senest lokaliseret 6. maj 2017.

Færch, Emil (11. december 2016). *Forlod landet grædende efter udvisning: Nu er 29-årige Satomi tilbage*.

Tv2. <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2016-12-11-forlod-landet-graedende-efter-udvisning-nu-er-29-aarige-satomi-tilbage>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

InfoCuria – Domstolens praksis (15. december 2011). *Sag C-257/10 – Försäkringskassan mod Elisabeth Bergström*. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=116687&doclang=DA>

Senest lokaliseret 13. april 2017

InfoCuria – Domstolens praksis (21. februar 2013). *Sag C-619/11 - Patricia Dumont de Chassart mod Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS)*.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=134102&pageIndex=0&doclang=DA&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=718619> Senest lokaliseret 13. april 2017

Jobindsats data om arbejdsmarkedet (a). *Kontanthjælp. Offentlige udgifter, faste priser*. Arbejdsmarked og Rekruttering.

[Axis= område%2C område f3b%2C periode&ColumnAxis=MeasurementAxis#step3](#). Senest lokaliseret 13. april 2017.

Kelstrup, Morten, Dorte Sindbjerg Martinsen og Marlene Wind (2012). *Europa i forandring. En grundbog om EU's politiske og retlige system*. København: Hans Reitzels Forlag.

Knudsen, Tim (23. juli 2001). *Parlamentarismen i Danmark*.

<https://www.information.dk/debat/2001/07/parlamentarismen-danmark>. Senest lokaliseret 6. maj 2017

Larsen, Jørgen Elm og Iver Hornemann Møller (2016). Teorier om velfærdsstat og socialpolitik. In Iver Hornemann Møller og Jørgen Elm Larsen (eds.), *Socialpolitik* (s. 41-71). København: Hans Reitzels Forlag.

Lauritzen, Karsten (3. marts 2016). *En retfærdig børnecheck til EU-borgere*. Skatteministeriet.

<http://www.skm.dk/ministeriet/ministeren/ministerens-debatindlaeg/2016/marts/en-retfaerdig-boernecheck-til-eu-borgere>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Martinsen, Dorte Sindbjerg & Gabriel Pons Rotger (Juni 2016). *The Fiscal Impact of EU Immigration on the Universalistic Welfare State*. København: SFI – The Danish National Centre for Social Research.

Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser (2. april 2013). *EUU Alm.del endeligt svar på spørgsmål 42*. København

Mißbeck-Winberg, Christiane (November 2015). *De danske velfærdsydelse i et EU-retligt perspektiv*. Dansk Arbejdsgiverforening. http://www.da.dk/bilag/Velf%20E6rdsordninger%20i%20en%20EU-kontekst_Endelig%20Udgave.pdf. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Nedergaard, Peter (2004). *EU Leksikon. Begreber, forkortelser, personer og politikker i et udvidet EU*. København: Jurist- og økonomforbundets Forlag.

Nedergaard, Peter (2010). *Politik i Europa. Konflikt, samarbejde og institutioner i de europæiske politiske systemer*. København: Forlaget Columbus.

Nielsen, Peter Arnt (2015). *International handelsret*. København: Karnov Group Denmark A/S

Nielsen, Susanne (29. august 2016). *Husker du "Sigøjnerbossen"? Her er han i dag*. Tv2.

<http://nyheder.tv2.dk/samfund/2016-08-29-husker-du-sigoejnerbossen-her-er-han-i-dag-0>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Rasmussen, Hjalte (2008). *EU-ret i grundtræk – grundlove, institutioner og lovgivere i EU og Danmark*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Pind, Søren (10. august 2016). *REU Alm.del endeligt svar på spørgsmål 788*. København: Justitsministeriet, Lovafdeling.

Presskorn-Thygesen, Thomas (2012). Samfundsvidenskabelige paradigmer – fire grundlæggende metodiske tendenser i moderne samfundsvidenskab. In Claus Nygaard (ed.), *Samfundsvidenskabelige analysemetoder* (s. 21-47). Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Redder, Hans (17. marts 2014). *Regeringen i mindretal – Forstå balladen om børnechecken*.
<http://nyheder.tv2.dk/politik/2014-03-17-regeringen-i-mindretal-forst%C3%A5-balladen-om-b%C3%B8rnechecken>. Senest lokaliseret 10. december 2016.

Ritzau (24. februar 2014). *FAKTA: Se hvad optjeningsprincippet er for noget*. Kristeligt Dagblad.
<https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/fakta-se-hvad-optjeningsprincippet-er-noget>. Senest lokaliseret 13. april 2014.

Ritzau (27. februar 2014). *Bag om børnechecken: Tysk statsborger udløste balladen*. Dr.dk
<http://www.dr.dk/nyheder/politik/bag-om-boernechecken-tysk-statsborger-udloeste-balladen>. Senest lokaliseret 13. april 2014

Ritzau (3. februar 2017). *Danmark kæmper for justering af børnepenge i EU*. Information.
<https://www.information.dk/telegram/2017/02/danmark-kaemper-justering-boernepenge-eu>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Sag C-333/13 Elisabeta Dano og Florin Dano mod Jobcenter Leipzig (11. november 2014). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/HTML/?uri=CELEX:62013CJ0333&from=EN>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Skadhede, Jørgen (25. februar 2014). *Østeuropæisk indvandring giver underskud for statskassen*. Altinget.
<http://www.alinget.dk/eu/artikel/oesteuropaeisk-indvandring-giver-underskud-for-statskassen>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Skaksen, Jan Rose (Oktober 2016). *Indvandreres beskæftigelse i Danmark*. København: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Skatteministeriet (2014a). *Forhandlingsnotater fra skatteministeriet*.

Skatteministeriet (2014b). *Forhandlingsnotater fra skatteministeriet*.

Skatteministeriet (2014c). *Forhandlingsnotater fra skatteministeriet*.

Skatteministeriet (10. januar 2017). *Børne- og ungeydelse i 2017 og 2018*.
<http://www.skm.dk/skattetal/beregning/skatteberegning/boerne-og-ungeydelse-i-2017-og-2018>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (a). *Kontanthjælp – hvis du er 30 år eller derover*. borger.dk
<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-30-eller-derover>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (b). *Uddannelseshjælp – er du under 30 år og har du ikke en uddannelse?* borger.dk <https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-under-30-uden-uddannelse>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Sygeplejerskeuddannelsen (6. juni 2016). *Hvad kan jeg blive? Lønnen*.
<http://www.sygeplejerskeuddannelsen.dk/Hvordan-bliver-min-fremtid/Hvad-kan-jeg-blive/Loenen.aspx>. Senest lokaliseret 13. april 2017

Toftlund, Peter (18. maj 2016). *Myten om velfærdsturisten: EU-borgeres ret til sociale ydelser i Danmark*. <https://eubev.dk/myten-om-velfaerdsturisten-eu-borgeres-ret-til-sociale-ydelser-i-danmark/>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

TV2 (13. december 2016). 22 *Nyhederne*. Med Poul Erik Skammelsen. Sendt kl. 22.00

Udbetaling Danmark. *Børne- og ungeydelse*. <https://www.borger.dk/familie-og-boern/Familietydelser-oversigt/Boerne-ungeydelse>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Udvalg om udlændinges ret til velfærdsydelser (2011). *Rapport om optjeningsprincipper i forhold til danske velfærdsydelser*. København: Beskæftigelsesministeriet.

Ussing, Jakob (24. juni 2016). *EU: Ingen genforhandling – og dermed ryger indeksering af børnechecken*. Berlingske. <https://www.b.dk/globalt/eu-ingen-genforhandling-og-dermed-ryger-indeksering-af-boernechecken>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Vasiljeva, Kristine (7. marts 2016). *Indeksering af børnepenge til europæiske borgere med børn uden for Danmark*. Analyse | Kraka. http://kraka.org/sites/default/files/public/indeksering_af_boernepenge_til_europaeiske.pdf. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Vasiljeva, Kristine (8. marts 2016). *Danske børnepenge til udenlandske EU-borgere*. Analyse | Kraka. http://kraka.org/sites/default/files/public/danske_boernepenge_til_udenlandske_euborgere.pdf. Senest lokaliseret 20. november 2016.

Winther, Bent (6. november 2009). *Børnecheck og sanktioner*. Information. <https://www.information.dk/debat/leder/2009/11/boernecheck-sanktioner>. Senest lokaliseret 13. april 2017.

Winther, Bent (2. maj 2017). *Eksport af dagpenge til Østeuropa stiger voldsomt: »De kan jo leve som grever og baroner«*. Berlingske. <https://www.b.dk/nationalt/eksport-af-dagpenge-til-oesteuropa-stiger-voldsomt-de-kan-jo-leve-som-grever-og>. Senest lokaliseret 10. maj 2017.

Øyen, Morten (8. maj 2014). *Regeringen nedstemt i børnecheck-sag*. <http://www.altinget.dk/artikel/regeringen-nedstemt-i-boernecheck-sag>. Senest lokaliseret 11. maj 2017.

15. Bilag

15.1 Bilag 1: Indvandring fordelt på alle EU-medlemslande

Indvandring efter område, statsborgerskab og tid

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hele landet										
Belgien	179	198	208	221	229	298	281	311	324	401
Bulgarien	309	813	990	1 097	1 136	1 409	1 649	1 756	1 677	1 641
Cypern	10	8	8	10	11	17	25	29	33	35
Estland	201	226	204	250	285	320	260	250	217	194
Finland	424	492	364	392	440	440	450	539	628	618
Frankrig	1 099	1 102	1 170	1 290	1 240	1 299	1 275	1 289	1 362	1 379
Grækenland	129	171	201	198	331	456	534	498	519	571
Irland	117	121	115	150	159	163	190	212	332	280
Italien	866	928	998	1 094	1 122	1 347	1 597	2 050	2 064	2 091
Kroatien	27	39	27	28	40	46	136	348	456	583
Letland	505	581	960	1 091	1 057	879	847	724	664	619
Litauen	1 202	1 465	1 694	1 978	2 040	2 051	1 893	2 295	2 255	2 383
Luxembourg	5	8	11	9	3	8	8	9	16	21
Malta	3	11	16	12	9	10	10	16	11	13
Nederlandene	611	542	531	596	663	659	720	800	1 015	998
Polen	5 448	8 639	4 915	3 837	4 130	4 270	4 478	5 048	4 935	4 586
Portugal	221	215	242	237	276	407	450	638	947	642
Rumænien	879	1 687	1 855	2 440	3 310	3 997	4 457	5 360	5 378	5 273
Slovakiet	293	445	289	269	371	472	477	638	848	690
Slovenien	71	99	70	93	79	112	93	86	108	96
Spanien	903	982	1 047	1 232	1 243	1 430	1 515	1 667	1 550	1 597
Storbritannien	1 140	1 240	1 125	1 194	1 311	1 323	1 458	1 597	1 777	2 041
Sverige	1 846	1 926	1 708	1 599	1 554	1 567	1 736	1 755	1 762	1 843
Tjekkiet	251	335	316	292	343	327	326	422	522	542
Tyskland	3 992	4 177	3 262	2 917	2 949	2 876	2 930	3 186	3 259	3 328
Ungarn	457	599	645	593	632	993	1 020	1 072	1 049	978
Østrig	253	220	278	286	262	243	285	293	304	293

Kilde: Statistikbanken VAN1AAR

15.2 Bilag 2: Notater fra telefoninterview med Linda Tistrup, beskæftigelsesrådgiver ved Uddannelseshuset i Esbjerg Kommune

Dette bilag er empiri, der tidligere er indsamlet til brug i mit bachelorprojekt *"Unionsborgeres ret til kontanthjælp i Danmark"* i 2015.

Marie Møller Simonsen (MMS): *Er det sværere for unionsborgere at ansøge om kontanthjælp? – flere procedurer, skemaer, der skal udfyldes?*

Linda Tistrup (LT): Hvis deres opholdsgrundlag er i orden, så er der ingen forskel. Men når EU-borgere søger om kontanthjælp, så er det ofte, fordi der er sket en ændring i deres opholdsgrundlag, og de skal først have godkendelsen af ændringerne i deres ophold på plads, før de kan søge om kontanthjælp. EU-borgere skal søge om nyt ophold, hver gang grundlaget for deres ophold i Danmark ændrer sig. Hvis man som EU-borger bliver fyret, så bliver man udvist med det samme. Hvis EU-borgere ikke kan arbejde grundet en arbejdsrelateret skade eller andre arbejdsmæssige årsager, så er de berettiget til at blive i Danmark. Hvis de er sygemeldt på baggrund af noget, der ikke er arbejdsrelateret, så får de dog ikke lov at blive, da de ikke længere kan blive betragtet som arbejdstagere. Ledige arbejdstagere skal lære dansk, men når de har været her i 5 år, så får de tidsubegrænset ophold.

MMS: *Hvordan foregår opfølgningen af kontanthjælpsmodtagerne i praksis? Er der plads til forbedringer? Eller mangler der ressourcer?*

LT: Vi snakker oftere med EU-borgere for at sikre, at de er arbejdstagere. I oktober 2014 kom der en bekendtgørelse, der blandt andet handlede om skærpelse, om at de skal lære dansk, tiltag om skrappe rettigheder om dansk undervisning til EU-borgere med lovligt ophold i Danmark i 5 år. Men det er et problem, at mange af dem først er interesseret i at lære dansk, når de er blevet arbejdsløse. De kan tjene flere penge i Danmark. Bekendtgørelse nr. 1029 af 26. september 2014. 9723 vejledning. Hyppigere kontaktfølgning.

MMS: *Hvis arbejdstageren mister sit job, er han berettiget til sociale ydelser, og det er hans familie, hvis de i forvejen blev forsørget af denne, også? I hvor høj en grad? Forordning 1612/68 EØF art.10 stk. 1 litra a) og b) eller 883/04 EF art. 1 litra i).*

LT: Det nye opholdsgrundlag skal give ham berettigelsen til kontanthjælpen. Det oprindelige opholdsgrundlag forsvinder, hvis EU-borgeren mister sit arbejde og ikke længere kan betragtes som arbejdstager.

MMS: *I hvor stort omfang er den danske velfærdsstat tyngt af unionsborgere der ikke kan finde arbejde eller er arbejdsløse på grund af sygdom, firing eller andet, og derfor ender på kontanthjælp.*

LT: Jeg synes, at det er problematisk, at man skal forsørge dem, der ikke er villige til at integrere sig eller lære sproget og blive en del af det danske samfund. For mange østeuropæere er skatten meget mindre,

fordi de stadig har adresse i Polen eksempelvis og dermed får kørselsfradrag. Det er et stort problem, at de skal forsørges, når de ikke betaler lige så meget i skat som alle andre og ikke bidrager til samfundet på samme måde.

MMS: Hvis et ægtepar bliver skilt, hvor den ene er afhængig af den andens indkomst og position som arbejdstager, så er den anden stadig berettiget til opholdsret, hvis de har været sammen i 3 år og heraf 1 år, mens de har boet i værtslandet, og også hvis de har mindreårige børn sammen, hvor man har ret til at se sine børn. Ydes der så kontanthjælp til ægtefællen, der måske ikke har noget arbejde?

LT: Ikke nødvendigvis, statsforvaltningen går ind og vurderer hver sag og godkender opholdsgrundlaget, og kommunerne vurderer det økonomiske aspekt i sagen.

MMS: Ifølge opholdsdirektivet fra 2004 kan man udvise eller vælge ikke at forlænge en borgers opholdstilladelse, hvis deres opholdsgrundlag ændrer sig – er det noget I gør i forhold til EU-borgere, der søger kontanthjælp?

LT: Det er statsforvaltningen, der bestemmer det. Kommunerne kan lukke for ydelsen, hvis borgerne ikke opfylder de krav, der bliver stillet. Kommunerne forholder sig kun til den ydelse, der skal udbetales, og om borgeren har et godkendt opholdsgrundlag.

MMS: Har I nogen statistikker over antallet af EU-borgere, der søger kontanthjælp? Gerne over en længere årrække.

LT: Nej, der skelnes ikke mellem dem, så længe deres opholdgrundlag er i orden.

MMS: Mener du at det med den danske velfærdsmodel er for nemt for andre EU-borgere at nyde godt af de sociale ydelser? Og burde man ændre i vores velfærdsmodel?

LT: Dengang der var meget ufaglært arbejde i Esbjerg, blandt andet i fiskeindustrien, da var der rigtig mange polakker og rumænere, der kom og arbejdede. Da fiskeindustriens fyringer så kom, og disse arbejdere skulle forsørges, fik de at vide, at det betød, at de ikke måtte tage hjem til deres hjemlande, for så kunne de ikke få deres ydelser. Men det gjorde de alligevel, det kunne bare ikke dokumenteres, og derfor kunne man ikke gøre noget ved det. Det er blevet for nemt at gøre al ting online, for så kan man jo sidde alle steder i verden og opfylde de krav, der bliver stillet til en fra kommunens side. Det er ikke ligesom i gamle dage, hvor folk skulle komme ned på kommunen hver uge og skrive under på nogle papirer. Når det så er sagt, så er det jo ikke alle, der bare kan snyde sig uden om systemet. I januar eksempelvis var der 6-7 stykker, der blev afvist, fordi de ikke havde lovligt ophold. Esbjerg kommune har et meget tæt samarbejde med statsforvaltningen. Det kan dog især være svært, når man skal ind og vurdere familiesammenføringssager.

MMS: Hvorfor forsvinder den gensidige forsørgerpligt pr. 1/1-2016?

LT: Jeg tror, at man har skudt over mål, og for mange er blevet for dårligt stillet.

MMS: *Er der en speciel gruppe af EU-borgere, hvor I især mærker en stigning af kontanthjælpsmodtagere? Hvad er grunden til dette?*

LT: Østeuropæere, vi har mange fra Polen, Rumænien og Bulgarien blandt andet, og der er kommet mange til siden 2004. Polakker var især et problem, efter de blev fyret i fiskeindustrien. De havde boet i Danmark i minimum 6 måneder og opholdet var givet af, at de var selvforsørgende.

15.3 Bilag 3: Transskription af interview med Julie Amdi, Faglig koordinator ved Ydelsesservice København

Dette bilag er empiri, der tidligere er indsamlet til brug i mit bachelorprojekt *"Unionsborgeres ret til kontanthjælp i Danmark"* i 2015.

Marie Møller Simonsen (MMS): *Hvor mange år har du siddet i det her job?*

Julie Amdi (JA): Jeg har været faglig koordinator siden 2008, og før det har jeg behandlet ansøgninger siden 2001.

MMS: *Okay, så du sad der, da opholdsdirektivet kom?*

JA: Ja.

MMS: *Kan du huske om I mærkede en stor forskel der i og med at de nye lande kom ind?*

JA: Nej. Men det var jo også der, hvor starthjælpsreglerne var der osv. osv. så nej, altså vi begyndte at se lidt få polakker men ikke noget, altså jeg kan huske, at jeg havde, jeg tror fem polakker i løbet af ganske kort tid. Så var der en lang lang periode, hvor der ikke var nogen. Så nej, det var ikke sådan, at lige efter at det blev vedtaget, så stod der 20 polakker og søgte om hjælp. Men dengang var det også starthjælp, de fik, og det var jo ikke lige så meget.

MMS: *Er det sværere for unionsborgere at ansøge om kontanthjælp? – flere procedurer, skemaer der skal udfyldes?*

JA: De søger på lige fod med alle andre, det er bare opholdsgrundlaget, der skal være i orden.

MMS: *Er der ekstra fokus på opfølgningen af EU borgere der er på kontanthjælp?*

JA: Principafgørelser mønster ud i vores afgørelser. Vi må gå ind og formode, hvad det er statsforvaltningen siger, så hvis du er EU borger, og du er blevet selvforskyldt ledig, så kigger vi sagen igennem i forhold til tilknytning, og så kan vi gå ind og formode om statsforvaltningen inddrager dit opholdsgrundlag eller ej. Hvis vi formoder, at statsforvaltningen inddrager den, så må vi træffe afgørelse om afslag på kontanthjælp. Vi ringer og snakker med statsforvaltningen, når vi behandler ansøgningen, vi har et tæt samarbejde med dem, da det er vigtigt, at vi ikke lukker folk ind i systemet, som ikke skal være her. Det er jobcenteret, der har med borgerne at gøre, efter ydelsen er blevet godkendt. Det er os, der lukker folk ind i systemet, og derefter er det jobcenteret, der har sagerne.

MMS: *Er der plads til forbedringer? Eller mangler der ressourcer?*

JA: Altså i forhold til EU-borgerne?

MMS: *Nej, det er jo nok bare generelt, eftersom de er ligestillet med danske statsborgere.*

JA: Jamen, altså der mangler jo ressourcer til behandling af sager over hele landet. Altså, vi er jo skåret, der har jo været besparelser, så selvfølgelig har vi også svært ved at nå vores arbejde. Der er rigtig rigtig travlt.

Som jeg sagde, der er 16 til at behandle ansøgninger, så er der nogen folk til at dække op omkring dem osv. osv., men de behandler 1700-1900 ansøgninger om måneden.

MMS: *Hvor meget tid bruges på en enkelt sag?*

JA: Det er meget meget forskelligt. En ung, som der ikke er noget formue eller andet særligt ved, kan vi behandle på ca. 40 minutter.

MMS: *Har I et tæt samarbejde med statsforvaltningen?*

JA: Ja.

MMS: *Mærker I meget til regler/love der bliver vedtaget i EU? Er det en længere proces at få nye regler fra EU implementeret i kommunerne? Herunder, mener du EU har for meget indflydelse?*

JA: Vi arbejder ud fra dansk lovgivning, så hvis der bliver vedtaget noget i EU, så er det jo politikerne, der træffer afgørelserne, og så retter vi os efter det, de danske politikere siger. Jeg mærker ikke, at der kommer flere og flere ting fra EU, der påvirker den danske lovgivning.

MMS: *Hvis arbejdstageren mister sit job er han berettiget til sociale ydelser og det er hans familie hvis de i forvejen blev forsørget af denne, også? I hvor høj en grad oplever I det? Forordning 1612/68 EØF art.10 stk. 1 litra a) og b) eller 883/04 EF art. 1 litra i).*

JA: Du kan være her som EU-borger, hvis du selv har midler, du er her som studerende, du er her som arbejdstager, du er her som selvstændig, familiesammenført. Så er det, der knytter sig nogen vilkår til de forskellige ting. Hvis du er her som arbejdstager, så skal du overholde den aftale, du har lavet med statsforvaltningen med at stå til rådighed for jobcenteret.

MMS: *Hvad nu hvis en arbejdstager mister sit job efter 1 år og ikke kan finde arbejde igen grundet sproglig barriere eller andet?*

JA: Jamen det kommer helt an på, om de har overholdt deres aftale med statsforvaltningen – hvis de har det? Jamen, så får de kontanthjælp, og så er det vi går ind og kigger på det efter et halvt år. Har de stadigvæk deres opholdsgrundlag, fordi det kommer jo helt an på, om de har været her i over eller under 5 år.

MMS: *I forhold til det med de 5 år – de kan blive ved med at være her, når de har været her lovligt i 5 år ikke?*

JA: Jo.

MMS: *Hvis et ægtepar bliver skilt, hvor den ene er afhængig af den andens indkomst og position som arbejdstager, så er den anden stadig berettiget til opholdsret, hvis de har været sammen i 3 år og heraf 1 år, mens de har boet i værtslandet, og også hvis de har mindreårige børn sammen, hvor man har ret til at se sine børn. Ydes der så kontanthjælp til ægtefællen, der måske ikke har noget arbejde?*

JA: Så ryger den ind til udlændingesservice, og så kommer det an på, hvor lang tid de har til at behandle det, og det kan godt tage et år, mens den ligger derinde. Men så vil hun få ret til kontanthjælp, men vi vil jo gå ind og sige til statsforvaltningen, hun søger om kontanthjælp, skal I ikke lige kigge på hendes opholdsgrundlag? Det er jo dem, som træffer afgørelsen, og så kommer det jo an på, hvor lang tid de har til at behandle en sag, også hvis hun klager over afgørelsen.

MMS: *Men den kan gå begge veje? Altså, hun kan både få ret til sociale ydelser, men kan også blive sendt hjem?*

JA: Ja det kan det godt, men det er jo statsforvaltningen der træffer den afgørelse. Vi får jo at vide hver gang, at de træffer afgørelser om en, som vi har indberettet. Og jeg ser mange afgørelser på, at opholdsgrundlaget er inddraget. Men problemet er, at det er rigtig fint, at opholdsgrundlaget er inddraget, men de har stadigvæk et CPR-nummer, og der er jo ikke nogen, der følger dem ud til grænsen. Alle, der er her som arbejdstagere, får et CPR-nummer. Så det vil sige, at selvom du har fået inddraget dit opholdsgrundlag, så kan du stadigvæk gå til lægen og tage på hospitalet. Man gør ikke noget i forhold til deres CPR-nummer. Der er rigtig mange, der bliver her på trods af, de har mistet deres opholdsgrundlag. Og der er mange, der stadig arbejder, for hvor skulle arbejdsgiver vide fra, at du ikke må være her? Hvor skulle a-kassen vide det fra? Det tjekker de ikke sådan noget. Syge/dagpenge tjekker det heller ikke. Barselsdagpenge tjekker det heller ikke.

MMS: *Okay, så der ligger et ret stort problem der?*

JA: Ja, det gør der.

MMS: *Så det er kun, hvis de søger om ydelser gennem jer, at opholdsgrundlaget bliver tjekket?*

JA: Ja. Det kan godt være, det har ændret sig, jeg ved det ikke, men sådan har det hvert fald været. Altså der bliver jo ikke gjort opmærksom på det. Det er først, når man flytter adressen, og det gør de jo ikke.

MMS: *Så det er super nemt for dem bare at blive i Danmark?*

JA: Ja, det er super nemt, altså du må ikke være her, men du kan gå til læge og tage på skadestuen osv.

MMS: *Så i princippet, hvis de får et job efter et halvt år, så kan de gå ind og søge om nyt opholdsgrundlag?*

JA: Det kan de godt, ja.

MMS: *Har I kunnet mærke en stigning i antallet af EU-borgere, der kommer til Danmark? I forhold til flere kontanthjælpsmodtagere? Eller andre sociale ydelser.*

○ *Ser I det som et problem?*

JA: Vi kan da godt mærke, at der er kommet flere, der er jo en grund til, at vi er blevet så dygtige på området her i Københavns kommune, det er, fordi vi har flere sager. Jeg synes ikke det er en skræmmende stigning, men det er også fordi, vi har været så gode til at implementere den lovgivning, der er kommet.

MMS: *Er der nogen specielle grupper I ser mere end andre?*

JA: Østbloklandene er dem vi ser mest, og mange af dem arbejder som rengøring, avisbude og håndværkere, altså de ufaglærte.

MMS: *I hvor stort omfang er den danske velfærdsstat tyngt af unionsborgere, der ikke kan finde arbejde eller er arbejdsløse på grund af sygdom, firing eller andet, og derfor ender på kontanthjælp?*

JA: Altså, jeg synes da, at det kan blive et større problem. Det kan blive et stort problem, fordi det er nemt at komme til Danmark, og det er nemt at få et ufaglært arbejde for en periode, eller også kan du i hvert fald få en kontrakt, der viser, at du har et arbejde. Og det gør jo, at det åbner op for ydelser til dem. Og der skulle man nok kigge lidt på dem, fordi vi kan jo ikke brødføde hele Østeuropa, og vi kan heller ikke brødføde hele Sydeuropa.

MMS: *Så der burde blive strammet op?*

JA: De burde nok kigge på det politikerne. Men altså, det siger jeg personligt, det kan jeg ikke sidde og sige som ansat her. Men jeg mener da absolut, at man bør kigge på, at der skal ske noget opstramning. Fordi det er mange penge der kommer, vi brødføder en del.

MMS: *Ifølge opholdsdirektivet fra 2004 kan man udvise eller vælge ikke at forlænge en borgers opholdstilladelse, hvis deres opholdsgrundlag ændrer sig – er det noget i gør i forhold til EU-borgere, der søger kontanthjælp eller noget i opfordrer statsforvaltningen til at gøre i specifikke sager?*

JA: Nej, vi vurderer overhovedet ikke. Vi ringer til statsforvaltningen og siger: "ham her han er blevet opsagt på grund af det og det, hvad skal vi formode her? Skal vi formode at I inddrager opholdgrundlaget?" Ja/nej.

MMS: *Har I nogen statistikker over antallet af EU-borgere, der søger kontanthjælp? Gerne over en længere årrække.*

JA: Nej. Men du kan jo se, at når der begynder at blive lavet lovgivninger omkring det, så er det fordi, der er nogen stigninger, og det er jo ikke så lang tid siden, at Helle Thorning osv. osv. har været inde for at kigge i forhold til EU borgerne og deres ret til hjælp. Det har været meget oppe i medierne, og når det er det, så bliver det også taget op inde på Christiansborg og så er det, der kommer noget. Jeg kan da hvert fald huske, at vi blev hørt i forhold til EU-borgerne og deres ret til kontanthjælp osv. osv.

MMS: *Man kan også se, at indvandringen er steget efter 2004, hvor østblokken blev en del af EU*

JA: Ja, og så kan man også kigge på, hvor meget det har været oppe i medierne osv. osv. og så er det fordi, der er sket en stigning, og det er jo så det, du kan konkludere lidt i din opgave.

MMS: *Kender du til TV2 dokumentaren "sigøjnerbossen"? Er det en historie i ser flere steder, det med at en hel familie er på kontanthjælp og over længere tid?*

JA: Ja.

MMS: *Gør man noget der? Jeg tænker i forhold til, at de har været på kontanthjælp så mange år og fået så mange penge?*

JA: Jamen det er jo politisk bestemt, det er jo en lovgivning, de skal jo rette sig efter nogen regler i forhold til EU osv. osv. osv., men det er jo lovgivning. Vi må jo ikke sidde og være skrankepaver. Vi har en lovgivning, vi skal følge, og hvis den siger, at folk de har ret til pengene, så kan vi jo ikke sidde og sige, du må få, du må ikke få.

MMS: *Nej, det er selvfølgelig rigtig nok, men der er ikke nogen ekstra indsats for at få dem i job?*

JA: Det er jobcenteret, du skal snakke med. Kun pengesager her hos os. Gimi har jo været her siden 1972.

MMS: *Ja, jeg hørte nemlig, at de over 4 år havde fået 16,8 millioner.*

JA: Ja, men det er jo i forhold til alt, der tæller man alt ind, og det lyder jo også meget meget flot, men det er også i forhold til børnene, i forhold til hvad de koster at have anbragt osv. og det koster jo det hele, men vi udbetaler ikke 16,8 millioner i kontanthjælp, det er inklusiv alle tillæg mv.

MMS: *Der var 4 af dem, der modtog mellem 20.000-24.000 om måneden, det går jeg ud fra er inklusiv alle børnetillæg mv.?*

JA: Jamen kontanthjælpen, hvis du er forsørger og er over 30 år, så er den jo på 14.000kr., og det er politisk bestemt. Så vil man få yderlige udbetalinger fra udbetaling Danmark i forhold til de børn, du har, og du kan også få boligsikring, særlig støtte osv. osv. så ja, det kan godt løbe op. Men hvad er forskellen på familien Levakovic og familien Hansen? De får jo det samme beløb.

MMS: *Ja ja, den er jeg med på, det er fordi EU-borgerne er mit fokus, at jeg ikke kigger på danske statsborgere.*

JA: De får jo det, de har ret til ifølge lovgivningen, og der er de ligestillede alle sammen. Bare fordi du hedder Levakovic, så får du ikke 20 % mere, men det er lidt i forhold til medierne fordi det lyder rigtig fint det, som der bliver sagt i medierne, og det lyder farligt og flot og alt mulig andet, og der er også blevet udbetalt rigtig mange penge, men de tæller jo en masse med. Jeg ville da gerne se det regnskab, for det er jo både BUF, SUF, SOF, BIF osv. som har leveret de her tal.

MMS: *Er det generelt noget I ser det her med, at familier er her i længere tid og får måske ikke søgt job eller går syge eller lignende?*

JA: Altså, jeg vil da sige, at mange af dem, vi ser, er da gengangere, og sådan er det, det vil der altid være. Men vi ser også lige så mange som er hurtigt ude igen. Der er også rigtig mange, som der er nervøse for at søge ydelser hos os. Fordi de ved godt, hvad det betyder, de ved godt, at lige så snart de har søgt oppe hos os, så siger vi, at vi sladrer til statsforvaltningen. Vi siger til statsforvaltningen, at du har været her og søgt ydelser hos os, og så kigger de på, om du har lov til at være her i Danmark mere. Så der er jo også rigtig mange, som der undlader at søge.

MMS: Fordi de godt ved, at de ikke har opholdsgrundlaget i orden?

JA: Eller fordi de er nervøse for, at de kan få inddraget deres opholdsgrundlag, fordi de er mellem to jobs eller et eller andet. Der er jo også rigtig mange, der knokler virkelig hårdt for at skabe sig en tilværelse her i Danmark. Det er ikke noget, der er et større problem.

MMS: Er systemet for nemt at komme uden om?

JA: Jamen umiddelbart ja, fordi man ikke er konsekvente i forhold til, når det er man inddrager opholdsgrundlaget, du får jo lov til at beholde, hvad du har. Du får et fint brev fra statsforvaltningen.

MMS: Men det er ikke så nemt at snyde sig uden om med kontanthjælpen?

JA: Du kan jo altid snyde, hvis det er det, du vil. Du kan altid få en til at udfærdige en kontrakt til dig, om at nu bliver du ansat her, og så bliver kontrakten ikke til noget alligevel, fordi så blev du fyret på grund af nedskæringer osv. osv. Så det er jo ikke kun systemet, det er jo også borgerne. Hvis du gerne vil snyde systemet, så kan du også gøre det. Du kan godt få fabrikeret en jobansættelseskontrakt, det er ikke noget problem.

MMS: Får folk generelt for lidt eller for meget i kontanthjælp? Burde man skære eller give mere?

JA: Jeg synes, det er passende, som det er, det synes jeg. Det er jo en midlertidig løsning, og det vil det jo altid være, så jeg synes, at de får det, de har brug for. Set ud fra, at det er en midlertidig løsning, det er jo ikke noget, du skal være på i flere år. Det kan godt være, det er sådan for nogen, men det er ikke det, der er hensigten. Så nej, jeg mener, at det er fint med den takst, der er. Og jeg synes ikke, at vi skal tilbage til starthjælpsreglerne. Men det er mig personligt.

MMS: Men fungerer det godt med uddannelseshjælpen?

JA: Ja, umiddelbart synes jeg, det fungerer fint, det svarer jo til SU taksten.

MMS: Har det fået flere folk i uddannelse? Har du nogen fornemmelse af det?

JA: Jamen, altså det er jo det, som der bliver sagt, at der kommer flere i uddannelse men det kan vi jo ikke rigtig se heroppe hos os. Vi får jo bare at vide, at folk skal have stoppet deres hjælp, men ikke hvorfor. Der skal du nok snakke med jobcenteret.

MMS: Holder man øje med, om de bliver i Danmark, mens de modtager kontanthjælp?

JA: Det er jobcenteret, det er rådighed. Og det, der er i det, er at hvis du ikke står til rådighed og følger det, du skal, i forhold til jobcenteret, så kan vi også gå ind og kigge på deres opholdsgrundlag. Fordi så overholder du ikke den aftale, du har med statsforvaltningen, om at du skal stå til rådighed på arbejdsmarkedet.

MMS: Men foregår det ikke online det hele?

JA: Jo jo, men så kan vi få besked fra vejlederne, om at den her EU-borger osv. osv., hvis de ikke er mødt op til samtale eller lignende. Og så kan vi gå ind og kigge på hvilke vilkår osv. osv. Men tag udgangspunkt i de

her principafgørelser, jeg har printet til dig fra 2011, for det er så sigende. Det er det, som gør, at vi kan gå ind og tolke lovgivningen.

MMS: *Tusind tak!*

15.4 Bilag 4: Notater fra telefoninterview med Margit Svensson, afdelingsleder i jobcenter Vejle

Dette bilag er empiri, der tidligere er indsamlet til brug i mit bachelorprojekt *"Unionsborgeres ret til kontanthjælp i Danmark"* i 2015.

Marie Møller Simonsen (MMS): *Vil du fortælle lidt om kontanthjælpsreformen?*

Margit Svensson (MS): Kontanthjælpsreformen kom 1. januar 2014. Dagpengeloven kom 1. juli 2014.

- Det var svært for borgerne, fordi de ikke får pension.
- Ressourceforløb – alle skal igennem det.
- Førtidspension eksisterer ikke længere.
- Det var svært for medarbejderne, fordi der skal meget mere motivation til, og det kræver kurser til medarbejderne. Mere kommunikation med borgerne og nogen er for syge.
- "Empowerment tankegangen" den grundlæggende tilgang, ret/pligt.
- Matchgrupperingerne er væk. Man skelner nu mellem kontanthjælp og uddannelseshjælp i stedet for.

Refusionsregler/beskæftigelsesreform.

Refusionen fra staten har stor betydning for kommunerne. Hvis kommunerne ikke får borgerne ud af kontanthjælpen, så bliver det dyrt for kommunerne, idet de ikke bliver ved med at få støtte fra staten. 18-30 årig, som er uddannelsesparat, skal i uddannelse. De unge bliver prioriteret. Mantraet er "korteste vej til selvforsørgelse". Derfor er der fokus på de unge. Det er de unge, man satser på, og de skal uddannes. Man skelner mellem dem, der kan varetage en uddannelse inden for et år, og dem, der først kan efter et år. Offentlig forsørgelse er en midlertidig forsørgelse. Det er det, der er tilgangen til det. På sigt vil der nok komme en tidsbegrænsning af kontanthjælpen.

30+ skal i job. Kurser, hygiejne, job, lagerstyring. Jobfokus og korteste vej til job, man får ikke så mange penge i kontanthjælp, som man gjorde i gamle dage.

Her skelner man mellem:

- *Jobparate*: kan komme i arbejde inden for 3 måneder
- *Aktivitetsparate*: bliver ikke presset ud i at skulle søge job 3 gange om ugen eller lignende. De skal motiveres til at dyrke motion eller andet. Det kan være borgere, der ikke har været på arbejdsmarkedet i 10-15 år, eller borgere der er syge.

I årene før finanskrisen, 1992-2004 kom der en masse polakker, som nåede at optjene retten til dagpenge, og når de ikke længere kan få dagpenge, så får de kontanthjælp. Mange af disse polakker nåede aldrig at lære dansk, og så blev det svært at finde job.

Folk fra Balkanlandene arbejdede også med ufaglært arbejde og blev arbejdsløse under krisen og de er heller ikke blevet opkvalificeret og får derfor nu kontanthjælp.

Sproget er generelt et problem. Kommer ud i praktikker o.l. for at lære sproget. Hotelbranchen, lagerarbejde er nogen af de steder, der kan være en jobåbner for lavtuddannede eller ufaglærte. Typisk 3'ere.

MMS: Hvem godkender ansøgning om kontanthjælp?

MS: Ydelsesservice/jobcenter, det er samlet i Vejle kommune.

MMS: Er det sværere for unionsborgere at ansøge om kontanthjælp? – flere procedurer, skemaer, der skal udfyldes? Flere instanser, der skal godkende?

MS: Nej, det er det samme, de skal dog have deres registreringsbevis.

MMS: Hvordan foregår opfølgningen af ikke-danske unionsborgere på kontanthjælp i praksis? Er der plads til forbedringer? Mangler der ressourcer?

MS: Vejle er en frikommune, så det er lidt anderledes. Men som udgangspunkt fungerer det på samme måde, som når det er danskere. Vi gør det, der giver mening for hver borger. Som hovedregel stoler man på folk. Ikke-frikommuner har faste regler, der gør, at man ikke stoler på folk. Vejle kommune vil gerne lægge ansvaret over på borgeren. Det er borgerens eget ansvar at finde job, og kommunen er bare til hjælp. Men kommunen skal ikke "pisses" op og ned af ryggen. Vejle kommune er fri til at yde en ekstra indsats til dem, der har behov for det. Det skal være smart og effektivt det hele. Alle medarbejderne er med til at finde ud af, hvad man kan gøre smartere og bedre. Modsat i kommuner, der ikke er såkaldt frikommuner, der skal man have "pligtsamtaler", som godt kan virke som ressourcespild.

MMS: Er der ekstra fokus på opfølgningen af EU-borgere, der er på kontanthjælp?

MS: Nej.

MMS: Hvis arbejdstageren mister sit job, er han berettiget til sociale ydelser, og det er hans familie, hvis de i forvejen blev forsørget af denne, også? I hvor høj en grad? Forordning 1612/68 EØF art.10 stk. 1 litra a) og b) eller 883/04 EF art. 1 litra i).

MS: Ingen ret til kontanthjælp, da der er gensidig forsørgerpligt.

MMS: I hvor stort omfang er den danske velfærdsstat tyngt af unionsborgere, der ikke kan finde arbejde eller er arbejdsløse på grund af sygdom, firing eller andet ender på kontanthjælp?

MS: Reformerne har virkelig været gode, Mette Frederiksen(daværende beskæftigelsesminister) har været virkelig dygtig til at gennemføre de fire store reformer. Vi er kommet langt med de her reformer, fattige Karina og dovne Robert var det, der startede de nye ting, og det der gjorde, at der blev gjort noget. At det f.eks. nu bedre kan betale sig at arbejde. I Vejle siger vi til de unge, at 15 timer om ugen i Føtex giver mere end uddannelseshjælpen, hvilket er en motivationsfaktor i sig selv.

MMS: Hvis et ægtepar bliver skilt, hvor den ene er afhængig af den andens indkomst og position som arbejdstager, så er den anden stadig berettiget til opholdsret hvis de har været sammen i 3 år og heraf 1 år, mens de har boet i værtslandet, og også hvis de har mindreårige børn sammen, hvor man har ret til at se sine børn. Ydes der så kontanthjælp til ægtefællen, der måske ikke har noget arbejde?

MS: Berettiget til kontanthjælp, også her bliver der fusket med ting. Nogen familier vælger at blive skilt og flytte adresse for at kunne modtage ydelser. Men folk melder i stor stil hinanden for snyd med offentlige midler. Controllerteamet modtager info om snyd og sender videre til forskellige afdelinger. Især folk fra mellemøstlige lande der snyder.

MMS: Ifølge opholdsdirektivet fra 2004 kan man udvise eller vælge ikke at forlænge en borgers opholdstilladelse, hvis deres opholdsgrundlag ændrer sig – er det noget I gør i forhold til EU-borgere der søger kontanthjælp?

MS: Det gør vi ikke, der bliver lavet en screening, ligesom der gør på danskere.

MMS: Har I nogen statistikker over antallet af EU-borgere der søger kontanthjælp? Gerne over en længere årrække.

MS: Prøv www.star.dk

MMS: Mener du, at det med den danske velfærdsmodel er for nemt for andre EU-borgere at nyde godt af de sociale ydelser? Og burde man ændre i vores velfærdsmodel?

MS: Der er skrappe krav til alle, det skal være midlertidige løsninger. EU-borgere skal også betale skat, så det er et fint system til at redde folk.

15.5 Bilag 5: Transskription af interview med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen

Fredag den 21. april 2017 kl.12.30-13

Marie Møller Simonsen(MMS): *Det har ikke været muligt at finde statistikker over hvor mange ikke-danske unionsborgere, der modtager kontanthjælp i Danmark – er det statistikker, som I har i ministeriet?*

Troels Lund Poulsen(TLP): Ja, det kan vi skaffe til dig, eller vi kan hvert fald skaffe dig et estimat over noget, der minder om kontanthjælpslignende ydelser.

MMS: *Men det er ikke sådan, at du nu og her ved, hvor mange der er?*

TLP: Nej, det kan jeg sgu ikke lige huske ned i detaljeret tal. Men det skal vi nok skaffe til dig. Det kan du hvert fald få.

MMS: *Jeg har i forbindelse med mit bachelorprojekt for to år siden også snakket med nogle kommuner, som påpegede, at der er et problem med ufaglærte østeuropæere, som er svære at få i arbejde igen, fordi der ikke længere er så meget ufaglært arbejde – er det også et problem, du oplever, og i så fald hvordan skal det løses?*

TLP: Nej, det må jeg sige, det gør jeg ikke. Altså, hvis vi ser på antallet af østeuropæere, der arbejder i Danmark, eller det er jo ikke østeuropæere som sådan, men det er jo de nye EU-lande, så må man jo sige, at hvis du ser på udviklingen fra 2007 til nu, så har det været stigende hele vejen igennem også under den finansielle krise. Det er jo forskelligt fra branche til branche. Men det der selvfølgelig påkalder sig i en grad af bekymring, det er jo, at vi jo f.eks. har mellem 60.000-70.000 af de borgere, der kommer fra det, man kalder de nye EU-lande, som laver ufaglært arbejde i Danmark, og det synes jeg jo er en bekymring, ikke fordi de gør det, det er sådan set godt. Men vi har jo rigtig mange kontanthjælpsmodtagere, der er jobparate, som også burde være i stand til at tage de jobs, og derfor skal vi nu udnytte de her økonomiske gode tider, som vi er i og som vi forhåbentlig også kommer til at være i et stykke tid ud i fremtiden, til at få flere af vores danske medborgere ind og blive en del af arbejdsmarkedet. Vi har jo f.eks. 36.000 jobparate kontanthjælpsmodtagere, som burde være i stand til at gå ud og tage et job i morgen, og vi har 65-70.000 østeuropæere, der laver ufaglært arbejde. Det hænger jo ikke rigtig sammen.

MMS: *Er der så en køreplan for, hvordan man skal få de 36.000 i arbejde?*

TLP: Ja, altså der er jo flere forskellige initiativer, der nu begynder at virke. Efterspørgslen efter arbejdskraft bliver større, den vokser jo nærmest måned for måned, det kommer også til at betyde, at det bliver nemmere at få dem der er længst væk fra arbejdsmarkedet tættere på arbejdsmarkedet eller ind på arbejdsmarkedet. Og vi kommer jo også til at se effekterne, af at den refusionsreform, der er lavet, hvor kommunerne i højere grad kommer til at mærke konsekvenserne, af hvis folk går på passive overførsler for

lang tid, så kommer det jo til i højere grad at påvirke kommunens økonomi. Og det er jo noget, der for alvor slår igennem her i de kommende år. Så det er jo min forventning, at det kommer til at betyde, at det går den rigtige vej. Og vi kan jo også glæde os over, at de gode økonomiske tider nu begynder at sætte sig i tallene, i forhold til at der er et fald i kontanthjælpsmodtagere. 5000 fra april til november 2016 og det er min klare forventning, at vi vil se et yderligere markant fald her i løbet af 2017.

MMS: *I forhold til den store debat om Levakovic-sagen, så generaliserer mange og dømmes eksempelvis alle østeuropæere over en kam – Hvordan tror du man ændrer dette?*

TLP: Det er nok svært at ændre den måde at lave mediedækning på. Men det vi jo kan blive bedre til, det er jo også at fremhæve, hvad tallene siger i forhold til dem, der kommer til Danmark og arbejder. Der blev der offentliggjort et meget stort omfattende studie af Dorte Sindbjerg, tror jeg hun hedder, her i december måned.

MMS: *Ja, det var en SFI rapport ikke?*

TLP: Jeg tror ikke, det var en SFI rapport, jeg tror, det var fra CBS. Politikken havde en meget stor omtale af den, hvor hun jo havde set på fra starten af 00'erne og så frem til, jeg tror, for et til to år siden, hvordan udgifter og indtægter er i forhold til de EU-borgere, der arbejder i Danmark. Og der viser det sig jo, at de giver et positivt bidrag til dansk økonomi. Og der har der før været mange myter i debatten, fordi Finansministeriet på baggrund af et ældre svar havde sagt, at de var en udgift. Så nu skal vi jo også blive bedre til at understrege og også have, synes jeg er en vigtig pointe i og sige, at dem der kommer og bidrager til det danske samfund, det er faktisk en rigtig god ide for det danske samfund. Men det her, det er jo en svær diskussion, for det er jo ikke enten eller, det er både og. Vi vil jo både gerne have, at der er nogen, der bruger den frie bevægelighed til at komme og være med til at holde Danmark i gang, men omvendt vil jeg jo altså også gerne have, at flere af dem, der er på passiv overførsel at vi får dem ind på arbejdsmarkedet. Sådan at det ikke skal være folk fra de baltiske lande eller folk fra Polen eller Rumænien, der skal udføre ufaglært arbejde i Danmark. Det er simpelthen ikke, det er ikke ambitiøst nok.

MMS: *Jeg læste også, at Finansministeriet også kom med en rapport tidligere den her måned.*

TLP: Ja, de kom med den i sidste uge ja. Den underbygger nogle andre tal, men som jo når frem til fuldstændig samme konklusion.

MMS: *Ja, præcis. Er det så mangel på information og kommunikation til borgerne, der gør, at mange har den her holdning, til at det ikke er positivt? Fordi min oprindelige indgangsvinkel til denne opgave var også, at jeg troede, de gav et økonomisk underskud.*

TLP: Ja, det tror jeg, det er. Jeg tror, det er fordi vi politisk har været for dårlige til at kommunikere de nye tal. Nu er de nye tal vi har at stå på jo også meget meget nye, kun nogle få måneder gamle. Men det er jo i hvert fald med til og kan gøre, at det er nemmere at have en mere nuanceret EU debat, sådan det ikke kun

handler om, at en rumæner, der arbejder i Danmark x-antal timer, optjener ret til at kan få børnefamilieydelse i Rumænien, som har været de der stereotype eksempler, der har været, og som har fyldt meget og skal fylde meget, fordi det handler om ret og rimelighed, men hvor man ikke rigtig har haft mulighed for at have den anden side af mønten, nemlig at de, der så også i højere grad bidrager, bliver i Danmark i længere periode, og at det er en rigtig rigtig god forretning for det danske samfund.

MMS: *Et andet aspekt, som jeg også har overvejet, og som ikke er økonomisk, det er den her solidaritetsfølelse, vi har i Danmark omkring velfærdssamfundet. Tror du lidt, at vi mangler den solidaritetsfølelse over for folk, der ikke er født og opvokset i Danmark, men som kommer hertil, fordi de ikke har bidraget lige så meget som os?*

TLP: Jeg tror da vi har brug for nu at få fremlagt, hvem det er, der bidrager til det danske samfund, og hvem der ikke bidrager, og det er jo, kan man sige, hele hovedessensen af den rapport Finansministeriet kom med, hvor man jo meget tydeligt kan se, hvem der faktisk er en kæmpe gevinst for det danske samfund, og hvem der så måske i højere grad ligger det danske samfund mere til last. Og der tror jeg desværre, man kan se, at man har slået alle under en hat. At alle dem, der kommer hertil, er alle sammen en byrde for det danske samfund, og det er det ikke. Og vi har også brug for i højere grad og understrege, at hvis der ikke var de mennesker fra andre EU-lande i Danmark, så havde vi et kæmpe stort problem, og så koster det danske arbejdspladser, fordi så var der ikke den produktivitet og den vækst, der skal til for at holde de forskellige sektorer i gang. Så koblingen mellem, at det er en god ide, at der er folk, der bidrager i det danske samfund og som kommer hertil og hjælper os, at det faktisk ikke koster arbejdspladser, men det er med til at skabe arbejdspladser, altså den fortælling mangler vi jo grundlæggende at få foldet ud.

MMS: *Overordnet set, hvordan ser du på det, med at den danske lovgivning er underlagt EU-lovgivningen? Har vi afgivet for meget suverænitet?*

TLP: Generelt kan man jo sige, at Danmark får meget meget mere ud af at være med i EU end ikke og være med i EU. Vi ville jo have kæmpe store økonomiske problemer og udfordringer, hvis vi bare som lille land skulle navigere rundt uden at være en del af et fællesskab, hvor vi potentielt får meget meget mere indflydelse, end det vi giver. Men det er klart, vi skal også blive bedre til politisk og se på, om den lovgivning, der bliver vedtaget i Bruxelles, om vi overopfylder den, om vi laver en overimplementering, som vi jo kan se, vi har gjort gentagne gange på mange forskellige områder gennem de sidste mange mange år. Altså om simpelthen er med til at hæmme vores egen konkurrence, og om vi også er med til at knæsatte nogle danske love og bekendtgørelser, som går langt videre end det, som direktiverne foreskriver. Det er jo den første del. Og den anden del det er selvfølgelig også, at vi skal i højere grad blive bedre til at presse kommissionen på nogle af de her dagsordner, hvor vi ser udfordringer f.eks. begrebet vandrende arbejdstager, det er jo en diskussion, som vi nu for alvor kommer til at tale med kommissionen, om

hvorvidt det virkelig kan være rigtigt, at man på baggrund af nogle få timer i Danmark, så optjener man eller begynder at optjene ret til nogle af de forskellige velfærdsydelser. Og så tror jeg også, der er behov for en større grad af coalition mellem nogle af de EU-lande, der deler de danske synspunkter, og det er jo det, vi nu forsøger og gøre i forhold til børnefamilieydelsen, hvor vi jo har en god dialog med Østrig, og vi har en god dialog med Tyskland, og vi har en god dialog med Irland, og hvor jeg også forventer, at den nye regering i Holland kommer til at bakke os op i forhold til det her spørgsmål, og der vil i højere grad være behov for en mere fokuseret indsats for at skabe den her sammenhæng mellem de likemindedede countries. Nu når UK også desværre forlader EU.

MMS: *Mener du, at den danske velfærdsstat med sin universelle model er holdbar i et EU-samarbejde, der bliver mere og mere snævert?*

TLP: Ja, det tror jeg, den er, fordi jeg vurderer ikke, at EU udvikler sig i en mere snæver form i forhold til den sociale union. Det er klart, hvis der er kræfter, der vil trække EU-samarbejdet i retning af en social union så vil det udfordre den danske velfærdsmodel voldsomt. Vi kæmper jo benhårdt, for at EU skal tage sig af det, der er vigtigt. Spørgsmålet om velstand, handel, udvikling, alle de spørgsmål EU blev grundlagt på baggrund af, men også at der skal være en respekt, for at man som medlemsland kan indrette sig nationalt. I Danmark har vi jo tradition for den danske model, hvor vi ikke lovgiver på den måde om mindsteløn, men hvor arbejdsmarkedets parter påtager sig et ansvar i forhold til at drive, kan man sige, løndannelsen på arbejdsmarkedet, og der er det klart, at der skal man stå meget vagt, om at der ikke enten direkte eller indirekte er forsøg fra kommissionens side på at lave noget, der kan minde om en begyndende social union. Det er sådan set der, min bekymring er. Men jeg ser ikke noget i sol og måne på, at den nuværende kommission bevæger sig den vej, snarere tværtimod.

MMS: *Hvad med den europæiske sociale søjle der skal komme?*

TLP: Ja, det, mener jeg, er meget snak og meget lidt konkret politik. Det handler om principper og alt muligt andet, men kommissionen har overfor mig gentagne gange understreget, så sent som her før påske var jeg i møde med Margrethe Vestager, at der kommer ikke et udspil, som tager afsæt i, at man skal afgive nogen som helst form for suverænitæt i forhold til den sociale søjle. Så det bliver mere nogle overordnede visioner, men det kan være farligt nok, at EU skal til at have nogle overordnede visioner i forhold til den sociale søjle, som vi fra dansk side er lodret imod, fordi at folk kan ikke nødvendigvis se forskel på nogen principper og så noget, der handler om konkret lovgivning, fordi de kan være med til at skabe en grobund for yderligere EU skepsis.

MMS: *Så hvis man ser 40-50 år frem i forhold til velfærdsstaten, tror du stadig, vi har den samme model, eller har vi arbejdet lidt mere over mod en konservativ model for netop at passe mere på?*

TLP: Jeg tror stadigvæk, vi i samme omfang vil have den danske velfærdsmodel, men hvor vi måske er blevet endnu bedre til at hegne vores velfærdsydelser ind i forhold til de optjeningsprincipper, der sådan set jo også er gældende for de universelle ydelser, og hvor vi så forhåbentlig også kan få trukket Kommissionen i en retning af, at vi hvert fald i højere grad kan indeksere nogen af ydelserne, og børnefamilieydelsen er jo en super vigtig sag i den forbindelse, fordi folk kan ikke forstå, hvorfor man kan optjene en dansk børnefamilieydelse, og så, om man så må sige, få den sendt direkte til nogle af de lande, hvor den børnefamilieydelse jo slet ikke står mål med det, som den er i Danmark, altså hvor den får en meget meget meget større værdi i forhold til købekraft.

MMS: *Er der en køreplan for netop den indeksering, du snakker om?*

TLP: Ja, det er der jo, altså man kan jo sige, meget er jo sat på standby i øjeblikket i forhold til hele de forhandlinger omkring forordning 883/04 blandt andet jo på baggrund af valg i Frankrig, derfor forventer jeg ikke, at der kommer til at være nogen reelle forhandlinger her i 2017, det bliver jo også efterfulgt af valg i Tyskland. Men køreplanen er jo den, at jeg bruger jo nu hver en lejlighed til at tale med mine kollegaer og prøve at skaffe opbakning til det danske synspunkt, som jo deles fuldstændig af tyskerne, om at man som land skal have mulighed for at lave en indeksering. Ikke at man skal tvinge en indeksering igennem, men man skal få det som en national mulighed, og det er klart, at da vi startede den her kamp, før jeg blev minister, der stod vi meget mere alene, end vi gør nu. Så det bevæger sig i den rigtige retning, men det tidsmæssige aspekt af det, det er, at der for alvor først kommer skred og gang i de her forhandlinger i min egen opfattelse i starten af 2018 eller midten af 2018. Altså det her kommer ikke til overhovedet at flytte sig i 2017, fordi vi nu afventer og ser, hvad der sker i Frankrig, og Frankrig kunne sådan set også godt få en position, hvor de også kunne finde på, vurderer jeg, alt efter hvem der bliver valgt, og give opbakning til dele af de synspunkter, som vi har fra dansk side. Og så skal vi jo også have overstået valget i Tyskland, og når det så er sket, jamen, så er vi jo lige pludselig meget meget langt fremme, og så er 2017 stort set gået.

MMS: *Ja okay, men det er din vurdering, at det i forhold til EU-lovgivningen er muligt at gøre det?*

TLP: Det er muligt at gøre, ja. Det vil det være. Og hvordan vil det være det? Ja det er jo, fordi man har jo selv lavet en model, der gav mulighed for at UK kunne gøre det, så er jeg med på, at man sagde, at hvis UK ikke sagde ja til den model, så ville man ikke gå videre med den, men det er jo så politik. Altså man sagde jo til at starte med, at det kunne ikke lade sig gøre i forhold til traktaten, det har jo så vist sig, at det kan godt lade sig gøre. Og så skal man jo også lige huske på, at Kommissionens egne medarbejdere bliver jo også aflønnet i en eller anden form og får tillæg ud fra en indekseringsmodel. Så hykleriet kender ingen grænser, altså man kan godt gøre det i forhold til Kommissionens egne medarbejdere, så hvorfor skulle man ikke også kunne gøre det i forhold til at give medlemslandene den mulighed.

MMS: *Kunne du forestille dig, at det så er første skridt med indeksering af børnechecken, og at der så kommer andre ydelser, man evt. også kunne indeksere?*

TLP: Jeg kan hvert fald se, at det kan blive løftestang for en yderligere debat i fremtiden. Nu er der jo så stor forskel på ydelserne f.eks. i forhold til dagpenge, der skal man jo arbejde et ret stort timeantal, inden at man overhovedet kan komme ind i den situation, så der er der jo et meget anderledes optjeningsprincip. Folkepension er der også et helt anderledes optjeningsprincip, så der er jo ikke så mange sammenlignelige velfærdsydelser, som minder om børnefamilieydelsen fordi der er nogle andre regler, der gælder. Men generelt set så mener jeg, at vi skal bliver bedre til at afsøge de muligheder eller afsøge det rum for det.

MMS: *Hvad vil det betyde rent politisk at få gennemført lovgivning om indeksering af børnechecken?*

TLP: Det tror jeg først og fremmest vil betyde, at folk vil få en større grad af forståelse for et EU-samarbejde, fordi de kan se, at der også er grænser for, hvor langt EU vil gå, og det også dermed kan illustreres, at man lytter til medlemsstaterne i højere grad, end hvad man havde gjort tidligere. Så jeg tror i bund og grund, det vil kunne aflæses i, at folk vil få en større respekt for EU-samarbejdet.

MMS: *Okay, så det vil være med til at skabe mere begejstring for EU-samarbejdet?*

TLP: Ja, det tror jeg for det vil være med til at give et endnu mere nuanceret billede af, at der er også grænser for, hvor meget man kan finde på at komme med af forslag, der kan være med til at underløbe nationale modeller, og det er jo lige præcis det, der har været diskussionen gennem de seneste mange år, det er jo, at der er en stigende bekymring hos mange lande og dermed også dele af befolkningerne, at EU ikke tager afsæt i og respekterer den nationale, om man så må sige, velfærdsstat eller den nationale stat. Og det er jo der koblingen bliver meget meget svær, hvis vi ikke formår at få sat de hegnsplæer ned i jorden.

MMS: *I forhold til EU-Domstolen, så er den jo meget aktivistisk og har jo gjort, at man må lave lovændringer og alt muligt, efter hvordan den har dømt. Og den har jo dømt mod en mere snæver union. Tror du, at det, at den er så aktivistisk, og det er så langt fra det system, vi har i Danmark, også skaber en eller anden skepsis?*

TLP: Det tror jeg bestemt, og jeg tror også, man må sige, at skiftende regeringer gennem de sidste mange mange år, i hvert fald gennem de sidste årtier, har været alt for dårlige til og tage bestik af den praksis, kan man sige, der har udviklet sig i EU-Domstolen. Og det er dybt bekymrende, og derfor bliver vi også nødt til i højere grad og forholde os til, hvad det er for et mandat i bund og grund, EF-Domstolen dømmer på baggrund af. Og det her det er jo noget langhåret, men der tror jeg, vi simpelthen har ofret for lidt kræfter på det, fordi at vi har koncentreret alle de fleste kræfter omkring Kommissionen og de andre medlemslande. Men sandheden er jo, at domstolen kan jo grundlæggende knæsatte principper, som faktisk også kan få stor indflydelse på dansk lovgivning.

MMS: *Ja det har jeg set flere eksempler på, Bergstrøm-dommen, Chassart-dommen i forhold til børnechecken og sammenlægningsprincippet. Altså den der direkte virkning synes jeg også har tendens til at skabe den skepsis, fordi hvorfor skal de bestemme, hvad der sker i Danmark. SU-dommen også for den sags skyld.*

TLP: Bestemt og det jo er så konkrete domme, men det er jo ikke teoretiske problemstillinger, man forholder sig til. Det er konkrete fysiske, personlige problemstillinger, der gør at alle kan forstå. Og det er også derfor, at det er jo ikke, fordi det ikke bliver mere alvorligt af den grund, men det er jo derfor, det er så nemt at kommunikere. Det er jo lige præcis de, der fodrer en skepsis, som kan være ødelæggende for det brede samarbejde og de store linjer, som så går glemt, fordi vi kommer til at diskutere nogle hjørner, som kommer til at fylde alt for meget.

MMS: *Tror du, overordnet set, at EU er for stor og kompliceret en institution for os almindelige danskere? Altså derfor man mangler den der forståelse for, hvordan systemerne fungerer, og hvordan de lovgiver i forhold til dansk lovgivning, og det er nogle helt andre processer og en helt andet måde, det er bygget op på end det danske demokrati.*

TLP: Jamen altså jeg tror aldrig nogensinde, man kan få forklaret den danske befolkning, hvordan EU-systemet virker. Det er simpelthen dybt kompliceret, og jeg har brugt mange kræfter på som minister bare at forstå mekanismerne i, hvordan det her det fungerer, og hvis man skulle forklare den danske befolkning helt ned i detaljen, hvordan Kommissionen er i forhold til parlamentet, hvornår der skal være, om man så må sige, enighed de to institutioner imellem, domstolen, medlemslandene altså det er jo en enormt kompleks situation. Men det vi skylder at blive bedre til, det er at fortælle, om hvad værdien er af et samarbejde og ikke mindst værdien af et samarbejde i en verden som i højere og højere grad nu måske ikke er så optaget af globale løsninger, men mere af unitrealistiske løsninger, og hvor lande eller grupper af lande går alene uden nødvendigvis at have et samarbejde, og der har vi jo også brug for i højere grad at få forklaret, at Danmark kan ingenting alene, altså vi kan intet. Vi bliver kun fattigere af det, vi bliver kun mere marginaliserede. Vores indflydelse ligger jo i, at vi kan påvirke andre lande og dermed også dokumentere, at når vi går ind i de samarbejder, jamen så bliver vi rigere. Og derfor har vi også set for få og for lidt dokumentation, for hvordan Danmark har udviklet sin rigdom gennem det europæiske samarbejde. Det har vi taget for givet nu, det er der ikke nogen, der diskuterer længere, det er bare en hel given sag. Sandheden er, at det er det jo bare ikke nødvendigvis, fordi nu begynder vi og se i hvert fald et land, der har meldt sig ud, potentielt andre lande eller grupper af kræfter i de lande, som kunne finde på og udfordre deres EU-medlemskab, så det er jo ikke bare en given sag, at man kan tro, at EU-medlemskabet skal man ikke forsvare.

MMS: Hvis jeg lige må vende tilbage til Levakovic-sagen. Jeg vil jo mene, at han er en stor byrde for det danske velfærdssamfund, og ifølge EU-retten må man jo ikke som sådan være en byrde for den værtsstat, man er i. Og der var rigtig mange politikere, der var ude og sige, at man skulle kigge på lovgivningen, er det noget, der reelt er blevet gjort eller vil blive gjort i forhold til udvisning?

TLP: Altså, det ligger uden for mit ressort, men det er jo noget af det, som nu bliver undersøgt både i justitsministeriet og også i integrationsministeriet, altså de sidder jo og ser på, hvad man på baggrund af den dom kan overveje at tage af yderligere initiativer.

MMS: Okay, så det er ikke fordi det er gået i glemmebogen?

TLP: Nej, slet ikke.

MMS: Så tror jeg, at vi kom igennem det hele

TLP: Det var godt, jeg skal nok lige sørge for at få sendt de tal til dig.

MMS: Alle tiders, det ville være rigtig fedt. Tusind tak.

15.6 Bilag 6: Transskription af interview med skatteordfører for Venstre Louise Schack Elholm

Onsdag den 19. april 2017 kl.9.30-10

Marie Møller Simonsen(MMS): *Hvad mener du, om at børnechecken bliver udbetalt til ikke-danske unionsborgere, hvis børn ikke har fast bopæl i Danmark?*

Louise Schack Elholm (LSE): Det er jo en af de ting, som vi er kede af, vi ikke har kunnet dæmme op for. Fordi vi synes, det er et hul i det danske velfærdssamfund, når folk, der ikke har bidraget til det som sådan, og hvis familier ikke bor i landet, kan benytte sig af danske ydelser på folk, der ikke er i landet. Fordi det kan være med til at udvande vores velfærdssamfund, fordi der jo er en slags social kontrakt i Danmark, hvor at man betaler til velfærdssamfundet, men man får også fra velfærdssamfundet, og det her er jo rimelig ensidigt, hvis det er, at man kun er her for at arbejde i kort tid og så kan sende penge hjem til børn, der er i udlandet. Og det har aldrig været intentionen med det, så det er en ting vi er ret ærgerlige over ikke at kunne løse.

MMS: *Så vidt jeg forstår, er børnechecken ikke et økonomisk problem. Hvorfor tror du denne debat er blevet så stor?*

LSE: Jeg tror, det er, fordi at folk også forarges over det. I forvejen er der jo en debat om social dumping i Danmark. Det er ikke en debat, som vi selv bidrager til, fordi vi synes, det er en naturlig ting, at der er en arbejdskraftbevægelighed i Europa. Men udfordringen er jo selvfølgelig, at det presser en del af det danske arbejdsmarked. Og det får jo folk til at være endnu mere på dupperne på, om der er nogle ting, hvor de ligesom ryger ud af samfundet, og derfor tror jeg, der er så stort fokus på det her.

MMS: *Der er tale om indeksering af børnechecken, hvad er formålet med det?*

LSE: Ja, altså indekseringsdelen er jo, at det skal passe til den købekraft, der er derhjemme. Købekraften er jo en ganske anden i Danmark end i forhold til f.eks. i Rumænien. Og derfor så har det jo en anden værdi i Rumænien, end det har i Danmark. Og derfor kunne man sagtens sige, at man ville indeksere den, så du fik den samme købekraft for pengene. Tanken er jo, at pengene skal gå til at understøtte barnet, hvis barnet ikke er i Danmark, jamen så... bleer f.eks. er jo givetvis billigere i andre lande, end det er i Danmark, mad er billigere, og på den måde så vil udgifterne ikke være det samme, og derfor kan man sagtens argumentere for, at det er rimeligt at indeksere det, så det passer til den købekraft, der er i det pågældende land, hvor barnet er.

MMS: *Og er der allerede en køreplan, for hvordan man skal gøre det, eller er det ikke kommet på tegnebrættet endnu?*

LSE: Nej, det har vi ikke haft endnu.

MMS: *Hvad kræver det i forhold til EU lovgivningen? Er det overhovedet muligt?*

LSE: Men altså det er jo noget af det, som vi også skal undersøge, hvad der er muligt inden for EU-lovgivningen. Og det kan jo også være, at EU bevæger sig. Vi havde jo haft bedre muligheder, hvis ikke vi havde haft et brexit. Så havde vi haft bedre muligheder med at komme igennem med det, fordi det var et af de steder, hvor Storbritannien kæmpede sammen med os, men når Storbritannien forlader os, så risikerer vi, det går den modsatte vej, fordi vi mister en af vores forbundsfæller. Og det er selvfølgelig rigtig rigtig ærgerligt, men det er jo noget af det, vi hele tiden arbejder med, hvad der er muligt inden for det EU regi vi har. Altså, vi er jo selvfølgelig meget positive for EU, fordi EU har jo givet os fred i over 70 år, og det skal vi huske på og altid sætte pris på. Men det er også klart, at vi skal også tage det seriøst, når folk oplever nogen problemer med EU, og når vi som samfund oplever nogen problemer, hvor vi ikke synes at tingene fungerer godt nok. Så skal man tage det alvorligt, så folk ikke til sidst ender med ikke at ville være med mere.

MMS: *Jeg har kunnet læse mig frem til, at beskæftigelsesministeren har snakket med flere lande, som har tilkendegivet, at de er enige i den her indeksering, kan det passe det var Østrig og Tyskland? Det ved jeg ikke om du ved noget om?*

LSE: Nej, jeg kan ikke huske det, men det har du nok ret i.

MMS: *Hvad vil det betyde at få gennemført lovgivning om indeksering af børnechecken? Både for borgerne men også for det danske velfærdssamfund? Og hvad vil det betyde rent politisk?*

LSE: Jamen, det vil jo ikke betyde det helt store i Danmark, fordi i Danmark vil du jo have det samme beløb, som du har nu, men det vil jo betyde, at du betaler et mindre beløb til folk, der har børn i udlandet. Du kan jo teoretisk set også skulle betale større beløb, men der er jo ikke ret mange steder du har et dyrere samfund, end du har i Danmark, så givetvis så vil du ikke opleve det i særlig udstrakt grad. Men du vil opleve, at folk der har børn i hjemlandet, det kan være østeuropæere f.eks., de får et mindre beløb til børnepenge.

MMS: *Tror du det vil gøre, at færre kommer til Danmark og arbejder? Når man nu snakker om det med velfærdsturisme. Eller tror du, det forbliver det samme?*

LSE: Jeg tror, det vil forblive det samme. Jeg tror, at det, at du overhovedet får penge, er ret anderledes, end hvad de kender fra deres eget hjemland. Vi har jo et meget veludbygget velfærdssamfund i Danmark, og selv om børnepengene måske ikke vil være ligeså store, som de har været hidtil, så vil du få børnepenge, og du vil også kunne komme på sygehuset, hvis du er syg. Du vil også kunne komme til så mange andre ting, så du har en stor sikkerhed i Danmark, som du ikke har i deres hjemlande.

MMS: *Synes du, at det er retfærdigt, at EU bestemmer over den danske lovgivning?*

LSE: Altså, grundlæggende så giver det jo mening, at når du har et fællesmarked, at du så også sørger for, at det fællesmarked virker. Men der skal selvfølgelig også være grænser for, hvor meget man blander sig. Så det er jo en afvejning af, hvornår man synes, det er for meget, og hvornår synes man, det er for lidt, og det her det synes jeg har været for meget. Det er et af de steder, hvor jeg synes, at EU skal blande sig mindre. Jeg mener ikke, at det er et spørgsmål om arbejdskraftens frie bevægelighed, hvor store ydelser, man får i Danmark. Man kan godt bare være kommet op for at arbejde, altså det er et langt bedre velfærdssamfund, end hvad de er vant til fra deres hjemlande. Og de får væsentlig højere lønninger, så jeg mener ikke, at det er en hindring for den frie mobilitet i Europa, men det er jeg klar over, at EU har en anden holdning til. Men jeg synes jo, det er fornuftigt, at man f.eks. har et fælles marked i Europa, en toldunion, arbejdskraftens frie bevægelighed, så vi også kan vælge at rejse til Tyskland eller Bruxelles eller Paris og arbejde uden at skulle søge tilladelse om det. Det giver en enorm frihed også for os danskere, som vi skal huske at værdsætte.

MMS: *Tænker du så i forhold til de sociale ydelser, der nu er i Danmark og andre lande, at der skal være en begrænsning for, hvorvidt de udbetales til alle EU-borgere? Og det skal være nemmere selv at lovgive i medlemslandene?*

LSE: Altså, jeg mener, at det sociale område ikke bør høre til under EU, der har vi hver vores velfærdssamfund, og jeg har ikke lyst til at have et velfærdssamfund, som man har i andre europæiske lande, for vi er opbygget helt anderledes. Det synes jeg, er vigtigt, at man respekterer i EU. Jeg ved, at der er forskellige holdninger i forskellige lande. På et tidspunkt har der været tale om, at nogen gerne ville have en social union, og det er jeg lodret imod, fordi vores samfund er bygget helt anderledes op. F.eks. er det jo ikke arbejdsgiverne, der betaler ind til de sociale ydelser i Danmark, det betaler du over din skat. Og det gør, at vi har et langt mere fleksibelt arbejdsmarked i Danmark i forhold til, hvad man har i andre europæiske lande. Og jeg har ikke lyst til at bytte, altså hvis vi kigger på det, så er der en enorm høj ungdomsarbejdsløshed i de sydeuropæiske lande, og det skyldes jo i høj grad den måde, de har valgt at bygge deres samfund op på. Derfor ønsker jeg ikke på nogen måde, at vi får en social union, og jeg mener, at det der handler om velfærdsydelser, det hører til under de sociale ydelser, og derfor bør EU ikke blande sig i det. Det er sådan min grundlæggende holdning, til gengæld så mener jeg, at EU har ret til at blande sig på beskæftigelsesområdet, fordi vi har det indre marked med fri bevægelighed for arbejdskraften.

MMS: *EU skal komme med en europæisk social søjle, men det mener du ikke, de skal så?*

LSE: Det kommer jo fuldstændig an på, hvad det er, fordi jeg er positiv over for at hjælpe med at inspirere andre og lære af eksemplerne, jeg er bare ikke positiv over for, at man begynder at bestemme, hvordan vi skal indrette vores sociale systemer i Danmark. Men altså vi har et velfærdssamfund og et flexicurity system i Danmark på arbejdsmarkedet, som fungerer utrolig godt sammenlignet med andre lande. Det er helt klart under pres af, at andre folk kan komme ind og få ydelserne uden at bidrage synderligt til dem, og det er

det, som vi gerne vil have lov til at beskytte, og som vi gerne vil have lov til, at EU ikke skal bestemme, hvordan vi indretter vores samfund. Jeg vil gerne kunne forsætte den danske model med flexicurity.

MMS: *Mener du, at den danske velfærdsstat med sin universelle model er holdbar i et EU-samarbejde, der bliver mere og mere snævert?*

LSE: Ja, jeg mener den er holdbar, men det kræver, at vi bliver ved med at kæmpe for den. Da der ikke rigtig er andre end os, der har det her system, så er der jo ikke den helt store forståelse, for hvordan det virker, og derfor er vi hele tiden nødt til at gøre de andre lande opmærksom på, når de laver noget lovgivning, der går imod os. Altså, f.eks. sådan noget som minimumslønninger, det er sådan set et brud på den danske model, fordi lønningerne bliver aftalt af parterne på arbejdsmarkedet, det bliver ikke aftalt i staten, altså det er ikke en lov, vi har om det. Der er rigtig meget på beskæftigelsesområdet, som vi ikke lovgiver om i Danmark, fordi det er arbejdsmarkedets parter, der bestemmer det, og det er den danske model, og det skal vi skabe en forståelse for i Europa. Når de ønsker at gøre noget godt for dem, der ikke får ret meget i løn i Sydeuropa, så risikerer de sådan set at kunne skade det danske arbejdsmarked. Og derfor så er det også et spørgsmål om hele tiden at informere dem, når de er ved at gøre noget, som kan ødelægge vores system. Vi har ret mange områder i Danmark, hvor vi har noget, der er ret anderledes end resten af Europa, og hvor vi hele tiden skal være opmærksom på at forklare dem, hvordan det hænger sammen i Danmark, og at det fungerer godt i Danmark. Men det skal vi hele tiden være på vagt overfor at gøre dem opmærksomme på. Men jeg oplever, at når jeg siger det til folk fra andre lande, så forstår de det godt.

MMS: *Tror du, at det på sigt kan blive nødvendigt at reformere den danske velfærdsstat? F.eks. hen mod en mere konservativ model.*

LSE: Nej, det ønsker jeg hvert fald ikke. Og derfor så kæmper jeg til stadighed for at fastholde det vi har.

MMS: **Hvordan ser du den danske velfærdsstat i EU-samarbejdet fremadrettet? 20-30-40-50 år?**

LSE: Jeg tror stadigvæk, vi har den her model. Jeg håber på, at vi får den udbredt. Tidligere har der været stor interesse fra andre lande i verden, også i Europa, på både den danske arbejdsmarkedsmodel, men et andet sted, hvor vi også har et andet system, det er realkreditobligationer. Vi har en måde at finansiere huse på, som er langt billigere end i andre europæiske lande og resten af verden. Og begge dele har sådan set været set på med misundelse fra andre lande. Altså, for vi jo nogle gode resultater, vi har høj beskæftigelse i Danmark, vi har lav arbejdsløshed. Vi har en stor fleksibilitet til folk kan hyre og fyre. Og det gør jo, at du ikke har den her ungdomsarbejdsløshed, som du har i andre lande i samme grad. Så derfor så har vi nogle gode resultater, vi kan vise, som gør, at vi kan stå på de argumenter. Og derfor så vil jeg håbe, at der også er andre lande i Europa, der også vil prøve på at lade sig inspirere af os. Jeg ved, at der har forsøgt på det. F.eks. var Sarkozy meget interesseret i vores flexicurity, og altså det lykkedes ikke rigtig for ham at gennemføre det, men der er jo en interesse, fordi vi har så gode resultater i Danmark. Og derfor så

skal vi jo vedblive med at vise, at det her det er en model, der giver gode resultater og prøve på at få den udbredt i Europa i højere grad, for det vil skabe en større forståelse for den og dermed i højere grad sikre, at vi kan vedblive med at have vores danske model.

MMS: *Flere undersøgelser har vist, at der på nuværende tidspunkt ikke er nogen økonomiske problemer ved ikke-danske unionsborgeres adgang til det danske velfærdssamfund. På trods af det er der stadig en tendens til at "anklage" især østeuropæere for at være velfærdsturister, og det er for nemt at "nasse" på samfundet i Danmark. Hvorfor tror du, at det er sådan?*

LSE: Jeg tror i høj grad, det bunder i, at folk synes, der er for mange østeuropæere, der tager håndværkernes arbejde eller de lavtuddannedes arbejde. Og man må jo sige, at det jo er noget, der ikke bliver talt positivt om i mange politiske kredse. Jeg har sådan set ikke noget problem med, at folk kommer herop og arbejder, hvis der er arbejde nok. Jeg vil gerne have, at folk forsøger at ansætte danskere først, men hvis ikke de kan finde danskere, så er det jo godt, de kan finde noget andet arbejdskraft, sådan så man ikke skal opgive at lave projekter, fordi man ikke kan finde arbejdskraften. Jeg ville ønske, at der i højere grad var danskere, der ville tage nogle af de her jobs, fordi nogle af de jobs, som østeuropæere har, det er jo i rengøringsbranchen, og der er danskere, der godt kan tage de stillinger, men som ikke ønsker de stillinger. Og det er jo også derfor, det bedre skal kunne betale sig at arbejde, og at vi satser på den del af det. Vi ville jo ønske, at det var danskere, der tog de jobs, så vi havde mindre arbejdsløshed i Danmark, og der var flere til at bidrage til velfærdssamfundet. Det ville være godt, og det er derfor, det skal kunne betale sig at arbejde. Det er, fordi vi skal have flere danskere til at tage de jobs, men når jeg taler med folk, så lyder det ikke som om, at det er særlig let at finde danskere, der ønsker de jobs.

MMS: *Fordi de ikke gider?*

LSE: Ja.

MMS: *Så du tror ikke, at det simpelthen er mangel på information og kommunikation ud til borgerne? Jeg er f.eks. gået til opgaven med den tese, at den danske velfærdsstat ikke er holdbar i et mere snævert EU, og jeg troede faktisk, at jeg ville få negativt økonomisk udslag, og det fik jeg jo så overhovedet ikke. Det blev jeg overrasket over, og derfor tænker jeg, om det måske generelt er folks tanker.*

LSE: Jeg tror, venstrefløjten og meget høj grad fagbevægelsen prøver at køre den her historie meget højt op. Først og fremmest fordi de ikke ønsker, at der kommer nogen fra andre lande og tager deres jobs. De kan jo også bedre presse lønningerne op, hvis ikke der er arbejdskraft nok. Så jeg tror, det er en agenda, der bliver kørt meget hidsigt af nogen, og det har været meget svært for os og løfte den. Vi står ret alene. Og folk ser os lidt som onde, når vi siger det. Derfor skal man også passe på med, hvordan man formulerer sig som politiker. Man skal ikke gå rundt og sige, at der er nogen danskere, der er dovne, fordi de ikke gider og tage rengøringsjobs eller tage jobbene på fabrikkerne i stedet for alle de polakker. Men jeg ved hvert fald, at på

rigtig mange virksomheder der har de næsten opgivet at finde danskere, fordi der er simpelthen ikke danskere, der gider det, og hvis nogen siger ja til jobbet, så går der tre uger, så er de sygemeldt.

MMS: *Tror du også, at de debatter, der bliver skabt i medierne, er med til at give den her negative holdning til EU?*

LSE: Det tror jeg bestemt, men altså medierne har meget stor magt. Og der har jo også været nogle eksempler på, hvor de har ... dovne Robert og fattige Karina og der var også den her udsendelse med nogen kontanthjælpsmodtagere, der skulle prøve at komme i arbejde, hvor der var eksempler på, at nogen af dem fravalgte at tage et arbejde, fordi de ikke syntes, de fik penge nok for det. Forskellen var altså ikke stor nok i forhold til at få kontanthjælp. Og det er jo også med til at skabe en stemning, og jeg synes det positive også er de historier, fordi de viser et mere nuanceret billede. Det er helt klart tydeligt, at fagforeningen har travlt med at køre af sted med en historie om, at kontanthjælpsmodtagere er fattige, og det er synd for dem. Nu kører AE med en historie i går, om at vi har flere fattige i Danmark, alligevel vil de ikke tage de jobs der er, men de kører alligevel med en historie, om at der er flere fattige, og jeg lagde så et billede op på min facebook, om hvor meget en kontanthjælpsmodtager med børn de får, og det har affødt en hel del negative kommentarer, ikke nogen positive, kun negative kommentarer. Og folk er meget barske i sproget, så altså jeg tror også, at almindelige mennesker bliver lidt skræmt af det sprog, som folk bruger, fordi det er ikke pænt. Det er ikke, fordi jeg bliver svinet til, men man kan bare godt se på den måde folk skriver på, at der ligesom er røget nogle hæmninger af, og det er der nok generelt på Facebook.

MMS: *Der var også historien om Sigøjnerbossen, som skabte virkelig store debatter både blandt befolkningen, i medierne og på Christiansborg. Det gav jo virkelig en negativ holdning til østeuropæere i Danmark. Det har blandt gjort, at mit indtryk er, at medierne skaber mere negative end positive holdninger. Er det også sådan, du tænker det?*

LSE: Ja, for de kan jo godt lide skandalehistorierne. Og de kan godt lide at skabe forargelse, og de får jo medløb, når de gør det. Så kommer alle de her tråde, hvis du går ind på nationen og kigger. Det er jo den største gang galde, folk kaster op der. Altså, det er virkelig et meget aktivistisk folk. Det har jeg også oplevet, at lige så snart du udtaler dig om noget på beskæftigelsesområdet, så bliver du overfaldet af folk, der er sure på Facebook. Og særligt hvis du taler om førtidspension, så får du ørerne i maskinen. Der er en meget aktivistisk befolkning der, som gerne vil passe på deres rettigheder.

MMS: *Hvis det lykkes at få lavet en indeksering tror du så det vil hjælpe til at få flere pro EU borgere i Danmark? - Fordi man dermed beviser, at dansk lovgivning laves i Danmark og ikke bestemmes af EU-retten?*

LSE: Jeg tror sådan set, at den måde vi skal skabe EU begejstring på i Danmark, og den måde jeg selv forsøger at gøre det på i øjeblikket, det er at tale fredsprojektet op. Især nu hvor Storbritannien forlader os,

og Rusland spænder mere og mere med musklerne, og der er utryghed, fordi folk ikke er sikre på, hvad Trump han vil. Der er vi nødt til at tale om sammenhold, og om at det er et friheds- og et fredsprojekt. Og det betyder Europa står sammen som en stærk støtte mod Rusland, for Rusland vil gøre alt, hvad de kan for at true os. Altså hvis man kigger på, hvad de har af troppebevægelser tæt på grænsen til Baltikum, hvordan de flyver henover Bornholm og overtræder vores territoriale område uden at få lov, hvordan de sejler med ubåde ind på svensk farvand, de er i den grad i gang med at spænde med musklerne, og derfor har vi brug for at stå sammen. Og jeg tror, at den måde vi kan få danskerne til igen og blive mere positive overfor EU, det er ved at tale fredsprojektet op. Beskæftigelsesområdet er jo også noget, som folk på sin vis er glade for, de muligheder det giver, at man kan tage ud og læse i udlandet, at man kan tage til et andet land og arbejde, og hvis vi nu formår, i forbindelse med brexit, at sætte fokus på de rettigheder, som danskerne taber, så vil man også blive mere opmærksom på, hvad man har i resten af Europa. Så det er vigtigt, at vi hele tiden holder fokus på de steder, men jeg tror, at du er nødt til at holde det på nogle overordnede linjer for at vinde den. Og du skal være opmærksom på de faldgrupper, der er, og en af dem er det med ydelserne. Og det skal du være opmærksom på og tage alvorligt, og du skal prøve på at reagere på det, så godt du kan. Men det vigtigste er at tale de ting op, der er det vigtigste, og for mig er det fred og frihed i Europa.

MMS: *Tror du, det at EU-Domstolen er med til at lovgive, er med til at skabe den her mistillid, fordi det ikke længere er dansk lovgivning, der bestemmer?*

LSE: Jamen, det er jo ikke et dansk system, det er jo sådan lidt amerikansk i det, kan man sige. Altså, nogle gange synes jeg også, de er for aktivistiske, og jeg kan være meget uenig i deres domme. Der er også nogle domme, de laver, som jeg synes er gode, selv om jeg ikke synes,, at de skal blande sig i det. F.eks. har der lige været en sag om ligebehandling. En bosnier, der skulle aflevere sin kærestes bil, og så blev han bedt om at vise legitimation, da han kom med bilen. Det blev han forarget over og klagede til ligeberetningsnævnet, der sagde, at det måtte firmaet, der leasede ikke bede om, bare fordi han ikke lige så dansk ud. Og så kom den i EU-Domstolen, og de sagde, at man godt må afkræve legitimation af folk, der afleverede en bil. Det var ikke et spørgsmål, om at man diskriminerede på baggrund af ens etnicitet. Det var et legitimt krav, og det synes jeg egentlig var positivt, for hvordan i alverden skal man opdage nogen, der er her illegalt, hvis du ikke en gang må tjekke dem. Der synes jeg sådan set, at EU-Domstolen kom med en afgørelse, der var rigtig, og den danske afgørelse havde været helt skæv. Men ikke desto mindre så burde det have været den danske afgørelse, der var den rigtige. Den burde ikke have været i EU-Domstolen for at få den rigtige afgørelse, for det burde ikke være EU, der skulle bestemme sådan noget, synes jeg ikke.

MMS: *Men det er jo det der med, hvilke demokratiformer det er bygget op omkring. Og det jeg har tænkt er også, om det er for langt fra det danske system, om EU er for stort og for kompliceret og for anderledes, til at den almindelige borger forstår systemet?*

LSE: Jeg tror de fleste danskere tænker ikke så meget over det. De bliver bare sure, når de hører sådan nogle eksempler, de synes er åndssvage. Og der vil nogle gange være noget, der er åndssvagt, fordi samfundet er så forskelligt bygget op, især i Danmark er vi meget forskellige fra de andre, synes jeg jo, men det kan også godt være, fordi jeg er dansker, jeg synes det. Men det synes jeg jo, fordi vi jo er et meget liberalt samfund, vi har ikke speciel meget lovgivning. Du har meget frihed i Danmark, og det tror jeg simpelthen er så fundamentalt anderledes. Jeg synes jo også, hvis jeg kigger på det, jeg er jo liberal, og jeg har liberale søsterpartier i England, Baltikum, Tyskland, Holland, der er ikke rigtig noget i Frankrig, Spanien, Portugal, Italien, Østrig og resten af Østeuropa, og hvorfor er det lige det er sådan? Det er fordi, tror jeg, for jeg har gået og tænkt meget over det, jeg tror simpelthen, det er fordi, at i de lande kan man ikke tænke på at lave mindre lovgivning, man tænker altid på at lave mere lovgivning. Det er bare et spørgsmål om det stikker højre- eller venstreorienteret, hvor vi som liberale altid går op i at lovgive så lidt som muligt, vi skal prøve skabe så meget frihed som muligt. Og det er jo også en dagsorden, der kører meget i Danmark, det her med at vi lovgiver for meget, og vi bestemmer for meget og lad nu folk have mere frihed. Og sådan er det ikke i andre lande. Sådan genkender jeg det ikke i Syd- og Centraleuropa, og det tror jeg gør, at vores samfund er fundamentalt anderledes bygget op, fordi vi prøver på at lade være med at lovgive om ting. Jeg var over og besøge den franske ambassadør og spise frokost med ham nogen måneder siden, og der sagde han, at han var så overrasket over de ting, vi gjorde i Danmark. Han var en dag gået forbi et stillads, og den måde folk arbejdede på det, havde de slet ikke fået tilladelse til at gøre i Frankrig, og også sådan noget med kanalerne i København og at der sejler både, og folk de svømmer og roede i kajak på kryds og tværs, og der er ikke nogen lovgivning om det, folk må bruge deres sunde fornuft. I Frankrig havde man aldrig turdet lade folk svømme i vandet, selv om det var rent nok, fordi man ville være bange for, at der skete et uheld, og det så ville retsforfølge en. Og det er jo sådan noget fundamentalt anderledes noget, at vi i Danmark bare tænker, så brug dog hovedet ik, vi lader det mere være op til folks egen dømmekraft, hvor i mange andre lande, der tør de slet ikke sådan noget. De tør ikke lade folk være frie på samme måde, som vi gør i Danmark, og det gør jo bare, at vi har et ret anderledes samfund. Og det gør, at vi hele tiden skal prøve at forklare, hvorfor vi gør tingene, som vi gør. Det er en kæmpe forklaringsopgave, og det gør også at vi hele tiden skal være vakse på, hvad der foregår, fordi vi risikerer, at ting bliver lavet, uden at der bliver tænkt over, hvordan vi har det i vores samfund. Men det er jo ikke ensbetydende med, at det ikke kan lade sig gøre for mit indtryk er også, at mange lande beundrer den måde, vi gør det på. Jeg har lige været i Sydkorea med beskæftigelsesudvalget, og der har de en model, der minder meget om den franske og

centraleuropæiske, og de var meget betaget af den danske model. De blev ved med at sige, hvordan har I så lav arbejdsløshed? Hvordan gør I dit, hvordan gør I dat? Så måtte vi prøve og forklare dem det. Og de vil gerne over til at have det samme som os, og det er generelt det indtryk, vi får, når vi rejser rundt. Andre lande ønsker at gøre ligesom os, men de synes bare, det er meget svært at komme derover, og derfor så tror jeg egentlig, at der er stor forståelse for, at vi gerne vil værne om det, vi har. Vi skal bare prøve at forklare dem det, hver gang de prøver på at gøre noget, der ødelægger det.